

UESCOOP

Universitat d'Estiu del Cooperativisme

RELATORIES DE LES SESSIONS FORMATIVES.

DOCUMENTS TÈCNICS

---

i Més informació a:
www.cooperativescatalunya.coop

Edició, desembre de 2023

Edita:

Confederació de Cooperatives de Catalunya

C. Premià, 15, 2a planta

08014 - Barcelona

93 332 36 82

ccc@cooperativescatalunya.coop

www.cooperativescatalunya.coop

Relatories:

Blaus comunicació + participació, SCCL

Fotografies d'autor:

©Berta Tiana Fotografia i ©Claudia Frontino, Agència Talaia.

Fotografies de recurs:

Freepik

Disseny i maquetació:

www.raquelcastro.es

Aquesta obra està subjecta a una llicència de Reconeixement-NoComercial-Compartir Igual 4.0 Internacional de Creative Commons

---

*La 1a Universitat
d'estiu #UESCOOP, un
esdeveniment que ha
marcat les principals
línies d'un pla de
treball estratègic del
cooperativisme.*

UNIVERSITAT D'ESTIU DEL COOPERATIVISME UESCOOP

CONSELL ACADÈMIC UESCOOP

La UESCOOP és el primer i únic espai de treball amb tots els agents transformadors del cooperativisme, una universitat oberta dirigida a la participació activa de tots els agents que influeixen en el canvi de model socioeconòmic:

MÓN ACADÈMIC
I PROFESSIONAL

MOVIMENT
COOPERATIU

ADMINISTRACIÓ
PÚBLICA

La **UESCOOP** neix per la necessitat de posicionar el cooperativisme com a alternativa de força i cohesió davant els reptes ambientals i socioeconòmics sobre els quals fem front actualment, i en les dècades vinents.

La **UESCOOP** és un espai amb cita anual i de pensament crític on compartir les inquietuds i necessitats comunes per a debatre alternatives i solucions cooperativistes, col·lectives i compartides.

La **UESCOOP** és una proposta d'aprenentatge des del debat, el diàleg i la reflexió i té per objectius:

- Posicionar el cooperativisme com a eina per afrontar els reptes ambientals, socials i econòmics.
- Proposta periòdica per a la promoció de l'educació i la formació cooperativa.
- Ser referents en la creació de pensament crític, el treball col·lectiu i cooperatiu, la recerca i la investigació.
- Visibilitzar la importància del cooperativisme com a agent transformador econòmic i social tant en àmbit local com internacional.
- Donar continuïtat a les línies, accions i col·laboracions treballades durant cada edició de la UESCOOP.
- Compartir l'angoixa i inquietuds dels problemes i la situació ambiental, social i econòmica del nostre entorn.
- Formació universitària acreditada.
- Referència d'espai col·lectiu del cooperativisme.

El Consell acadèmic on conflueixen els diferents recursos, agents i polítiques a fi de dissenyar les bases d'una Universitat d'Estiu del Cooperativisme i té per finalitat estructurar els eixos formatius estratègics i els continguts específics de cada eix; definir formació especialitzada i complementària; vetllar per la qualitat acadèmica; proposar formadors; dictaminar sobre carències formatives que s'haurien de cobrir; definir àmbits de recerca i innovació, i totes les competències a nivell acadèmic, pedagògic i curricular.

El Consell acadèmic s'ha iniciat, en la 1a edició de la UESCOOP, amb un grup d'agents promotors amb la voluntat d'anar sumant més agents en les successives edicions.

El Consell acadèmic de la 1a. edició de la UESCOOP ha estat integrat per:

- Direcció General d'Economia Social, Tercer Sector i les Cooperatives del Departament d'Empresa i Treball
- Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya
- Federació de Cooperatives de Consumidors i Usuaris de Catalunya
- Federació de Cooperatives d'Ensenyament de Catalunya
- Federació de Cooperatives d'Habitatges de Catalunya
- Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya
- Fundació Roca i Galès
- Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona. Secció d'Economia Social i Cooperatives.
- Universitat de Barcelona
- Universitat Autònoma de Barcelona
- Universitat de Lleida
- Universitat de Girona
- Universitat Pompeu Fabra
- Universitat Rovira i Virgili
- Xarxa d'Ateneus Cooperatius

RELATORIES DE LES SESSIONS FORMATIVES.

ÍNDEX

- 9 **SESSIÓ 1. COOPERATIVES DE JOVES**
MODELS I EXPERIÈNCIES DEL COOPERATIVISME JOVE
- 17 **SESSIÓ 2. COMUNITATS ENERGÈTIQUES LOCALS**
ENFOCAMENT LEGAL I ADMINISTRATIU
- 23 **SESSIÓ 3. INCREMENTANT LA DIMENSIÓ DE LES COOPERATIVES**
CREIXEMENT AMB VALORS COOPERATIUS
- 31 **SESSIÓ 4. COMMUNITY LAND TRUST**
MODELS DE DESENVOLUPAMENT COMUNITARI
- 37 **SESSIÓ 5. BIOECONOMIA CIRCULAR**
NOVES FORMES DE PRODUCCIÓ SOSTENIBLE
- 43 **SESSIÓ 6. TRANSICIONS EN LES COOPERATIVES**
ADAPTACIÓ ALS CANVIS: LES PERSONES AL CENTRE
- 51 **SESSIÓ 7. COOPERATIVES DE FOMENT EMPRESARIAL**
EMPREDORIA I INTERÈS SOCIAL
- 57 **SESSIÓ 8. ECONOMIA COMUNAL I COL·LABORACIÓ PÚBLICA-COOPERATIVA**
DEMOCRÀCIA ECONÒMICA
- 65 **SESSIÓ 9. INTERCOOPERACIÓ**
SALT D'ESCALA EN L'ENXARXAMENT
- 71 **SESSIÓ 10. POLS COOPERATIUS**
DESENVOLUPAMENT INDUSTRIAL
- 77 **SESSIÓ 11. SOBIRANIA TECNOLÒGICA**
ESTRATÈGIES LEGALS I COMUNITÀRIES
- 85 **SESSIÓ 12. UNIVERSITAT I COOPERATIVISME**
RECURSOS PER A LA TRANSFERÈNCIA DE CONEIXEMENT
- 91 **SESSIÓ 13. TRANSICIÓ ENERGÈTICA**
ESTRATÈGIES I FORMES POSSIBLES
- 99 **SESSIÓ 14. MODELS DE FINANÇAMENT**
ENFORTIR ELS RECURSOS PROPIS DE LES COOPERATIVES
- 105 **SESSIÓ 15. NOVES FORMES DE COOPERATIVISME DE CONSUM**
UNA MIRADA ESTRATÈGICA CAP AL FUTUR
- 111 **SESSIÓ 16. PLA D'ACCIÓ DE COMUNITATS ENERGÈTIQUES**
ALIANCES EUROPEES PER ABORDAR NECESSITATS LOCALS
- 119 **SESSIÓ 17. SÒL COMUNITARI I HABITATGE EN CESSIÓ D'ÚS**
PRINCIPALS REPTES PEL SALT D'ESCALA
- 127 **SESSIÓ 18. EL PAPER DEL COOPERATIVISME**
A LA CULTURA ESTRATÈGIES I MODELS DE LA CULTURA
- 135 **SESSIÓ 19. LES PERSONES ADULTES DEL FUTUR**
LA VISIÓ DE LES NOVES GENERACIONS
- 141 **SESSIÓ 20. CREACIÓ DE POLÍTICA PÚBLICA**
INTERCOOPERACIÓ ENTRE ADMINISTRACIONS
- 147 **SESSIÓ 21. LA INTEL·LIGÈNCIA ARTIFICIAL (IA)**
LA CÀRREGA ÈTICA DE LA TECNOLOGIA

COOPERATIVES DE JOVES MODELS I EXPERIÈNCIES DEL COOPERATIVISME JOVE

SESSIÓ	ITINERARI	DIA	HORA	LLOC	PONENTS
1	EQUIPS I ORGANITZACIONS	5/07/2023	11.15 - 12.45 H	LA CAPELLA	4

PONENTS I PONÈNCIES

•• **Claudia Malca i Cáceres**
Coordinadora de projectes a Labcoop – Moderadora

•• **Raimon Carreras Marin**
Soci de l'escola lliure El Sol

•• **Elodie Perroteau**
Coordinadora La Fabrique Coopérative de Paris

•• **Patrick Duguay**
Periodista i professor associat de periodisme a la Universitat de Québec a Montreal

SINOPSI

Les cooperatives de joves són sobretot experiències formatives, gran part vinculades a centres educatius. Per fer el salt de cooperatives simulades a reals, cal construir un marc legal i jurídic per acompanyar-les i protegir-les.

El cooperativisme juvenil al nostre país com a propostes laborals, és escàs. Són, sobretot, projectes educatius, vinculats a itineraris transversals, pel tractament curricular, l'impuls de competències toves i de coneixement en economia social i solidària.

Les experiències del Québec i de França posen l'accent a diversos factors per impulsar-les. La seva existència depèn del marc jurídic, legal, contractual i del suport econòmic de l'administració pública. D'aquesta manera, s'assegura l'espai per generar activitat econòmica mentre s'aprèn i que, a la vegada, sigui sostinguda en el temps.

També cal posar-hi una mirada sobre l'interès i motivació dels i les joves en el cooperativisme com a projectes d'autoorganització i empreudoria.

→ Cooperativa Colluspina, cooperativa de joves formada a Catalunya l'any 2020

Font: Ateneu Cooperatiu Catalunya Central

EXPERIÈNCIES INSPIRADORES

Les exposades i si s'ha aportat alguna més en el debat.

#EXPERIÈNCIA 1

Coopérative de développement régional Outaouais-Laurentides: experiència quebequesa acollidora de cooperatives en totes les etapes de la vida.

La CDROL és una cooperativa formada per catorze professionals que donen suport a empreses d'economia social i solidària pel desenvolupament territorial de la regió. Actualment, reuneix a dues-centes persones, la majoria d'empreses cooperatives i associacions, de totes les edats.

Han format part de la Xarxa de Cooperatives de Joves del Quebec, acompanyant i supervisant cooperatives juvenils de la seva regió. La primera cooperativa juvenil va néixer a Hearst (Ontario), l'any 1982, per regular les activitats informals d'activitats d'estiu. A partir de llavors, es desenvolupa un projecte en xarxa a nivell d'Estat, que compta amb el doble vessant laboral i formatiu perquè milers de joves entre 12 i 17 anys poguessin viure l'experiència cooperativa. El moment àlgid de la xarxa fou a finals dels vuitanta, quan tenia cent cinquanta cooperatives de joves. Aquestes cooperatives són acompanyades per personal dinamitzador i cada activitat la supervisa un comitè local format per organitzacions de cada territori. A partir del 2015, l'administració pública deixa de donar suport econòmic, fet que provoca una davallada formativa i, conseqüentment, gairebé la desaparició de cooperatives de joves. Aquesta Xarxa ha estat model inspirador arreu del món, entre altres, per a les experiències de Catalunya.

#EXPERIÈNCIA 2

Sismic, la incubació de projectes col·lectius (Québec).

El projecte Sismic ofereix una metodologia pedagògica per a joves de nivells de la postsecundària (cicles formatius o universitat) per imaginar, planificar i, a poder ser, dur a terme projectes col·lectius d'economia social i solidària.

Es treballa en format tallers en aliança amb el professorat perquè els alumnes puguin experimentar l'activitat econòmica en format cooperatiu: des de la ideació, el prototip del projecte empresarial, a l'impuls necessari per a la seva implementació (suport econòmic, aliances, etc.).

#EXPERIÈNCIA 3

La Fabrique Coopérative: desenvolupament de cooperatives d'educació per a l'emprenedoria col·lectiva.

És una de les organitzacions que s'ha inspirat amb el model quebequés. Des del 2011, entre altres projectes, dona suport al cooperativisme de joves d'edats, d'una banda, entre 16 i 18 anys, i per l'altra, per a majors de 18 a 30 anys, formats per cooperatives d'unes quinze persones cadascuna. Han format una xarxa d'abast

estatal. Destaquen el vessant formatiu i d'acompanyament en el transcurs de la creació i impuls de les cooperatives de joves. La gran majoria duren el temps de subvenció, però han canviat l'enfocament cap a una perspectiva d'emprenedoria i no d'inserció, fet que ha resultat que siguin més duradores i sostenibles.

Una de les eines més efectives per a la cobertura legal per a les propostes cooperatives de joves menors ha estat la ideació d'un "contracte" on poden oferir protecció social.

També és important l'estructura que dona suport a les cooperatives juvenils, formada per consells locals on poder treballar en xarxa entre l'administració, entitats i els mateixos cooperativistes. Si ve la durada dels projectes no acostumen a ser més llargs d'un any, es constata l'alt compromís que adquireixen els i les cooperativistes vers activitats vinculades amb necessitats de l'entorn i el territori.

#EXPERIÈNCIA 4

L'experiència de cooperatives de joves a Catalunya.

A Catalunya, les cooperatives de joves són de treball efímer, de caire educatiu no empresarial. El model pedagògic i d'intervenció es basa en posar els i les joves al cor del projecte i promoure la seva autonomia, tot donant-los eines perquè s'autoorganitzin i autogestionin la feina, fomentant el seu compromís i responsabilitat individual i col·lectiva i facilitant-los l'adquisició de nous aprenentatges i noves competències personals (de direcció, socials, personals i de treball) a partir de les seves pròpies capacitats i de l'aprenentatge cooperatiu.

El model va ser ideat per la cooperativa l'Esberla en el marc d'una proposta de Lab-Coop, inspirat amb el model del Québec. Ara, l'escola lliure El Sol ha pres el relleu i se n'encarrega de totes les fases d'acompanyament formatiu.

IDEES CLAU EXPOSADES

EINES ATERRADES A PARTIR DE LA REFLEXIÓ

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Necessitat d'un marc legal i jurídic que ajudi a la creació i sostenibilitat de cooperatives de joves.

- Per posar-les en marxa, necessiten el suport de finançament públic estable i de fonts addicionals. L'administració juga un paper primordial per l'escalabilitat i sostenibilitat dels projectes cooperatius juvenils.
- També és cabdal el suport d'entitats que les acompanya i les supervisa. Però la feina de dinamització no està prou reconeguda i és precària. Costa trobar professionals que en facin seguiment.
- La gran majoria de cooperatives de joves estan vinculades a programes de formació. Sobretot les formades per menors de 18 anys, poden arribar fer tot l'itinerari gairebé real, des de la idea al desenvolupament de l'activitat. En el cas de Catalunya es queden en el pla del simulacre, ja que no poden registrar-se com activitat econòmica i tenir un NIF. Però també hi ha dificultat en les formades per majors de 18 anys, ja que no tenen el suficient coneixement i empena per emprendre una activitat econòmica.
- A França, han posat l'accent en formalitzar les cooperatives de joves i s'ha pogut aplicar gràcies a la creació d'un "contracte" —amb l'aval de l'administració pública—, on s'especifica les responsabilitats, compromisos, l'activitat econòmica, la remuneració i la dotació de cobertura en la seguretat social. És una eina compartida entre tots els agents que hi intervenen i no existiria sense la intervenció administrativa i la voluntat política per crear-la.

La formació és primordial per entrenar-se en activitats d'economia social i solidària.

- La motivació de joves en formar cooperatives és una peça clau a treballar, especialment en el vessant formatiu: conèixer i experimentar en entorns d'economia social i solidària. Aquest cúmul d'experiència durant l'educació obligatòria, ajuda a la creació de cooperatives de joves i trencar etiquetes sobre la percepció del món cooperatiu.
- La formació ha de contenir aspectes de supervisió de casos i mentoratge de joves cooperativistes per a més garantia d'èxit i supervivència de les seves activitats empresarials. En cas de tancament de l'empresa, es perpetua el coneixement.

Durada de la cooperativa.

- Els projectes cooperatius de joves van sovint lligats a subvencions i al finançament públic, per tant, per a una durada determinada.
- És necessari afavorir una perspectiva de projecte d'emprenedoria i no d'inserció. Els plans d'ocupació tenen una durada determinada i no afavoreixen la continuïtat del projecte. Els casos d'èxit es troben en aquells que s'han acompanyat des de la perspectiva d'autoorganització.
- Es constata que, quan l'administració pública deixa de donar suport econòmic, aquestes acostumen a desaparèixer.

Tipologia de persones associades en cooperatives de joves.

- L'aportació que fan els i les joves en el cooperativisme és necessària, ja que modernitzen el moviment, l'acompanyen de noves idees i necessitats que els són de més interès, connecten amb temes que els afecten i estan avesades en entorns tecnològics.
- Són importants pel relleu generacional i per trencar vells esquemes i afavorir la innovació en el camp cooperatiu.
- S'han de diferenciar per trams d'edat, que al llarg del debat es pot deduir entre:
  - les formades per menors de 18 anys: vinculades a l'educació formal i, en el cas de Catalunya, sense marc de referència per constituir-se; Sobretot són creades com a cooperatives d'alumnes i es queden en el pla d'aprenentatge de simulació.
  - 18 a 24 anys, continuen tenint una perspectiva bàsicament pedagògica, vinculades en incubadores de pràctiques laborals universitàries o cicles formatius de grau de superior. Necessiten finançament per crear-la i impulsar-la i sobretot, supervisió i acompanyament.
  - de 24 a 30 anys, on la major dificultat rau en trobar joves amb interès en passar per aquest mena d'experiència.
- Els i les joves tenen una visió del cooperativisme com un marc tradicional i poc adaptat al contemporani i no l'associen com a model on poder-se desenvolupar laboralment o on guanyar-se la vida. Els i les que s'animen, tenen un alt grau de coneixement sobre economia social i solidària

CONCLUSIONS

**REPTES DE FUTUR
I VIES DE SOLUCIÓ**

Detecció i possibles col·laboracions que s'han portat a terme o s'hagin de fer.

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

L'emprenedoria de joves des del marc del cooperativisme i de l'economia social i solidària, no és fàcil. Enfronta diversos reptes, tant interns de la mateixa creació i sostenibilitat dels projectes cooperatius, com externs, tenir el suport suficient d'administracions i organitzacions que facilitin l'espai per portar-les a terme.

En primer lloc, cal tenir un planter de joves, persones motivades en experimentar una altra manera de generar activitat econòmica, autoorganitzant-se i on sentir-se part implicada i compromesa amb el projecte col·lectiu, des de la perspectiva de la justícia social i la igualtat. En aquest sentit, l'eix formatiu és primordial en l'acompanyament de les cooperatives de joves. Cal que comptin amb referents, supervisió i mentoratge com a bastions de seguretat al llarg de cadascuna de les fases que han de passar com a cooperativa. També és important la formació rebuda i experiencial en els curriculars en les etapes d'educació obligatòria o postobligatòria, com els simulacres de les cooperatives d'alumnes o les estades de formació-empresa d'economia social i solidària.

D'altra banda, és fonamental el suport econòmic de l'administració pública, que inverteixi tant en les qüestions administratives per crear-les com en els recursos humans que les acompanyen. Actualment, les cooperatives de joves se centren en projectes bàsicament pedagògics, en l'aprenentatge del desplegament d'una cooperativa i les habilitats que cadascú i el grup necessita per emprendre-la. Especialment, les formades per menors, estan desproveïdes de marc jurídic i legal per poder passar de la simulació a la realitat. L'eina contractual que ha impulsat França, pot ser un bon mecanisme que permeti realitzar aquest pas.

Però també les cooperatives de majors de divuit anys necessiten un suport jurídic i legal per impulsar la seva creació. Necessiten coneixement, desenvolupament de capacitats i capital per generar-les, factors que, si no es faciliten, difícilment s'aborden sense supervisió.

L'aportació que fan els joves en el cooperativisme és important i necessària per al món cooperatiu, ja que modernitzen el moviment, l'acompanyen de noves idees i necessitats que els són de més interès, connecten amb temes que els afecten i són més tecnològiques. Són, també, rellevants pel relleu generacional, tot i que es constata que no segueixen els patrons de vells esquemes i irrompen amb altres maneres de funcionar, útils i innovadores per adaptar-se a un món canviant. I com a tals, s'han de vetllar perquè existeixin.

COMUNITATS ENERGÈTIQUES LOCALS ENFOCAMENT LEGAL I ADMINISTRATIU

SESSIÓ	ITINERARI	DIA	HORA	LLOC	PONENTS
2	FUTUR I ESTRATÈGIES	5/07/2023	11.15 - 12.45 H	SALA JOAN MARAGALL	4

PONENTS I PONÈNCIES

• **Assumpta Farran i Poca**
Directora de l'Institut Català
d'Energia. — Moderadora

• **Cristina Grau**
Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona
i sòcia de FGC Advocats SCCL

• **Celsa Nuñez**
Il·lustre Col·legi de l'Advocacia
de Barcelona i advocada
a Som Energia

• **Mar Garriga**
Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona
i cap de servei jurídic de la Federació de
Cooperatives Agràries de Catalunya

SINOPSI

Les Comunitats Energètiques són un instrument clau per a impulsar la transició energètica a nivell local, empoderant a la ciutadania i fent-la participi d'aquesta transformació.

L'any 2016, arran de la Comunicació "Clean energy for all Europeans", es van presentar un paquet de mesures legislatives que estableix un marc d'actuació per l'eficiència energètica i l'augment de les energies renovables.

Aquesta possibilitat permet a les persones un paper proactiu com a generadores de l'energia que després consumiran, promovent una acció individual i col·lectiva en el procés de transició energètica. En aquest context, les comunitats energètiques són entitats jurídiques i un instrument de descentralització i democratització del sector energètic.

La forma jurídica cooperativa esdevé la més idònia per a crear les comunitats energètiques perquè comparteixen trets essencials: participació oberta i voluntària, control democràtic i interès per la comunitat. Tanmateix, es troben amb alguns reptes i obstacles a l'hora d'aplicar la legislació.

EXPERIÈNCIES INSPIRADORES

Les exposades i si s'ha aportat alguna més en el debat.

#EXPERIÈNCIA 1

Som Comunitats.

Desenvolupament de CE per una transició energètica transformadora.

Som Comunitats és un projecte format per l'aliança de 7 cooperatives del sector de l'energia, el desenvolupament de software i la consultoria: Som Energia, Som Mobilitat, ePlural, Coopdevs, Epi, Tandem Go, Mycelium Networks i Suno.

El seu objectiu és promoure la transició energètica transformadora des de les Comunitats Energètiques i l'economia social i cooperativa. El coneixement i el bagatge de les entitats que formen Som Comunitats permet acompanyar el desenvolupament de Comunitats Energètiques segons les característiques del territori i les agents participants.

Perquè la transició energètica sigui transformadora ha d'implicar la descentralització del sistema de generació energètica i la democratització de l'accés i consum energètic, apostant per una propietat col·lectiva. Per això ofereixen diversos recursos per passar a l'acció i donar suport a la creació de comunitats energètiques.

#EXPERIÈNCIA 2

Cooperativa Falset-Marçà i Secció de Crèdit, Alfama, SCCL.

Desenvolupament de Comunitats Energètiques des de les cooperatives agrícoles en entorns rurals.

Com a cooperatives, les cooperatives agràries compleixen els requisits per constituir comunitats energètiques. A més, tenen certes avantatges en aquest procés: ja estan constituïdes, tenen massa social, formen part del territori i compten amb moltes hectàrees de territori.

Per desenvolupar una activitat accessòria com les comunitats energètiques, les cooperatives necessiten modificar els seus estatus i incloure sòcies col·laboradores que puguin realitzar les activitats que té restringida la cooperativa.

Les sòcies col·laboradores de la Cooperativa Falset Marçà són l'ajuntament i les veïnes ubicades a les proximitats dels nuclis de Falset i Marçà. Les sòcies s'uneixen per cooperar i desenvolupar una comunitat energètica renovable (CER) per la generació i consum d'energia provinent de fonts renovables (principalment fotovoltaica) i generada al mateix nucli (a màxim 2 km a la rodona).

Amb aquest projecte es vol promoure la transició energètica en el món rural creant comunitats energètiques per generar i consumir energia verda i de km 0 entorn la cooperativa agrària que permetin estalviar i guanyar sobirania energètica a les sòcies.

IDEES CLAU EXPOSADES

EINES ATERRADES A PARTIR DE LA REFLEXIÓ

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Les cooperatives són la forma jurídica idònia per crear comunitats energètiques.

- La forma jurídica cooperativa esdevé la més idònia per a crear les comunitats energètiques perquè comparteixen trets essencials: participació oberta i voluntària, control democràtic i interès per la comunitat.
- La legislació sectorial elèctrica conté restriccions: no totes les comunitats energètiques ni totes les classes de cooperatives poden dur a terme totes les activitats elèctriques.
- Tanmateix, es troben amb alguns reptes i obstacles a l'hora d'aplicar la legislació: La separació de les activitats que regulen el sector elèctric distingeixen entre activitats regulades (transport i distribució) i activitats de lliure mercat (producció-generació i comercialització).

Les Comunitats Energètiques tenen restriccions d'activitat segons la seva tipologia i també condicionen l'activitat de les cooperatives.

- Les comunitats ciutadanes d'energia o CCE (Directiva 2019/944). Les CCE no tenen limitació quant a proximitat ni tipus d'energia, també tenen una mirada més àmplia en la intervenció sobre el mercat.
- Les comunitats d'energies renovables o CER (Directiva 2018/2001). A Espanya es regeixen pel Reial Decret 244/2019. La seva activitat sempre ha d'estar centrada en les energies renovables i la distribució està restringida a les societats mercantils i les cooperatives d'autoconsum.

L'accés a la xarxa de transport i distribució és imprescindible per comercialitzar energia elèctrica.

- L'energia no és un servei públic, és una activitat comercial i necessita connectar-se a la xarxa per ser distribuïda.
- A l'Estat Espanyol, la distribució de l'energia està en mans d'un oligopoli històric repartit geogràficament.
- Les cooperatives, com la resta d'empreses, han de contractar i abonar en nom de les seves clientes el peatge d'accés i càrrecs. A més, han de complir amb les mateixes obligacions i limitacions que la resta d'empreses mercantils que busquen un rendiment econòmic i no un benefici ambiental.

La intercooperació és clau en la transició energètica.

- La intercooperació en el sector cooperativista i les aliances entre comunitats són clau per garantir la sobirania energètica i afrontar els reptes legals i jurídics vinculats a la constitució de comunitats energètiques.
- La gran quantitat de sòcies i la disponibilitat de territoris extensos, són fonamentals per a la creació de comunitats energètiques que promouen la generació ús d'energies renovables com la solar i l'eòlica.

CONCLUSIONS

REPTES DE FUTUR I VIES DE SOLUCIÓ

Detecció i possibles col·laboracions que s'han portat a terme o s'hagin de fer.

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Des de fa 100 anys el sector energètic està en mans de pocs propietaris, la seva transformació és un repte a llarg termini i molt complicat. Canviar el model energètic té moltes implicacions en el sistema perquè l'energia està arreu i té efectes en totes les activitats de la vida: la mobilitat, la indústria, l'alimentació, etc.

Tot i que s'ha identificat que les cooperatives poden tenir un rol cabdal en la transició energètica impulsant xarxes de comunitats energètiques locals dins l'ESS, han d'afrontar diversos reptes i obstacles.

Les cooperatives tenen restringides les activitats i processos que pot dur a terme. Actualment, la separació de les activitats que regulen el sector elèctric distingeixen entre activitats regulades (transport i distribució) i activitats de lliure mercat (producció-generació i comercialització).

Per comercialitzar energia elèctrica és imprescindible accedir i connectar-se a la xarxa de transport i distribució. A l'Estat Espanyol la distribució de l'energia està en mans d'un monopoli natural històric repartit geogràficament. És necessari el control efectiu de la xarxa elèctrica i un canvi de regulació per permetre que les cooperatives puguin operar en igualtat de condicions i contribuir activament a la transició energètica.

A més, també hi ha restriccions de les activitats que poden dur a terme segons el tipus de comunitat energètica. Les CER sempre han d'estar centrades en les energies renovables i la distribució està restringida a les societats mercantils i les cooperatives d'autoconsum.

A un altre nivell, es plantegen reptes com: la necessitat de crear massa crítica, l'enorme compromís i dedicació inicial que fa falta per impulsar una comunitat energètica, la importància de comptar amb el suport polític dels ens locals, la necessitat de finançament més enllà de les subvencions, entre d'altres.

La intercooperació en el sector cooperativista i les aliances entre comunitats són clau per garantir la sobirania energètica. Cal seguir lluitant per un canvi en el nostre context que permeti articular un marc regulador i normatiu més alineat amb la descentralització i democratització efectiva del sector energètic.

INCREMENTANT LA DIMENSIÓ DE LES COOPERATIVES CREIXEMENT AMB VALORS COOPERATIUS

SESSIÓ	ITINERARI	DIA	HORA	LLOC	PONENTS
3	CREIXEMENT I INNOVACIÓ	5/07/2023	11.15 - 12.45 H	AULA 112	3

PONENTS I PONÈNCIES

· Jordi Valls

Soci fundador d'Hobest SCCL

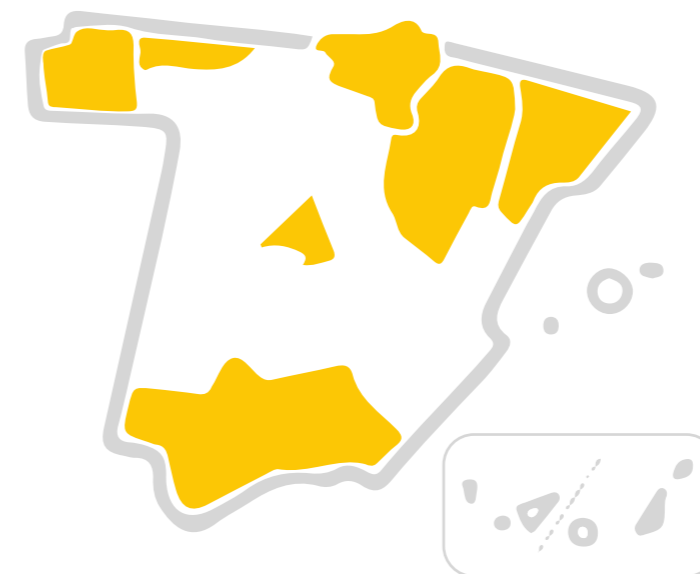
· Xavi Teis

Soci de Coop57 SCCL

· Guernica Facundo

Presidenta de Som Connexió SCCL

SINOPSI

Les cooperatives estan creixent: creixement intern, en projectes, en persones, en intercooperació. El sector cooperatiu també viu una onada de creixement: es creen noves cooperatives.

No és un procés fàcil: créixer és un repte i fer-ho amb valors cooperatius suposa tensions. Per avançar en la transició ecosocial cal que el cooperativisme creixi com a model alternatiu i també que les cooperatives creixin.

Com compaginar creixement i valors cooperatius? Hi ha diferents formes: creixement intern (persones, volum, facturació...), creixement per aliances (intercooperació) i replicar projectes que han funcionat.

Les seccions territorials de Coop57 són un model de creixement per replicació independent i guiada d'un projecte.

EXPERIÈNCIES INSPIRADORES

Les exposades i si s'ha aportat alguna més en el debat.

#EXPERIÈNCIA 1

Coop57 és una eina al servei de l'ESS que dona crèdit i suport financer a projectes transformadors a través de l'estalvi que persones i entitats hi dipositen.

No es plantegen créixer com a objectiu en si mateix, sinó que és una conseqüència o una eina per transformar la societat. La guerra del Golf va fer créixer la base d'estalviadores que dipositaven els seus diners a Coop57 i això els va permetre obrir-se a tota l'ESS i no només al cooperativisme. Després de 2008, la crisi financera, el 15M i les polítiques d'austeritat, hi ha una nova onada d'estalviadores i de projectes que busquen crèdit a les finances ètiques, des de Coop57 es decideix obrir el crèdit i es busca més base social, però posant un topall màxim a les aportacions. En l'actualitat, hi ha molts projectes que demanen crèdit i es fan més préstecs, però les aportacions no creixen tant, amb la qual cosa enguany una campanya per captar fons i poder donar resposta a la demanda de crèdit. Sempre han crescut per donar resposta a les necessitats de crèdit que tenia el cooperativisme i l'ESS en cada moment.

Una altra de les vies per les quals ha crescut Coop57 és per replicació a través d'organitzacions independents en altres territoris de l'estat espanyol, on un grup promotor ha tingut prou força per liderar la creació d'un Coop57 local. Si volem cooperativitzar la societat hem de crear nodes descentralitzats.

Créixer implica reptes organitzatius interns quan hi ha sòcies treballadores.

Calen més sòcies militants que facin créixer el projecte, no que només aportin, sinó que també participin, tenir present la incidència social.

Som Connexió inicia la seva activitat l'any 2014 amb l'objectiu simple que el soci consumidor no tingui problemes, que el servei funcioni i sigui impecable, però es va fer a costa del patiment i esforç de persones, no és un model reproducible.

- El projecte creix durant els anys 2018-2020, donant servei a tot l'estat espanyol, la qual cosa suposa un repte en clau tecnològica, les eines els condicionen, la inversió tecnològica és ingent, creix l'equip tècnic, s'implanta una atenció al client propera. L'equip s'ha d'anar estructurant, no són socis de treball, són assalariats. Hi ha la necessitat de millorar organització i estructura.
- Entre 2021 i 2023 el projecte es consolida i es milloren les condicions de treball de les persones. Es posa l'èmfasi en fer bé la feina i en l'organització democràtica. Apareix el repte de la participació de la base social, només es fa una assemblea l'any. Com millorar la participació?
- Hi ha creixement, però no és tan ràpid com voldrien, necessiten créixer per canviar d'estrat i poder oferir nous productes i serveis. Es posa èmfasi en eines de màrqueting i comunicació des dels valors del cooperativisme, però no resulta fàcil ni efectiu.

- S'inicien aliances estratègiques d'intercooperació amb Opcions, Sostre Cívic, Som Mobilitat...
- Es planteja el dubte de si n'hi ha prou amb créixer dins dels clients de l'ESS o si s'ha d'anar a fora: consum conscient o mercat? És un debat intern permanent. Barregen les dues opcions.
- En el cas de la telefonia, créixer els permet accedir a nous estrats de sobirania tecnològica que estaven en mans dels oligopolis capitalistes, els permet fer més coses, donar més serveis en clau tecnològica. Així, créixer es converteix en un objectiu i no només en una eina, créixer els permet complir els objectius fundacionals de la cooperativa.
- Per a Som Connexió és un repte fomentar el decreixement del consum tecnològic de dades i aparells, en la línia de la seva base social que es preocupa per l'impacte ambiental de les telecomunicacions i els dispositius.

**IDEES CLAU
EXPOSADES****EINES ATERRADES A
PARTIR DE LA REFLEXIÓ**

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

El cooperativisme té voluntat de transformar la societat.

- El cooperativisme no és una forma jurídica com una altra, té una part econòmicoempresarial, però també té una part social.
- Les cooperatives tenen un potencial transformador de la societat per estructura i per manera de treballar.
- També és una eina contra-cíclica: les crisis serien menys greus si hi hagués més cooperatives.
- Les cooperatives redistribueixen la riquesa en origen, no a posteriori.
- El cooperativisme és una escola de democràcia.

Créixer és sempre bo?.

- Créixer amb valors és complex, requereix posar-hi focus i creativitat: participació, gestió col·lectiva, arrelament territorial, creació d'estructures horitzontals...
- El creixement implica tenir més en compte elements claus per mantenir els valors cooperatius.
- El cooperativisme de consum vol créixer en clau substitutiva
- Aconseguir que la gent es desconnecti de les opcions capitalistes.
- Créixer com a manera de contribuir a transformar el consum, per poder donar més opcions i cobrir més serveis.
- Arribar a més gent, a més consumidors. Convertir-se en alternativa, contribuir a la transició eco-social.
- Créixer per decreixer en consum: decreixer en consum de dades i aparells.

Por al creixement?.

- Algunes cooperatives de treball tenen por d'incorporar nous socis i sòcies? organització i participació.
- Les cooperatives de treball senten la responsabilitat d'assegurar les condicions de vida de les persones que s'hi incorporen. Però, és pitjor treballar dos anys i perdre la feina o no treballar mai?
- Les cooperatives de consum tenen por d'incorporar les persones treballadores com a sòcies?
- Por a fracassar en la nostra voluntat de transformar l'economia i la societat.

Sortir del cooperativisme i el tercer sector.

- Estem còmodes dins del tercer sector?
- El capitalisme ens té a ratlla?
- Com podem travessar la frontera? És necessari per fer el salt d'escala? Calen canvis polítics, impulsats des dels poders públics?
- Es tracta d'un combat cultural que hem de debatre de manera col·lectiva, partint de la participació.
- Aliar-nos amb les universitats seria una de les eines?
- No som un sector, volem transformar tota l'economia i la societat.

CONCLUSIONS

REPTES DE FUTUR I VIES DE SOLUCIÓ

Detecció i possibles col·laboracions que s'han portat a terme o s'hagin de fer.

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

La gestió del creixement és complexa i més si va de pressa. Dins de les cooperatives es fa difícil d'entendre. La incorporació de persones noves porta a noves dinàmiques. Un dels reptes és com mantenir la manera de fer i ser de les cooperatives i, en especial, com garantir la participació i la governança democràtica quan les assemblees es fan més grans i ja no ens coneixem tots dins de la cooperativa. **Cal dissenyar models de participació i governança diferents als actuals que ens permetin mantenir a les persones al centre.**

En una línia similar, el cooperativisme sovint es troba amb el dilema de com créixer, si s'escau, sense difuminar principis i valors. És un debat important. Requereix un esforç important per garantir la participació i informació.

Les cooperatives estem sempre en tensió entre mantenir-nos pures i petites o difuminar alguna part dels nostres principis per a créixer. Cal fer aquest debat.

Un repte fonamental que planteja el creixement és com mantenir la participació de la base social. Un consumidor cooperatiu no pot participar intensament a totes les cooperatives que forma part, no tindria prou temps ni energia, acostuma a implicar-se en una d'elles.

COMMUNITY LAND TRUST MODELS DE DESENVOLUPAMENT COMUNITARI

SESSIÓ	ITINERARI	DIA	HORA	LLOC	PONENTS
4	FUTUR I ESTRATÈGIES	5/07/2023	13.00 - 14.30 H	LA CAPELLA	4

PONENTS I PONÈNCIES

•• Artur Fornés

Membre de l'Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona – Moderador

•• Lali Daví

Sòcia de LaCol SCCL i membre de la Fundació La Dinamo

•• Lindsay Chalmers

Directora executiva de la Scottish Community Land Network (SCLN)

•• Lelia Zamorra

Sòcia de la cooperativa d'habitatges La Titaranya

SINOPSI

Maqueta de la cooperativa d'habitatges La Titaranya de Valls

Font: La Titaranya

Escòcia presenta l'experiència dels Community Land Trust, un model inspirador amb gairebé trenta anys de rodatge, que permet incidir més enllà de l'àmbit de l'habitatge, com és en la vida social i comunitària o el desenvolupament econòmic de l'àrea.

Les Community Land Trust (CLT) es basen en la propietat col·lectiva i la gestió de zones urbanes i rurals, incloses les zones agrícoles, per desenvolupar projectes d'accés a l'habitatge, així com espais d'autoorganització per generar activitat econòmica i cultural, preservar aspectes patrimonials i amb resultats d'alt impacte social.

Traslladat a Catalunya, és un model on s'hauria d'incorporar la dimensió comunitària en projectes fins ara cenyits a l'àmbit de l'habitatge cooperatiu: no només resol la qüestió del lloc de vida, sinó també altres dificultats com l'ocupació, la generació d'economia social, l'impuls de territoris culturals, etc. I, tot aquest guany, es reverteix al lloc on es vincula. El cas més proper que tenim a Catalunya és l'exemple de la cooperativa d'habitatges La Titaranya, de Valls.

EXPERIÈNCIES INSPIRADORES

Les exposades i si s'ha aportat alguna més en el debat.

#EXPERIÈNCIA 1

Les CLT, com a models d'autogestió ciutadana per a la creació de llocs de vida.

Els CLT es basen en àrees geogràfiques com una illa, un poble o una barriada i són governades per persones associades en entitats sense ànim de lucre, cooperatives o associacions. A banda dels habitatges, adquireixen altres actius que permeten crear nuclis comunitaris com boscos, parcs, zones portuàries... que els puguin usar com espais públics, de foment i vincle amb l'entorn, hi puguin desenvolupar activitats d'economia social, preservar l'espai natural, cultural i històric i promoure la idiosincràsia del territori. Cadascuna de les comunitats està subjecta a un procés de participació i implicació de la ciutadania que hi viu i treballa, des del començament —per captar necessitats del territori—, durant el procés — per prendre acords—, i un cop generada la comunitat —per al seu funcionament—.

Actualment, els CLT és un model robust. El primer data a l'illa d'Eigg el 1997 i des de llavors, s'han creat desenes de comunitats.

#EXPERIÈNCIA 2

La cooperativa d'habitatges La Titaranya, un nucli cooperatiu per dinamitzar el nucli antic de Valls.

A Catalunya, l'experiència que més s'acosta a un CLT és La Titaranya, ubicada al nucli antic de Valls, un dels tres barris més empobrits de Catalunya. Hi ha molt habitatge buit i en molt males condicions i que es tradueix a l'esfera social, amb situacions de màxima complexitat. La Titaranya, per tant, a més de cobrir necessitats residencials de forma assequible, enxarxa entitats, persones i projectes vallsencs. D'aquesta manera, esdevé un pol cooperatiu per dinamitzar el barri, amb l'objectiu de regenerar-lo i dotar-lo de vida. La titularitat del sol ara per ara està en mans de tres entitats: Casal Popular La Turba, Coop57 i La Dinamo. El passat 30 de setembre, inauguraven l'entrada als habitatges.

IDEES CLAU EXPOSADES

EINES ATERRADES A PARTIR DE LA REFLEXIÓ

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Possibilitats per la desmercantilització de l'habitatge, el guany en vida comunitària i la repoblació de zones rurals.

- Cal garantir el blindatge de mercantilització de l'habitatge i obrir l'accés a propostes que permetin l'accés i l'autoorganització dels llocs de vida. LCT seria un model a seguir amb aquesta finalitat.
- La separació de la propietat del sòl i la de l'edifici dificulta que l'habitatge sigui objecte de tràfic immobiliari, atorgant estabilitat habitacional a les usuàries. A Barcelona, s'ha obert la via d'habitatge en cessió d'ús sobre el sòl públic. Però seria important obrir la via de sòl privat.
- Segons el territori, la realitat pot ser molt diferent: no és el mateix el cost del sòl al Pallars, a Valls o a Barcelona.
- En zones rurals, on el despoblament és un problema greu, el model de CLT pot ser una solució. A Escòcia han dotat serveis atractius a comunitats rurals, com la instal·lació d'un parc fotovoltaic: genera suficient energia per l'autoconsum i per vendre-la.

Dimensió de procés i acompanyament per la gestió comunitària i la inclusió social.

- La dimensió comunitària i participació d'usuàries és fonamental. Són comunitats autogestionades i independents. Però també val a dir que aquests processos són lents. Necessita mecanismes per a la gestió de conflictes i d'eines participatives per una deguda gestió comunitària.
- Cal disposar de temps i personal per administrar el procés, així com recursos econòmics per finançar-ho. Aquests recursos humans poden ser externs o interns a les comunitats, que llavors requereix capacitat i tecnificació.
- Les CLT afavoreixen la inclusió de persones vulnerables i en situació de risc, gràcies al treball en xarxa, el suport de la xarxa veïnal, la creació de llocs de treball i el gaudi d'un habitatge i un entorn digne per viure-hi.

Governances tripartides: l'administració pública, les cooperatives vinculades al territori i les usuàries.

- Les CLT proposen una governança tripartida per l'èxit del model. Es necessita relacions d'intercooperació entre administració pública i altres organitzacions que formen part dels projectes per poder tirar endavant els projectes, posant les usuàries al centre de la presa de decisió.
- L'administració pública és un agent clau en les comunitats autogestionades, però pren una posició de facilitadora del procés. En aquest cas, té un paper de gestora en els processos administratius i burocràtics, així com a finançadora pel llançament i sostenibilitat d'aquestes comunitats.

CONCLUSIONS

REPTES DE FUTUR
I VIES DE SOLUCIÓ

Detecció i possibles col·laboracions que s'han portat a terme o s'hagin de fer.

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Les CLT són comunitats que s'auto organitzen i incideixen tant en les necessitats residencials assequibles com en espais comunitaris i en la vida veïnal, social cultural, laboral i patrimonial del territori. Creen vincles amb l'entorn i un alt sentiment de pertinença.

L'habitatge és una peça més de l'engranatge. Tenir una comunitat enxarxada permet crear un pol d'economia social i solidària pel desenvolupament territorial. Obra possibilitats de crear llocs de feina, preserva i es té cura dels entorns patrimonials i naturals, fomenta la cultura, la idiosincràsia del lloc i afavoreix un espai per a la inclusió social. Tot plegat, reverteix al lloc on es vincula.

Però per crear-la i fer-la efectiva, necessiten el suport de l'administració pública i les organitzacions del territori, a banda de les usuàries que són en el centre de decisions. Les CLT proposa governances tripartides amb un paper clar de l'administració com acompanyant i facilitadora dels processos comunitaris.

Després de trenta anys, el model escocès és robust. Les administracions locals i el govern d'Escòcia hi donen ple suport. Constaten l'efectivitat del model en la incidència social: poden contrastar els efectes positius sobre la ciutadania i la dignificació de vides pel fet de responsabilitzar-se individualment i col·lectiva dels espais on viuen i de l'entorn comunitari. A més, és una via molt més rendible que el sistema de beques per la població en situació de risc social.

Però no és fàcil gestionar-ho. Es necessita temps i dinamització per a la gestió de conflictes i en el cas de no tenir personal extern, s'ha d'invertir en capacitat i tecnificació de les comunitats.

A Catalunya, les propostes de cooperatives d'habitatge autogestionades no gaudeixen, de moment, d'aquest desplegament comunitari i d'incidència social o són experiències incipients. L'experiència que més s'hi acostava és l'exposada de La Titaranya ubicada al nucli antic de Valls, ja que té la voluntat de revitalitzar el barri, un dels més empobrits del territori català.

Per afavorir l'aplicació del model de CLT a Catalunya, i en concret, a l'accés de l'habitatge, cal alliberar sòl i separar la propietat del vol (de l'ús), per afavorir-ne la desmercantilització. S'ha obert la via d'habitatge en cessió d'ús sobre el sòl públic, però seria important també obrir la via de sòl privat.

BIOECONOMIA CIRCULAR NOVES FORMES DE PRODUCCIÓ SOSTENIBLE

SESSIÓ	ITINERARI	DIA	HORA	LLOC	PONENTS
--------	-----------	-----	------	------	---------

5	CREIXEMENT I INNOVACIÓ	5/07/2023	13.00 - 14.30 H	SALA JOAN MARAGALL	3
---	------------------------	-----------	-----------------	--------------------	---

PONENTS I
PONÈNCIES

· Teresa Masjuan

Cap del Servei de Gestió d'Ajuts i Projectes de la Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya.
– Moderadora

· Joan Ruíz

Director d'I+D de Grup Unió SCCL.

· Jordi Marcel Matamoros

President Càmera Arrossera del Montsià i Secció de Crèdit SCCL.

SINOPSI

Oryzite és un bioplàstic creat a partir de les clofolles de l'arròs que es produeix a la Càmera Arrossera del Montsià i Secció de Crèdit SCCL.

La bioeconomia circular busca reduir l'ús de recursos naturals, minimitzar els residus i promoure una gestió responsable dels recursos. A partir de les experiències de Grup Unió SCCL i la Càmera Arrossera del Montsià i Secció de Crèdit SCCL s'explora la bioeconomia circular com a mitjà per aconseguir una producció més sostenible del model cooperatiu.

Les cooperatives tenen diversos avantatges, ja que aquest model d'organització empresarial s'adequa molt bé als principis de sostenibilitat i cooperació que promou la bioeconomia circular. La col·laboració i la intercooperació son clau per assegurar l'aprofitament dels subproductes i residus agrícoles.

La necessitat de treballar conjuntament també és la solució per abordar els reptes actuals i crear un futur més sostenible, eficient i innovador en el reciclatge i reutilització cíclica dels recursos.

EXPERIÈNCIES INSPIRADORES

Les exposades i si s'ha aportat alguna més en el debat.

#EXPERIÈNCIA 1

Orzyte. Les clofolles de l'arròs com a alternativa al plàstic.

Oryzite és un projecte d'Iban Ganduxer i la Camara Arrossera del Montsià i Secció de Crèdit, SCCL. que transforma la clofolla de l'arròs en bioplàstic. La iniciativa sorgeix fa 18 anys de la necessitat de reutilitzar les tones de clofolles d'arròs que es produeixen cada any i trobar alternatives al plàstic.

La producció d'Oryzite es realitza a la mateixa planta on es processa l'arròs. És un material més resistent que el plàstic convencional i permet gran diversitat d'usos: automoció, construcció de palets, càpsules de cafè, gots, botons, pots de crema, etc.

A més d'Oryzite, la Camara Arrossera del Montsià i Secció de Crèdit SCCL compta amb altres projectes d'innovació en bioeconomia circular o economia sostenible. Per exemple: el projecte Neurice sobre la recerca de varietat d'arròs amb alta resistència a la salinitat, el projecte Valoryza sobre el conreu sostenible o el projecte Rice FertiSAT sobre la fertilització sostenible mitjançant l'ús d'imatges per satèl·lit, entre d'altres.

#EXPERIÈNCIA 2

Pla estratègic del departament de R+D+i del Grup Unió SCCL. De la idea a la realitat.

Des del 2009 el Grup Unió SCCL treballa en xarxa per innovar i aprofitar els subproductes obtinguts de processos industrials de fruita seca, vi i oli. El departament de R+D+i (recerca, desenvolupament i innovació) ha estat el motor d'aquesta tasca per crear un espai d'innovació que canalitza les inquietuds de l'empresa.

Durant aquests anys, han creat xarxes de col·laboració amb centres tecnològics, universitats i altres empreses amb la finalitat de transferir coneixement i optimitzar recursos. Actualment, tenen més de 10 projectes d'economia sostenible en marxa finançats amb 7 ajuts.

Alguns d'aquests projectes estan relacionats amb l'economia circular i residu zero, per exemple: el projecte Life Cyclops sobre la recuperació de polifenols a partir dels residus industrials de l'oli i el vi. També duen a terme projectes sobre diferents usos de la closca dels fruits secs que produeixen per obtenir bioplàstic o fibra prebiòtica i treballen per la valorització de la polpa de garrofa per obtenir polifenols, sucres i fibres.

IDEES CLAU EXPOSADES

EINES ATERRADES A PARTIR DE LA REFLEXIÓ

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

El sector agrari té un interès especial en la innovació per l'aprofitament dels recursos.

- La innovació ha estat una constant de les cooperatives agràries per adaptar-se a les necessitats canviants de l'entorn, aprofitar els recursos i garantir la sostenibilitat del territori mitjançant la identificació d'oportunitats.
- Les cooperatives agrícoles tenen un accés privilegiat a les matèries primeres que provenen de la seva pròpia activitat i als subproductes generats durant els processos de producció.
- Amb la innovació també es vol donar resposta a les necessitats locals. En el context actual, la transformació econòmica és clau per garantir la sostenibilitat de les generacions futures ens els territoris més fràgils i afectats pels efectes del canvi climàtic.

La intercooperació és clau per avançar cap a la bioeconomia circular.

- En la bioeconomia circular la col·laboració i intercooperació és un factor clau per l'aprofitament dels subproductes i residus.
- Aquesta capacitat de cooperació permet compartir recursos, coneixements i infraestructures entre les diferents sòcies involucrades.
- És importat trobar les sòcies més adequades per a cada projecte i crear una xarxa de suport i desenvolupament conjunt de projectes.

Per impulsar projectes d'economia circular sostenibles i innovadors cal investigació i coneixement.

- La recerca i el coneixement són importants per identificar les propietats dels subproductes i les oportunitats que ofereixen (aplicacions, usos, etc.).
- La investigació també és clau per conèixer els processos de transformació més adequats i sostenibles.
- A més, permeten desenvolupar processos d'innovació en tota la cadena de valor.

Els processos d'innovació tenen una mirada a mig i llarg termini, però s'ha de treballar per la comercialització dels subproductes.

- La comercialització i sortida al mercat dels subproductes és fonamental per garantir la sostenibilitat econòmica dels projectes d'innovació en bioeconomia circular que impulsen les cooperatives.
- En aquest sentit, cal més divulgació sobre l'economia circular i el valor afegit de la transformació dels subproductes per donar sortida als nous productes i serveis, generant noves cadenes de valor i negoci.

CONCLUSIONS

REPTES DE FUTUR I VIES DE SOLUCIÓ

Detecció i possibles col·laboracions que s'han portat a terme o s'hagin de fer.

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Grup Unió SCCL i Càmera Arrossera del Montsià i Secció de Crèdit SCCL han desenvolupat projectes innovadors en bioeconomia circular demostrant el potencial d'aquest enfocament a base d'aprofitar subproductes per generar biomaterials i bioplàstics.

Totes les experiències presentades demostren el compromís d'aquestes dues cooperatives amb la sostenibilitat, no només en l'aspecte ambiental, sinó també en els àmbits econòmic i social. Aquest compromís és un factor clau en la transició cap a un model econòmic més respectuós amb el medi ambient basat en l'aprofitament dels recursos i el residu zero.

Iniciar un projecte d'innovació no és fàcil, però es posa de manifest que les cooperatives agràries estan avesades a la innovació i molt compromeses amb la sostenibilitat dels seus territoris.

La intercooperació i l'aliança amb diferents agents és un factor clau per tirar endavant projectes d'economia circular amb èxit. El treball conjunt amb altres empreses i la participació de centres tecnològics o universitats és important per conèixer les possibles aplicacions i els processos de transformació o la comercialització del subproducte.

En aquest sentit, és imprescindible construir una xarxa de coneixement amb expertes que pugui donar suport a la identificació de les possibilitats i oportunitats que tenen els subproductes segons les seves propietats. El desconeixement és una de les barreres per la reducció, transformació i aprofitament dels residus.

El finançament és un dels principals reptes que cal afrontar per al desenvolupament de projectes en bioeconomia circular. Es destaca la importància de buscar programes d'ajuts i col·laborar amb altres agents per augmentar les possibilitats d'èxit, com les universitats, centres tecnològics o clústers.

Es reconeix que la manca de coneixement i divulgació sobre la bioeconomia circular és un obstacle a superar. És important sensibilitzar i informar sobre aquesta temàtica perquè més persones i empreses puguin implicar-se en aquesta transformació.

Finalment, les barreres burocràtiques i normatives poden ser complicades en l'aprofitament dels recursos i podrien requerir més facilitats i suports de les administracions per garantir la circularitat i el residu zero.

TRANSICIONS EN LES COOPERATIVES ADAPTACIÓ ALS CANVIS: LES PERSONES AL CENTRE

SESSIÓ	ITINERARI	DIA	HORA	LLOC	PONENTS
6	EQUIPS I ORGANITZACIONS	5/07/2023	13.00 - 14.30 H	AULA 112	4

PONENTS I PONÈNCIES

• **Júlia Granell**
Coordinadora de projectes a
Labcoop – Moderadora

• **Mariona Zamora**
Coordinadora de projectes, consultoria
i diagnosi a l'Esberla SCCL

• **Blanca Valdivia**
Sòcia de La Insòlita

• **Neus Andreu**
Sòcia de Fil a l'Agulla SCCL

SINOPSI

La força del moviment feminista dels últims anys ha sacsejat la societat de dalt a baix. Per moltes, el feminisme no és una proposta de mínims sinó un plantejament que ens remou les entranyes des de les dimensions més personals i profundes fins a les més polítiques. Les transicions i pràctiques feministes són una realitat en moltes cooperatives. En els últims anys hem vist com s'ha fet més visible la problemàtica però com alhora requereix una feina constant. Sense apostes valentes de les cooperatives, no transitem.

Sabem que les transicions són processos, sovint no lineals, i no llocs on arribar. Costa molt poder-se posar l'etiqueta de feminista. Entenem les transicions com un estat on revisem amb una mirada atenta que la transformació que volem fora, estigui en coherència en com treballem.

Què han permès i aportat les transicions al moviment cooperativista? Quins reptes i resistències ens queden per veure i fer-hi front? Com avaluem els processos i el seu impacte dins les cooperatives?

Les transicions feministes dels darrers deu anys han posat el concepte de transició al centre i ens poden servir d'exemple per fer les transicions socioeconòmiques i ecosocials que s'han fet necessàries per fer front a la crisi ecològica i de model socioeconòmic actual. Podem aprendre'n que es tracta de processos socials complexos, lents, sinuosos i en conflicte permanent.

Encara avui cal parlar de les cures i de posar les persones al centre?

EXPERIÈNCIES INSPIRADORES

Les exposades i si s'ha aportat alguna més en el debat.

#EXPERIÈNCIA 1

Les transicions feministes com a exemple per a altres transicions ecosocials.

Deu anys de transicions feministes ens han permès de posar el concepte de transició al centre. Si les prenem com a exemple per a les transicions ecosocials, comencem per pensar d'on venim, on som, a on volem anar. Es tracta d'un procés i comença amb una diagnosi. Però abans encara, notar què ens passa, detectar que tenim un conjunt de problemes al davant: la policrisi actual.

Com el procés és llarg, seran indispensables també espais comuns d'avaluació. Caldrà recordar el motiu pel qual fem les transicions, mantenir un sentit compartit. Comparar on érem i on som, revisar cap a on anem, veure com ho hem fet, com hi hem arribat, tornar-hi, revisar què hem fet, què ha funcionat i què no, quins recursos hem necessitat, com ho podem replicar.

Serà fonamental apreciar cada granet de sorra i celebrar com ha crescut la pila, fer memòria del procés i deixar-ne constància.

IDEES CLAU EXPOSADES

EINES ATERRADES A PARTIR DE LA REFLEXIÓ

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Transitar és fer camí, és anar fent, anar-hi anant, a poc a poc.

- Transitar no és ràpid. És un camí llarg, millor fer-lo acompanyades, en col·lectiu, ajuntar-nos amb altres cooperatives ens ajudarà a reflexionar, per a cadascuna serà diferent. Enxarxem-nos en les federacions de cooperatives, per exemple.
- Transitar no és fàcil. No és lineal, avancem, però vacil·lem, ens equivoquem, no hi ha recepta, no hi ha full de ruta. El canvi i la incertesa seran constants, el procés serà frustrant i hauréu de dedicar-hi molta energia. No ens ha de fer por. Fem-ho amb mirada llarga.
- Transitar és parlar, parlar de tot. Transitar és canviar, canviar-ho tot. Transitar és llegir el que ens passa. Transitar és viure.
- Transitar és un canvi de paradigma cultural. Són molts canvis. Transitar és fer visibles moltes coses que abans no veiem o no miràvem, fer aflorar una nova visió compartida. Es desvetllen nous reptes dels quals no érem conscients, incorporem noves mirades, descobrim buits, oblitats, violències, treballs, biaixos i mancances, relacions de poder que no havíem vist, qüestions i persones que no havíem tingut en compte: racisme, classisme, transfòbia, antropocentrisme, ens tornem a topar amb el capitalisme i l'heteropatriarcat... Transitar no s'acaba mai.
- Apareixen resistències internes. Es nega la necessitat del canvi, es diu que "això" a nosaltres o aquí no passa. Apareix la por a perdre privilegis o comoditats.

Purple washing o feminismes.

- Les transicions ecosocials no seran possibles sense el decreixement i la redistribució, impliquen fer canvis en els nostres estils de vida, dir adeu a moltes coses i fer un dol per tot el que deixem enrere. Desenvolupament sostenible és una contradicció, no pot ser.
- El cooperativisme és un ecosistema que no és aliè a les dinàmiques de poder dins de les cooperatives i a les entitats amb què s'organitzen, la presa de decisions està molt masculinitzada i el coneixement queda en poques mans, es reproduïxen esquemes capitalistes. Organitzar-nos diferent. Distribuir treball i riquesa.
- Els canvis tipus maquillatge no ens acosten al propòsit de les nostres cooperatives, són poc honestos. Cal atacar el moll de l'os. La nostra cultura es basa en la injustícia i això només podem canviar-ho tocant poder: a casa, dins nostre, en els moviments, ecosistemes i institucions. Una mala gestió del poder és la base de tot, hem de tocar això si no volem fer canvis no només estètics.
- Lideratge és la capacitat d'incidir. Promoure lideratges ètics i eficaços que promoguin nous lideratges, no seguidors: transferir capacitats fa guanyar capacitats. Volem fer-ho? Promoure el lideratge en els altres implica deixar anar i deixar anar és difícil. Com deixes anar el "teu" projecte? Aquest és un

dels problemes per créixer. Qui ha parit i no deixa anar, i no deixa créixer no és feminista ni eficient. Aprendre a compartir, veure que puc fer vacances i que puc descansar, que el projecte continua i funciona. No descansar és capitalista. Compartir el govern és molt polític. Però què passa amb la meua necessitat de reconeixement? I amb la de les altres?

- Liderar és construir equips en el màxim del seu potencial, sense persones imprescindibles. Mirem el poder des de totes les òptiques. Com abordem els lideratges a les cooperatives? Les transicions són l'actitud per continuar creixent sempre, adonant-nos que encara hem de millorar i que passarà sempre. Apreciem l'esforç.

Les persones al centre.

- És un recordatori perquè si no ens n'anem al capitalisme.
- Un dels grans reptes de les cooperativistes és trobar l'equilibri entre el treball i la vida. No sostenir les cooperatives amb les nostres vides. Com transitem sense que ens afecti a les nostres vides? Com mantenim l'equilibri entre jo i el projecte?

Obrim el meló de les cures.

- Necessitats de cures dins i fora de les cooperatives. Som corresponsables.
- Quines necessitats i de quines persones? Com organitzem les cures?
- Atendre les necessitats, fer comunitat, suport mutu, sostenibilitat compatible amb rendibilitat.
- De vegades parlem de cures amb una visió naif, familiarista, pensant en un tipus de família concret. Permisos de cures no familiars.
- Benestar i cures no és el mateix. No és el mateix anar a sopar les companyes de la cooperativa que anar a cuidar el pare que està a l'hospital. No penalitzar en els espais de feina i representació les companyes que fan cures: si l'assemblea es fa tard aquesta companya potser no hi pot ser. Repartir el poder.
- Per què una persona no està bé a la vida? Què ens dona benestar? És responsabilitat de la cooperativa? La finalitat de les cooperatives no és el benestar de les persones que la formen. Parlem de posar les persones al centre o de cures d'una manera que no és útil. Què vol dir que una organització tingui cura de les persones? Les cooperatives tenim un propòsit i volem aconseguir-lo de certa manera. El centre energètic de les cooperatives de treball és crear llocs de treball dignes i sostenibles amb el manteniment de la cooperativa. No hem de sobrecarregar la cooperativa amb unes cures malenteses, la cooperativa no ho ha de solucionar tot. Qui lidera la cooperativa té la tasca de recordar-nos per què estem aquí, què ens convoca.

Masclisme a les cooperatives.

- La lectura feminista dels conflictes dins de les cooperatives fa aflorar que no es tracta d'un tema de bona voluntat, sinó que es pot gestionar. Necessitat d'un canvi cultural. És també una qüestió política: els conflictes organitzatius es reflecteixen en conflictes entre persones, que seria el símptoma, no és cosa de cadascú. És un problema sistèmic, hi ha una interconnexió entre nivells.
- Per afrontar-ho cal un canvi de paradigma, no es tracta de gestionar un cas, visibilitzem els processos i construïm bones pràctiques, a poc a poc, no es pot fer de pressa. Posem en dubte la separació entre tu i jo, que és una il·lusió occidental blanca: les cooperatives no comprenen encara la interconnexió dels seus processos.
- Hem treballat a fer visibles els problemes de masclisme en les nostres cooperatives, els hem gestionat, hem trobat solucions i hem sortit fora a ensenyar-les. Hem interconnectat discurs i experiència. No és que ja no som masclistes, avancem cada dia i en podem estar satisfetes, però queda molt per fer.

Interessos pràctics versus interessos estratègics.

- Facilitar el dia a dia i jugar-lo amb la transformació estructural que volem atènyer a llarg termini. Tenim una doble agenda.

Aquesta taula no és paritària.

- El treball de cures tampoc és paritari, el fan les dones.
- Calia posar-hi un home a la taula? No.
- Encara s'ha de reivindicar el talent femení? Sí.
- Encara cal fer visible el valor del treball "no econòmic" per mirar les organitzacions des del punt de vista feminista.

Coses per pensar i, potser, canviar.

- No podem copiar recursos de participació que haurien d'anar als moviments socials.
- No podem reproduir esquemes del capitalisme.
- Generar escenaris de futur optimistes per poder anar-hi.
- Augmentar la transparència a les cooperatives: quins són els nostres preus/hora?

- Com ho fem per aconseguir una presència i representació de les cooperatives que no són de Barcelona o que són petites?
- Com ens fem autosuficients? Com garantim la viabilitat econòmica dels nostres projectes?
- Caiem en el productivisme. Cal una web per a cada projecte? Podem mancomunat-ho?

Què necessitem de les administracions.

- “Ja no ens alimenten molles, ja volem el pa sencer.”
- L'administració pública no pot marcar l'agenda política de les cooperatives: es fan els projectes que les subvencions permeten. De veritat que hem de tornar a fer unes jornadetes poc transformadores? Podem fer el que creiem que seria bo fer?
- Poder fer projectes plurianuals.
- Fer lots.
- No penalitzar equips només de dones o d'altres orígens. Canviar aquesta llei. Clàusules feministes de contractació.
- Un exemple concret sobre els mèrits: quan compta més haver fet una formació que ser-ne la professora.
- Reunions, justificacions, paperassa: no tenim estructura per assumir-ho.
- Que siguin més creatives, que hi hagi més cooperació, que hi hagi menys relacions de poder: l'administració posa les condicions i les cooperatives ens hi hem d'adaptar i posar-hi voluntat.

CONCLUSIONS

REPTES DE FUTUR I VIES DE SOLUCIÓ

Detecció i possibles col·laboracions que s'han portat a terme o s'hagin de fer.

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Pensar noves maneres i fer-ho des del feminisme, posant les cures i les persones al centre. Pensar el que fem. Per què estem en una cooperativa? Com impactar? Estar alerta, fer autocrítica. Fer canvis profunds en el material i en l'estructural. Canviar-ho tot.

Repensar com ens organitzem, com ens relacionem amb les companyes, com prenem les decisions, com tenir una veu legítima, quin temps volem dedicar al treball. Les cooperatives som un bon laboratori per assajar noves maneres de relacionar-nos.

Som classe treballadora i tenim necessitats materials. El precariat. Hi ha diferències i desigualtats en el capital social amb què comptem cadascuna. No en parlem. Tenir una mirada més transversal sobre la desigualtat i el privilegi. Generar mecanismes de restitució. El cooperativisme ha de ser transformador.

Repensar els pressupostos, que ens permetin conciliar, viure.

Generar eines per avaluar, que la sistematització ens aporti flexibilitat per atendre el que cal atendre ara, fer que les coses siguin més de pell.

Necessitat d'intercooperació: a les cooperatives tenim una professió i som també administradores d'empreses, compaginar-ho: saber de comunicació, de comptabilitat, de dret, d'omplir formularis de subvencions i justificacions... Fer-ho en xarxa, compartir coses pràctiques, estructures, coneixement, projectes, activismes...

COOPERATIVES DE FOMENT EMPRESARIAL EMPREDORIA I INTERÈS SOCIAL

SESSIÓ	ITINERARI	DIA	HORA	LLOC	PONENTS
7	EQUIPS I ORGANITZACIONS	6/07/2023	9.00 - 10.30 H	LA CAPELLA	5

PONENTS I PONÈNCIES

· Pere Ribas

Soci de Calidoscoop SCCLP
– Moderador

· Isabelle Amauger

Delegada de Les SCOP

· Hélène Vietti

Assessora a Smart IB

· Laura Aufrère

Cap de projectes a SCIC LA MAIN,
Foncièrment Culturelle

· Miguel Segú

Director de Segú Associats

SINOPSI

Les cooperatives de foment empresarial són agrupacions d'acompanyament, ajuda i creixement en la iniciació d'activitats econòmiques portades per a noves persones emprenedores en un marc col·laboratiu.

El sector artístic és dels que més utilitza les formes de CAE per la naturalesa inestable o temporal de les seves activitats.

Mitjançant l'agrupació de noves persones emprenedores de diverses activitats econòmiques sota una estructura cooperativista, es promouen activitats que els són comunes en els inicis, com l'orientació professional, la formació en habilitats empresarials o la tutorització en els primers anys d'activitat. A França, existeixen diferents societats que impulsen l'empredoria amb formats cooperatius (SCOP, SCAE, SCIC), i a banda de promoure les activitats comunes, fomenten la cohesió de grup, la implicació i aprenentatge en la gestió de la cooperativa. Creen aliances entre projectes i serveis que, sovint, impacten sobre necessitats al territori. És a dir, acaben exercint un paper com a pol cooperatiu.

Les cooperatives de foment de treball també aixopluguen professionals de sectors amb activitats inestables o irregulars, com el cultural o l'artístic. En aquest cas, al nostre país, s'hauria de regular per reglament tant per cobrir les necessitats del sector, com per no caure en situacions de frau de llei, com les cooperatives de facturació.

EXPERIÈNCIES INSPIRADORES

Les exposades i si s'ha aportat alguna més en el debat.

#EXPERIÈNCIA 1

Societats Cooperatives d'Interès Col·lectiu (SCIC), a França.

De naturalesa privada i d'interès públic, les SCIC reuneix persones físiques al voltant d'algun projecte conjunt, d'incidència en el desenvolupament econòmic local i amb finalitat social. No són empreses que facturen, sinó empreses de professionals autònoms. Però que, en associar-se sota un mateix paraigua, participen en la presa de decisions i en la governança de la societat.

Permet unir persones en un punt geogràfic i crear múltiples dinàmiques entre les associades. El model SCIC pot abastar qualsevol mena d'activitat que presti serveis a organitzacions o a particulars. És un projecte d'emprenedoria, que acaba traduint-se a projectes d'interès col·lectiu.

En algunes SCIC, l'administració local, equipaments públics i grups territorials formen part com a socis i poden arribar a posseir el 50% del capital de la societat.

#EXPERIÈNCIA 2

Cooperatives d'Activitat i de Treball (CAE).

La Cooperativa d'Activitat i Ocupació (CAE) ofereix un model d'emprenedoria laboral, que permet crear i desenvolupar l'activitat de persones físiques en un marc col·laboratiu. La CAE agrupa persones de diferents perfils i activitats i comparteixen recursos compartits com facturació, eines de gestió, etc., a més de rebre formació d'emprenedoria i gestió cooperativa.

La persona emprenedora del CAE se l'acompanya en la creació i desenvolupament de la seva activitat. Després d'un període de prova, i per mantenir l'activitat dins la cooperativa, esdevé persona associada en un termini de tres anys, amb tots els drets socials relacionats.

Actualment, hi ha 155 CAE a França que donen suport i acullen 12.000 emprenedors i emprenedores que desenvolupen la seva activitat en sectors molt diversos.

#EXPERIÈNCIA 3

Smart IB.

Seguint el model CAE, Smart IB és una cooperativa en diverses seus a Europa. Neix a Bèlgica l'any 1998 i a Andalusia, l'any 2013.

Smart Ibérica és una cooperativa d'impuls empresarial que canalitza l'activitat emprenedora dels seus socis i sòcies. Tutoritza els projectes dels seus associats, professionals independents, afavorint el desenvolupament d'iniciatives professionals mitjançant serveis mutualitzats. El model d'agrupació té per objectiu minimitzar els riscos i les dificultats que comporta l'emprenedoria individual, integrant l'experiència professional en una xarxa associativa compartida.

Smart IB s'articula dins de l'economia social, ja que el seu interès actiu resideix en el bé col·lectiu i l'interès social. És una empresa sense ànim de lucre que té com a compromís reinvertir els beneficis obtinguts en la mateixa estructura i en allò que decideixin els seus socis i sòcies de manera democràtica.

Actualment, està emparada per la regulació legal a Espanya per la Llei 14/2011, de 23 de desembre, de Societats Cooperatives Andalusos. Aprovades al Parlament d'Andalusia per unanimitat, compten amb plena potestat legislativa i responen a la legalitat societària vigent a Espanya.

IDEES CLAU EXPOSADES

EINES ATERRADES A PARTIR DE LA REFLEXIÓ

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Apunts per a un marc legal per a les cooperatives de foment empresarial.

- Cal distingir les cooperatives de foment de treball de les de facturació. Les primeres s'emmarquen en un projecte propi d'impuls a l'emprenedoria, especialment, als inicis d'activitat i per a un temps determinat. Les segones, utilitzen la forma cooperativa merament per reduir costos fiscals, sense haver-hi un projecte comú entre les associades i sense exercir els drets i deures que comporta estar en estructura cooperativa.
- El setembre del 2017, el govern espanyol anuncia que és il·legal facturar a través d'una cooperativa la mateixa activitat com a persona física i el 2020, intensifica les inspeccions. Però la realitat és ben diferent: aquests tipus de cooperativa ajuda a alleugerir la situació fiscal per a molts professionals autònoms, especialment per a aquelles activitats inestables o temporals com són les del sector cultural o artístic.
- Es fa palès crear un marc favorable en el sector artístic per evitar la precarització, la garantia de drets i cobertura de riscos.
- Paradoxalment, l'administració, qui denuncia aquest tipus de pràctica, és sovint clienta de les cooperatives de facturació per contractar professionals autònoms per externalitzar serveis i encàrrecs.
- El mercat laboral està canviant. Cada vegada hi ha més persones en règim d'autònoms que necessitaran aquest tipus de societats empresarials, però cal vetllar per no precaritzar-les més.

Vincular-se en un punt geogràfic i físic, afavoreix el creixement empresarial i l'estabilitat econòmica.

- L'espai possibilita la relació i la socialització més enllà de l'activitat professional, i també posa en comú les possibilitats i carències com a figures empresarials per fomentar projectes complementaris.
- El format cooperatiu d'aquestes societats o agrupacions permet obrir camp empresarial al cooperativisme i l'aprenentatge des d'aquesta forma jurídica.
- Davant de canvis en polítiques públiques que els afectaven com persones emprenedores i autònomes, han pogut fer front comú pel fet d'estar en col·lectivitat.

El suport de l'administració és primordial pel reconeixement de les cooperatives de foment empresarial.

- Tant pel reconeixement i impuls de l'emprenedoria en format cooperatiu, com per denunciar o resoldre les males praxis que, a vegades, la mateixa administració és part implicada.
- En el cas de les experiències franceses, tenen un tant per cent en la governança de les SCIC o les CAE. Aquesta corresponsabilitat afavoreix crear marcs d'entesa i de facilitació.

CONCLUSIONS

REPTES DE FUTUR I VIES DE SOLUCIÓ

Detecció i possibles col·laboracions que s'han portat a terme o s'hagin de fer.

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Els inicis d'emprendre una activitat econòmica en règim d'autònoms són difícils. No només per la quantitat de fronts a gestionar en solitari, sinó també per combinar la generació de propostes i serveis i a la vegada, assumir les despeses, que sovint sobrepassen els guanys. També en alguns sectors empresarials tenen activitats inestables o temporals, com podria ser en l'àmbit artístic. En aquest marc, neixen les cooperatives de foment empresarial o societats d'activitats d'interès col·lectiu.

Les experiències presentades, tant les franceses com l'espanyola, posen l'accent en col·lectivitzar serveis professionals vinculats a un territori i sobretot, els i les professionals formen part de la governança d'aquestes cooperatives durant el temps d'estada i participació com a persona associada. Són copropietàries.

Però la línia d'aquests tipus de cooperativa amb les cooperatives de facturació és molt fina, i aquestes últimes, en el cas català i espanyol, estan en frau de llei. Les cooperatives de facturació són plataformes que intermedien entre el professional autònom i el client final a fi d'estalviar despeses d'impostos, però no es fan càrrec d'altres qüestions, com per exemple, la responsabilitat civil o la seguretat social, que l'acaba assumint la persona autònoma. La cooperativa de facturació està eludint les responsabilitats fiscals que li corresponen al professional com a persona física o amaga la responsabilitat del client que no acaba assumint la contractació per activitat recurrent. Tampoc funcionen amb els mecanismes de participació i governança interna que els hi pertoca per ser cooperativa. Paradoxalment, l'administració pública, la mateixa que denuncia els fraus de llei, és la primera sol·licitadora de professionals d'aquests tipus de societats per les activitats diverses que ha d'externalitzar (festes majors, concerts, activitats culturals, etc.).

Les experiències SCIC (Societats cooperatives d'interès col·lectiu) o CAE (Coordinació d'Activitats Empresarials) posen l'accent en afavorir l'acompanyament inicial per a l'emprenedoria, fins que la persona adquireixi més rodatge i nivell de facturació. Durant aquest temps, facilita que estigui vinculada en un espai físic, on socialitza amb altres professionals en la mateixa situació, participa en un projecte comú i es forma en la multi dimensió empresarial. Col·lectivitzar despeses alleugera la càrrega que comporta tot inici d'activitat i facilita el creixement i l'estabilitat econòmica que necessita. D'altra banda, aquestes societats han defensat drets davant de canvis en les polítiques públiques que els afectaven i el fet d'estar en col·lectivitat, han pogut fer front comú.

Els i les professionals que no estan en situació d'inici, però la naturalesa de la seva activitat és inestable i irregular —com poden ser els sectors culturals i artístics—, necessiten emparar-se en un marc legal que puguin amortir la càrrega fiscal i, a la vegada, obrin camí cap a una solució en el cooperativisme.

ECONOMIA COMUNAL I COL-LABORACIÓ PÚBLICA-COOPERATIVA DEMOCRÀCIA ECONÒMICA

SESSIÓ	ITINERARI	DIA	HORA	LLOC	PONENTS
8	FUTURS I ESTRATÈGIES	6/07/2023	9.00 - 10.30 H	SALA JOAN MARAGALL	4

PONENTS I PONÈNCIES

.. Jordi Garcia

Patró de la Fundació Roca i Galès i soci de l'Apòstrof SCCL

.. Özgür Güneş Öztürk

Sòcia de Col·lectivaT SCCL

.. Ivan Miró

Soci de La Ciutat Invisible SCCL

.. Mauro Castro

Soci d'Ildra SCCL

SINOPSI

Les economies comunals són alternatives transformadores del capitalisme que permeten una gestió més democràtica i sostenible dels recursos i ofereixen una via per abordar les desigualtats i les necessitats locals.

La crisi del 2008 va fer renovar l'interès pels béns comuns (procomuns, el comú, *commons*), en els moviments socials, una forma de gestió dels recursos diferent del mercat i de l'estat, diferent de la propietat privada. No hi ha comú sense comunitat que el gestioni. L'ESS es concep avui a si mateixa com una realitat estructurada amb dues branques: la socioempresarial i la comunitària. Promoure l'economia comunal i cooperativa implica desmercantilitzar béns i serveis, generar institucions per gestionar els comuns de manera democràtica i involucrar les comunitats locals en la presa de decisions.

Es parla de col·laboració pública-cooperativa i pública-comunitària en contraposició amb l'externalització i la privatització. A Rojava, Kurdistan, Veneçuela, Jackson, Chiapas, Guatemala... hi ha experiències d'economia comunal. Tots aquests projectes estan travessats per la propietat social i la democràcia econòmica de les comunitats locals. Com podem desplegar aquestes economies comunals a Catalunya des de les polítiques públiques i el cooperativisme?

Hem de donar valor a què estem teixint cada dia mentre ho estem fent, en comptes de voler imaginar futurs ideals

EXPERIÈNCIES INSPIRADORES

Les exposades i si s'ha aportat alguna més en el debat.

#EXPERIÈNCIA 1

El confederalisme democràtic a Rojava (Síria) i al Kurdistan (Turquia).

Apareix a principis dels 2000 com a autocrítica del moviment kurd (que proposava l'emancipació del poble kurd), s'allunya de l'idea d'estat i representa un canvi profund en l'enfocament. Es proposa una interpretació del dret d'autodeterminació i s'estableix una democràcia radical, directa, diferent de la liberal participativa.

A partir del 2005 el confederalisme democràtic es posa en pràctica a Rojava amb una perspectiva emancipadora. Se separa el subjecte polític de la revolució, que era la nació, lligada a la idea d'atènyer un estat propi, i es posa el focus en l'origen de l'opressió del poble kurd (que no és el mateix que la nació kurda). Es deixa de parlar de nació i es passa a parlar del poble, del comú, del comunitari. No es nega l'existència d'altres pobles o minories, no es considera que hi hagi un sol poble o nació en un territori.

El moviment kurd deixa de parlar de líders i passa a parlar de lideratges. Es creen consells populars i comuns. Es decideix participativament i per democràcia directa, el que té a veure amb la comunitat. Es creen consells populars als municipis, barris i cantons, tant a Turquia com a Rojava. La comuna és el nucli principal del confederalisme democràtic. Es posen en marxa elements d'economia comunal, col·laborativa i cooperativa de pràctica ecologista.

Al cap de sis mesos de la constitució dels consells populars i, malgrat la repressió turca, pareixen consells de segon nivell que funcionen amb delegats, i que es funden a partir d'estructures preexistents com cooperatives, entitats, col·lectius artístics... Això demostra la gran capacitat del comú.

Es reconeix l'alliberament de les dones com a principi transversal del moviment.

A Turquia es parla d'economia transformadora i l'estat tracta de destruir-la.

#EXPERIÈNCIA 2

L'Escorxador Municipal de L'Armentera.

Una instal·lació pública que es va salvar del tancament per la mobilització social i a través de la gestió cooperativa, que garanteix bones condicions laborals i una gestió comunitària. La gestió comunal o des del cooperativisme fa xarxa, fa barri, reforça la comunitat, és diferent de l'externalització que privatitza i concentra. Es manté el servei públic amb gestió comunitària i es creix en democràcia i participació.

#EXPERIÈNCIA 3

Fundació Emprius.

Es proposa restaurar el comú en l'entorn rural, compartir eines i recursos col·lectius i possibilitar-ne la governança a través de cooperatives. L'economia rural comunal avui és una nova visió dels comunals rurals actualitzats. En el context de crisi civilitzatòria, pretén ser un agent per un canvi de paradigma necessari, on la vida sigui el centre i la interdependència i l'ecodependència siguin la base. Exemple de posada en valor i defensa del territori.

#EXPERIÈNCIA 4

La gestió del reg a l'Horta de València.

Es fa de bell antuvi de forma eficient, democràtica i sostenible. Hi ha una comunitat que regula el bé comunal, la cooperació i la col·laboració funciona per a la sostenibilitat. Un bé d'accés obert no és un bé comunal.

#EXPERIÈNCIA 5

La Titaranya.

Una cooperativa que compra sol i el fa comunal a través de l'habitatge en cessió d'ús al centre històric de Valls.

ALTRES EXEMPLES INTERNACIONALS

- Comunes actuals a Veneçuela i també als anys 60.
- Economia cooperativa i solidària de la població negra dels Estats Units a Jackson, Mississipi.
- Els Caracoles, regions organitzatives de les comunitats autònomes zapatistes de Chiapas (Mèxic), que tenen l'estat a la contra.
- Guatemala: autogovern indígena a partir de comunalitats.

**IDEES CLAU
EXPOSADES****EINES ATERRADES A
PARTIR DE LA REFLEXIÓ**

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Renaixement de l'interès pel comú i les economies comunals.

- L'interès pel comú creix com a resposta a la crisi de 2008 i pren rellevància cultural i política, impulsat per l'exclusió a les ciutats.
- El nou municipalisme a partir de 2015 posa en marxa vies de col·laboració pública-cooperativa i pública-comunitària, diferents de l'externalització amb l'empresa privada.
- També el sobiranisme ha participat d'aquesta transformació de sensibilitats. Buscar aliances insospitades.
- La propietat col·lectiva o comunal no és propietat privada, es contraposa al capitalisme i al liberalisme; els béns comunals no són mercat, ni estat.

Els béns comuns i la propietat comunal.

- La propietat comunal té caràcter ancestral. La perspectiva col·lectiva i la col·laboració es donen tradicionalment en comunitats més senzilles que les actuals amb la finalitat de respondre a les necessitats col·lectives.
- Segons Hardin els béns comunals són una tragèdia, se sobreexploten i porten a la ruïna de tots. Elionor Ostrom, estudia els béns comuns i demostra que la posició d'Hardin i de l'economia convencional no és correcta, que els comuns, sense regulació estatal ni propietat privada, funcionen eficientment. Obtingué el Premi Nobel d'Economia per aquesta recerca.
- A la Catalunya camperola hi havia comunals rurals, propietat col·lectiva, dret a la terra, espigolament, aprofitament dels boscos... Els consells oberts foren institucions comunals històriques destruïdes el segle XIX.
- Molins i escorxadors eren comunals, es van fer públics i després es van privatitzar.
- Els béns comuns, els procomuns ja existeixen legalment amb diferents noms: entitats menors, béns comunals, bens patrimonials...

Béns comuns i propietat privada.

- Els bens comuns competeixen amb la propietat privada i no ho tenen fàcil.
- El comunal desmercantilitza i desestatalitza, converteix la propietat en patrimoni ciutadà.
- S'ha aconseguit avançar en la comunalització de béns públics, però no amb la propietat privada.
- Privatitzar és molt fàcil, però fer comú és molt difícil, hi ha poques eines jurídiques, estan en mans de l'administració i són molt cares: expropiació, tanteig i retracte...

Béns comuns i polítiques públiques.

- Per desplegar economies comunals amb la col·laboració de l'administració pública serà necessari trencar esquemes i marges mentals de la funció pública. Interventors i secretaris no s'atreveixen a assumir els riscos que el desplegament comunal implica. El marc normatiu és massa rígid, cal reflexionar amb la funció pública i també influir políticament per tal que es faci una transformació legal i jurídica.
- És important interpel·lar les institucions públiques perquè facin polítiques que facilitin els procomuns.
- Cal generar institucions que gestionin els comuns.
- No tot és intercanvi, hi ha la reciprocitat, suport mutu, generar xarxes, la part redistributiva.

CONCLUSIONS

REPTES DE FUTUR
I VIES DE SOLUCIÓ

Detecció i possibles col·laboracions que s'han portat a terme o s'hagin de fer.

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

L'economia transformadora és una nova proposta incipient que pretén anar més enllà de l'ESS, convertint-se en més democràtica, feminista, ecologista, antiracista, autogestionada, col·lectiva, emancipadora i recuperant poder popular.

Quina capacitat tenim per a transformar l'economia? No és cert que l'acumulació capitalista continua, que la força de treball cada cop li costa menys al capital, que el context global és d'explotació, que s'ha desballestat el sector públic i l'estat del benestar?

S'han fet grans avenços en els últims deu vint anys, la gent col·lectivitzada, construeix, fa transicions... El cooperativisme ha anat més enllà de la pràctica quotidiana, ha construït altres pràctiques, ha creat marcs teòrics, noves realitats: la XES, el mercat social, la intercooperació, la coproducció, tot això acompanyat de noves polítiques públiques i un procés d'institucionalització com la Xarxa de Municipis per l'Economia Social i Solidària o l'Estratègia ESSBCN2030.

El cooperativisme transformador i els moviments socials han fet noves propostes d'organització social. Hi participen els ateneus, els casals, les cooperatives, els projectes comunitaris...

No som hegemònics però hem avançat. Ara cal articular estructures de segon grau, fer el salt d'escala. És una estratègia política revolucionària. El camí és crear aquestes economies col·lectives.

Acabem el relat amb una reflexió final.

Quina vinculació tenim nosaltres, com a persones vinculades amb el cooperativisme amb la classe treballadora? En la societat capitalista, la lluita de classes sempre pren una forma política, no es dona com una confrontació directa entre dos grups d'individus, sinó que sempre es presenta en forma política. Es podria entendre la lluita antiracista com a lluita de classes i la lluita feminista també. Tot el que s'intenta fer dins del cooperativisme no deixen de ser projectes prefigurats. Com diuen els zapatistes: "estem caminant i mentre estem caminant estem construint".

Aleshores, si nosaltres donem suficient valor a què estem teixint mentre ho estem fent, en comptes de voler imaginar aquell moment en que podrem desconstruir totes les relacions capitalistes per construir una societat anticapitalista, potser podríem apreciar millor tot el que estem fent cada dia. El nostre rol és una representació de la lluita de classes com a cooperativisme.

La nostra fortalesa per desconstruir les relacions capitalistes, però no depèn només de sota quines formes estem organitzades nosaltres o quines persones estem vinculades al cooperativisme, sinó que també depèn de moltes altres coses i, sobretot, sobretot, sobretot, d'en quin moment està la classe que està en oposició, de la seva capacitat de poder, de repressió, de construir relacions de dominació omnipresents en tota la societat...

Aleshores s'hauria d'entendre que tot el que estem fent, també el que estem fent ara i aquí, forma part de la lluita de classes proletària. Ara bé, si nosaltres intentem entendre les relacions de classe des d'una perspectiva del marxisme tradicional, el cooperativisme es quedaria tancat, com diria Adorno, en la síntesi, s'abandonaria que aquesta lluita cooperativista pugui donar una resposta al capitalisme, perquè seguim i construïm tot el que estem intentant construir, dins de les relacions capitalistes.

El capitalisme segueix avui i en peu i demà també seguirà en peu, i segurament nosaltres no veurem la seva destrucció. Però les cooperativistes estem creant un excedent, estem construint l'esperança. I crec que això ho fem cada dia i hem de continuar fent-ho cada dia. Nosaltres som una representació de la lluita política de la classe proletària.

Adaptat de la intervenció final de Güneş Öztürk, en resposta a les intervencions del públic.

INTERCOOPERACIÓ SALT D'ESCALA EN L'ENXARXAMENT

SESSIÓ	ITINERARI	DIA	HORA	LLOC	PONENTS
9	EQUIPS I ORGANITZACIONS	6/07/2023	9.00 - 10.30 H	AULA 112	4

PONENTS I PONÈNCIES

• **Jaume Oller**
Soci de Tàndem Social SCCL

• **Roser Hernández**
Moderadora, subdirectora de la Direcció General d'Economia Social, el Tercer Sector i les Cooperatives – Moderadora

• **Sílvia Moncayo**
membre de l' Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona i sòcia Priori Advocats SCCLP

• **Rosa Garcia**
Professora adjunta d'Economia Aplicada a la UAB, UPF, UOC i coordinadora del Postgrau en Economia Social i Solidària a l'IGOP

SINOPSI

La intercooperació són les xarxes de col·laboració formal que les cooperatives creen entre sí per aconseguir conjuntament els seus propòsits de transformació social.

Les formes i intensitat de la intercooperació són moltes: poden ser puntuals o estables, específiques per a un objectiu concret o estructurals. Entre les formes estructurals trobem les cooperatives de 2n grau o els grups cooperatius (aquests segons inclouen empreses). Formes menys estructurades són els mercats socials.

La normativa jurídica prevista per formalitzar la intercooperació està poc desenvolupada i la pràctica real va per davant. En part per això –però no només– és fonamental que la intercooperació estigui regulada per uns estatuts que explicitin l'objectiu de la intercooperació, el sistema de governança, la temporalitat, com es resoldran els conflictes, els mecanismes de sortida, etc.

Signatura d'un acord de intercooperació (Font: Som energia)

EXPERIÈNCIES INSPIRADORES

Les exposades i si s'ha aportat alguna més en el debat.

#EXPERIÈNCIA 1

Priori Advocats SCCLP.

PRIORI ADVOCATS SCCLP assessora a cooperatives que volen crear estructures jurídiques d'intercooperació. Conjuntament, treballen l'estratègia, la forma jurídica més convenient i els estatuts de la intercooperació, en els quals cal preveure tot el que pot sortir malament i com s'actuarà en tal cas.

L'experiència de Priori Advocats és que, generalment, quan s'inicia una intercooperació no es vol pensar en el que pot sortir malament però cal fer-ho perquè en un moment de bon clima s'arriba a acords més justos que en un moment de conflicte.

IDEES CLAU EXPOSADES

EINES ATERRADES A PARTIR DE LA REFLEXIÓ

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

La intercooperació forma part de la idiosincràsia de les cooperatives però han de tenir clar perquè volen cooperar.

- La cooperació és un principi d'acció de les cooperatives: no és un fet puntual que respon a una oportunitat, sinó una manera de fer. La predisposició a la intercooperació pot entendre's com a part de l'ADN de les cooperatives.
- Amb tot, és important que les cooperatives que inicien una intercooperació es preguntin per què volen fer-ho: per compartir valors o serveis, per innovar o per reduir despeses, per ser més productives o per vendre més, per crear estructures al marge de l'economia capitalista?

La intercooperació amplifica els punts forts, però també els punts febles.

- La intercooperació multiplica (amplifica) el que hi ha a les cooperatives que la conformen, tant en positiu com en negatiu: si hi ha forteses, les multiplica. Però si hi ha febleses, també. Per això, cal triar bé en quin moment una cooperativa inicia una intercooperació, segons en quina situació està internament.
- No qualsevol moment és adequat per donar el pas a la intercooperació. Cal preguntar-se si la cooperativa està prou madura, si està en un moment de crisi o d'estabilitat, si està disposada a cedir sobirania i poder de decisió.

La pràctica va per davant de la legislació.

- La intercooperació pot adoptar moltes formes i graus. Pot prendre la forma de convenis estables i estructurals, creant per exemple cooperatives de 2n grau o grups cooperatius, o prendre la forma de convenis puntuals o mercats socials.
- La pràctica real va per davant de les possibilitats contemplades en la legislació de cooperatives existent (Llei de cooperatives, 12/2015, del 9 de juliol). La llei simplement indica que les cooperatives poden integrar-se i conformar estructures més àmplies per enfortir-se i que ho han de fer respectant els seus principis cooperatius, especialment el de democràcia. Això implica que, en cas de judici, s'aplicarà el principi social que ha de guiar la pràctica de les cooperatives. Més enllà d'això, la llei no explica com s'ha d'intercooperar. De fet, acostuma a ser difícil esbrinar quina és l'estratègia de legalització o forma jurídica més apropiada per a cada forma d'intercooperació.
- Els buits legals són una situació normal i no són necessàriament una desavantatge: les lleis preventives –les que s'anticipen a la pràctica– també tenen molts inconvenients.

La intercooperació requereix molta dedicació de temps.

- La intercooperació requereix molta dedicació de temps, ja que no només cal avaluar si la col·laboració aporta un benefici mutu sinó, també, si es comparteixen uns mateixos valors, uns mateixos idearis de transformació social i una mateixa manera d'entendre el cooperativisme.
- En contrapartida, el temps dedicat a treballar aquest propòsit, sentit i manera de fer, pot fer la intercooperació més sòlida.

Els estatuts han de preveure tot el que pot sortir malament.

És molt important que alhora d'iniciar una intercooperació s'avaluin quines diferents formes jurídiques tenim a l'abast (estratègia jurídica) i treballar uns estatuts on quedi previst com s'actuarà enfront de diferents casuístiques que poden passar. Per exemple, cal que els estatuts indiquin:

- Quins objectius comuns tenim i quins són prioritaris?
- Quina grau de governança es cedeix?
- Com es prenen les decisions?
- Com es gestionen els conflictes?
- Quines línies vermelles hi ha?
- Quina durada tindrà la intercooperació?
- Quines opcions i procediments hi ha per sortir anticipadament de la intercooperació?
- Quins drets a compensació hi ha en cas d'incompliments d'alguna de les parts?

CONCLUSIONS**REPTES DE FUTUR I VIES DE SOLUCIÓ**

Detecció i possibles col·laboracions que s'han portat a terme o s'hagin de fer.

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

La intercooperació té molts reptes davant seu, no tots amb una solució concreta. Es destaquen sis grans reptes:

- **Generar formes d'intercooperació diverses.** Es tendeix a cooperar entre cooperatives molt similars i això limita el potencial d'impacte de la intercooperació. Intercooperar amb actors més diversos amplia la capacitat d'impacte.
- **Disposar del temps necessari:** La intercooperació requereix molta inversió de temps que, en definitiva, és també una inversió econòmica. Moltes cooperatives petites no tenen aquesta disponibilitat de temps o els representa un gran cost, de manera que no generen intercooperació.
- **Governança democràtica:** Cedir i compartir sobirania de la cooperativa als espais i estructures d'intercooperació és un procés delicat on també cal gestionar individualitats i personalitats. Cal que les cooperatives tinguin una sòlida democràcia interna i que al mateix temps, siguin capaces de crear un nou òrgan comú que també funcioni de manera democràtica i transparent.
- **Desenvolupar la normativa:** Les possibilitats jurídiques previstes d'intercooperació van per darrera de la pràctica i necessitats reals. Cal que la normativa s'adapti per donar cobertura i normalitzar les pràctiques reals de intercooperació.
- **Intercooperar en grups que aglutinen entitats de diferent forma jurídica (SL, autònoms, cooperatives...):** Integrar-se en estructures d'intercooperació amb diversitat de formes jurídiques, incloent empreses amb ànim de lucre, suposa un repte ja que no sempre és fàcil fer valdre els principis de funcionament democràtic o de transformació social per sobre d'altres més economicistes. Cal que les cooperatives tinguin clares i siguin clares amb les seves línies vermelles abans d'integrar-se en grups de cooperació mixtos.
- **No convertir la intercooperació en una relació clientelar:** en ocasions costa distingir una intercooperació d'una relació client-proveïdor. A voltes, les cooperatives de 2n grau es converteixen simplement en un proveïdor de serveis per a les cooperatives membre. Si deixem de tenir espais de governança compartida, de treballar per unes necessitats i objectius comuns, es buida de contingut la intercooperació.

POLS COOPERATIUS DESENVOLUPAMENT INDUSTRIAL

SESSIÓ	ITINERARI	DIA	HORA	LLOC	PONENTS
10	EQUIPS I ORGANITZACIONS	5/07/2023	10.45 - 12.15 H	LA CAPELLA	4

PONENTS I PONÈNCIES

•• **Hernán Córdoba**
Coordinador de Coòpolis i soci de la Ciutat Invisible SCCL – Moderador

•• **Rubén Martínez**
Soci de la Titaranya

•• **Laura Comas**
Membre de la Xarxa de pols cooperatius

•• **Andrea Laguardia**
Director de producció i serveis de LegaCoop

SINOPSI

Els pols cooperatius són agrupacions de cooperatives situades en un mateix espai físic, sovint en zones industrials. Es basen en la propietat col·lectiva i en la governança participativa, distributiva, descentralitzada i democràtica.

Els pols cooperatius, com espais físics, és d'on es pot provocar la intercooperació. Prendre múscul entre diferents propostes econòmiques, productes i serveis perquè s'interrelacionin. A més, actuen com espais de confiança, amb capacitat de connectar, compartir i on poder-se sostenir mútuament. I són espais d'oportunitat per relocalitzar l'economia. França i Itàlia porten molts més anys d'experiència.

Actualment, a Catalunya hi ha onze pols cooperatius enxarxats en una organització de tercer grau per intercanviar experiències i transferir coneixement. Com a cas concret, s'exposa l'experiència de La Titaranya, ubicada al nucli antic de Valls, un dels tres barris més empobrits de Catalunya.

Sessió sobre Pols Cooperatius a la UESCOOP

EXPERIÈNCIES INSPIRADORES

Les exposades i si s'ha aportat alguna més en el debat.

#EXPERIÈNCIA 1

Xarxa de pols cooperatius i d'economia social i solidària.

Actualment, onze espais cooperatius formen la Xarxa de pols cooperatius i d'economia social i solidària, repartits per diferents punts de Catalunya.

Un Pol Cooperatiu i d'ESS és una agrupació d'empreses i entitats de l'ESS que generen projectes socioeconòmics i comparteixen l'espai físic i recursos que gestionen cooperativament. La Xarxa té el propòsit d'incidir en un canvi de model socioeconòmic més cooperatiu i d'ESS. Així mateix, fomenta la coneixença mútua entre pols i crea un marc compartit on es generen projectes comuns, dinàmiques, mancomunada recursos, etc. Actua sota els principis de la interseccionalitat, l'arrelament, la cooperació i l'enxarxament.

#EXPERIÈNCIA 2

La cooperativa d'habitatges La Titaranya, de Valls.

La Titaranya està ubicada al nucli antic de Valls, un dels tres barris més empobrits de Catalunya. Hi ha molt habitatge buit i en molt males condicions i que es tradueix a l'esfera social, amb situacions de màxima complexitat. La Titaranya, per tant, és un nucli motor de transformació i canvi pel barri com a pol cooperatiu, enxarxant diferents entitats i comunitats vallenques. D'altra banda, generen economia a partir de les necessitats que tenen. Per exemple, tenen un gimnàs que han augmentat l'ús, necessitaven una gestoria —i creen Milmans—, i ara estan pensant a crear una comunitat energètica. És una recerca en ser sobirana i tot el que generen, recau en l'economia de Valls.

#EXPERIÈNCIA 3

LegaCoop, organització italiana per a l'impuls d'empreses cooperatives.

Formada l'any 1886, LegaCoop reuneix actualment deu mil empreses cooperatives, actives en totes les regions d'Itàlia i de tots els sectors. L'objectiu de l'associació és donar suport d'una manera dinàmica i eficaç el protagonisme econòmic, social i civil de les empreses cooperatives i de l'ESS arreu del país, com a model de desenvolupament i riquesa justa, democràtica, equilibrada i competitiva, posant sempre les persones i el territori en el centre.

Afavoreix la cultura cooperativa oferint acompanyament, formació i recursos mancomunats. S'articula per territoris i per sectors d'activitat econòmica, amb les seves respectives seus regionals i provincials.

IDEES CLAU EXPOSADES

EINES ATERRADES A PARTIR DE LA REFLEXIÓ

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Exponencials per fer créixer el cooperativisme i projectes d'economia social i solidària als territoris.

- Hi ha una diversitat semàntica per anomenar aquestes agregacions cooperatives: pol cooperatiu, ecosistema, xarxa... però totes tenen la intenció d'agrupar, interrelacionar, impulsar experiències d'economia social i solidària i incidir en els territoris i relocalitzar l'economia
- La concentració d'experiències en un pol és més que un punt de trobada. Facilita la interrelació, la socialització i la creativitat entre cooperatives i fomenta nous projectes.
- Els pols cooperatius poden crear ecosistemes locals d'economia circular, sostenible i de proximitat.

Estructures flexibles i participatives.

- És interessant descentralitzar els pols cooperatius, estructurar-los en nodes locals autònoms. En definitiva, les persones que viuen i treballen al territori són les que tenen el coneixement del lloc i les vincula amb compromís i sentiment de pertinença.
- Cal que els pols cooperatius estiguin estructurats i facilitin una governança participativa, descentralitzada, comunitària i distributiva, que no és tasca senzilla. Es necessita temps per la construcció de governances eficaçes i sostenibles.
- Alguns pols cooperatius donen entrada a l'administració local en l'organització. Cal tenir present, però, que ha de jugar un rol col·laboratiu, i no de demanda.
- Les xarxes supralocals fan d'altaveu amb la missió d'estendre el model cooperatiu i l'ESS. Són les organitzadores d'intercanvi de coneixement, de posar en comú idees de governança i defensar el model cooperatiu davant d'institucions i altres agents polítics.
- Consorcis com LegaCoop serveixen a les cooperatives petites i mitjanes a créixer, ja que la principal tasca és l'estratègia comercial, aconseguint majors volums de negocis i augmentant les oportunitats de mercat. Pla nacional de recuperació i reactivació.

Resposta a les necessitats col·lectives.

- Són espais de confiança, amb capacitat de connectar i compartir i on poder-se sostenir mútuament, col·lectivament.
- En un entorn hostil, són necessaris aquests punts de trobada per cuidar-se i generar corresponsabilitat.
- L'articulació en pols és part de la solució a la precarietat i a la crisi capitalista. En un moment de crisi, un pol cooperatiu ferm pot invertir la situació, com per exemple, corresponsabilitzar-se perquè els i les treballadores puguin continuar tenint un salari digne quan s'ha disparat el cost de la vida i el de les matèries primeres. O en les inundacions del passat maig a la regió d'Emilia Romagna: la intercooperació es va traduir en solidaritat per a les persones afectades.
- A voltes, es dedica força temps a la discussió i a la filosofia per aterrar el model, i poc per a moments de distensió, que són igual de necessaris perquè, precisament, és en la relació on construeixen espais singulars.
- Dedicar temps a la benvinguda de noves cooperatives, és essencial. Des del minut u s'ha d'atendre a les persones que entren, ja que venen de dinàmiques molt diverses.

CONCLUSIONS

REPTES DE FUTUR I VIES DE SOLUCIÓ

Detecció i possibles col·laboracions que s'han portat a terme o s'hagin de fer.

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Espais com pols, xarxes o ecosistemes permeten enfortir el teixit empresarial cooperatiu i de l'economia social i solidària. Precisament l'espai físic, permet afavorir la interrelació de persones i organitzacions, que poden traduir-se en nous projectes i una major incidència a les necessitats del territori.

No és fàcil tenir una estructura interna ferma. Es necessita temps per anar-la construint, modelant, adequant-la segons la idiosincràsia de cada pol cooperatiu. No tots segueixen una mateixa dinàmica, tot i que comparteixen en un denominador comú governances participatives, descentralitzades, distributives de béns mancomunats, de foment de la vida comunitària i amb la implicació dels membres que formen el pol cooperatiu. Per tant, les organitzacions de tercer grau que els enxarxen, tenen una funció fonamental de capitalitzadores i transferidores de coneixement, de posar les idees pel bé comú i ajudar en la seva escalabilitat, extensió i defensa del model cooperatiu com a alternativa econòmica factible.

Els pols cooperatius també són un viver ideal per fer créixer propostes locals d'economia circular, sostenibilitat i oferir al territori tot el ventall de serveis i activitats que necessiten per viure. D'aquesta manera, es fomenta l'economia de proximitat, justa i equitativa, i el desenvolupament local.

Cal potenciar les dinàmiques de diàleg amb l'administració. Ara per ara, moltes estan fonamentades en la demanda i el compliment de la burocràcia. Es necessiten administracions al costat de les propostes ciutadanes, des de i per a la comunitat. Alguns pols cooperatius compten amb la participació de l'administració local en la seva governança, fet que sovint facilita els processos burocràtics, però no sempre hi juga en un rol col·laboratiu.

Es destaquen exemples de com en entorns hostils i de dificultat, els pols cooperatius tenen capacitat de resposta a les necessitats col·lectives i faciliten el salt d'escala de les petites i mitjanes cooperatives. Els espais de coneixença, la relació entre persones i organitzacions han ajudat a fer sentir pertinença, la responsabilitat vers al projecte col·lectiu, el lloc... Ingredients que ajuden a emergir la solidaritat en moments complicats, com ha pogut ser durant el període de la pandèmia o en catàstrofes naturals, com les inundacions a la regió italiana d'Emilia Romagna. En aquest sentit, cal reconèixer la funció de cura sobre organitzacions i persones que exerceixen aquests espais cooperatius.

SOBIRANIA TECNOLÒGICA ESTRATÈGIES LEGALS I COMUNITÀRIES

SESSIÓ	ITINERARI	DIA	HORA	LLOC	PONENTS
11	FUTURS I ESTRATÈGIES	6/07/2023	10.45 - 12.15 H	SALA JOAN MARAGALL	4

PONENTS I PONÈNCIES

•• **Eugeni Chafer i Vilaplana**
Soci de CoovDevs SCCL

•• **Joan Caballero**
Membre de SomIT Cooperatiu, SCCL

•• **Jose Manuel Luna**
Membre de l'Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona i soci i responsable de la direcció tècnica a Durán-Sindreu

•• **David Jacovkis**
Soci de FemProComuns

SINOPSI

➔ Cal aplicar a la tecnologia les idees del consum conscient.

La sobirania tecnològica assenyalava la importància estratègica de la gestió dels recursos i dels elements organitzatius i col·laboratius que intervenen en el desenvolupament de tecnologies, no només digitals, en escenaris de transició socioeconòmica.

Recuperar el domini i el control sobre les eines, el programari, les infraestructures, el codi, les dades, governar-se sense dependre d'altri, tant de manera individual com col·lectiva, tenir la possibilitat d'accedir al coneixement, a la modificació i a la reparació de la tecnologia sense impediment legal, per poder ser més que un simple usuari i garantir així la privacitat i la seguretat de les persones... tot això és sobirania tecnològica.

Avui en dia, existeixen eines lliures i obertes de qualitat alternatives a les eines propietàries de les grans corporacions capitalistes per a fer la feina d'oficina. Hi ha cooperatives que comparteixen coneixements i desenvolupaments de web, intranets o aplicacions, ja que el 80% de les necessitats són iguals i, per tant, no cal desenvolupar el 100% per cada projecte des de 0, es pot fer i ja es fa mancomunat. Aquestes tecnologies no han de ser vistes com un avantatge competitiu respecte de les altres empreses.

EXPERIÈNCIES INSPIRADORES

Les exposades i si s'ha aportat alguna més en el debat.

#EXPERIÈNCIA 1

Decidim: plataforma digital per a la participació, oberta i gratuïta.

CoopCat agafa el Participa de l'Ajuntament de Barcelona, i el desenvolupa per a les cooperatives i el posa a disposició de tothom a través de l'Associació de Software Lliure Decidim. La plataforma garanteix el govern democràtic de les organitzacions, garantint la identitat dels votants alhora que manté la confidencialitat a través de l'anonimat dels vots enregistrats. Ho fa amb tècniques de criptografia i xifrat que verifiquen cada dada sense que sigui possible relacionar el vot amb l'usuari que l'emet. El codi és lliure i obert, així es pot auditar. L'usuari sense coneixements no té accés al control directe i ha de fer confiança en el sistema i els requisits legals a partir dels quals es va definir.

#EXPERIÈNCIA 2

Som Núvol: plataforma de treball col·laboratiu en línia.

Es tracta d'una plataforma de serveis en línia, lliure i mancomunada que permet compartir i editar documents, fer videoconferències, gestionar correu electrònic i tot el que es pot necessitar per treballar en línia en una oficina. És tecnologia ètica basada en programari lliure, que respecta la privacitat i propietat de les dades personals. Es tracta d'una alternativa a eines privatives comles de Google Drive, Microsoft Office o Zoom, entre d'altres. Les cooperatives que volen fer servir aquesta tecnologia es fan sòcies usuàries de la cooperativa femProcomuns SCCL, que les acompanya a transitar de les grans tecnològiques a la sobirania tecnològica.

#EXPERIÈNCIA 3

XOIC: xarxa oberta per a la internet de les coses.

És una xarxa comunitària que permet la connexió a internet de sensors que envien paquets de dades molt petits des de diferents dispositius de baix consum alimentats per plaques fotovoltaïques. Una sola antena té un gran abast i dona cobertura a milers d'aquests dispositius. A les ciutats ja hi ha moltes d'aquestes xarxes propietàries superposades i incompatibles entre elles. Amb una de sola xarxa en obert com la XOIC, desenvolupada per femProcomuns, SCCL, ja fariem i ens evitaríem la competència, el malbaratament, la contaminació i les interferències que provoquen. Fer una xarxa oberta de lliure accés, treballant amb els municipis, també és sobirania tecnològica.

#EXPERIÈNCIA 4

Som IT Cooperatiu, SCCL / Ecosistema IT.

Som Connexió, Som Energia i Som Mobilitat formen l'Ecosistema IT de transferència tecnològica, dinamitzat per Coopdevs - Software lliure per l'economia social.

Som IT és una cooperativa de segon grau que desenvolupa eines que cobreixin necessitats empresarials i aportin valor a les cooperatives, en un marc d'intercooperació.

El 80% dels processos de les oficines virtuals (webs, apps, intranets) que necessiten les empreses per relacionar-se amb els seus clients són comuns per a totes elles. No cal desenvolupar-ne una de nova des de 0 cada vegada. L'oficina virtual de Som Connexió s'ha fet servir a les comunitats energètiques. S'han desenvolupat unes eines compartides entre diferents cooperatives i totes la milloren i les actualitzacions beneficien tot el grup.

Som Connexió i Som energia han intercooperat en el desenvolupament d'un sistema de gestió d'impagats.

La cooperativa de mobilitat elèctrica Som Mobilitat ha desenvolupat una aplicació per a mòbil per reservar els cotxes i fer totes les gestions necessàries que s'ha compartit amb diverses cooperatives del sector a través de la cooperativa europea de segon grau REScoop Mobility, cosa que l'ha fet possible i molt més assequible per a una cooperativa encara petita com Som Mobilitat.

Aquest model és aplicable a qualsevol eina tecnològica de gestió empresarial desenvolupada amb codi obert.

**IDEES CLAU
EXPOSADES****EINES ATERRADES A
PARTIR DE LA REFLEXIÓ**

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Què és la sobirania tecnològica.

- Ser sobirà és governar-se sense dependre d'altri, podem aplicar-ho a un col·lectiu o a un individu, i implica tenir el coneixement per fer servir una tecnologia com a usuari o consumidor, però també per modificar-la o reparar-la. Amb bona part del programari i cert maquinari no ho podem fer legalment, estem subjectes a patents i llicències, no en tenim cap control. Som simples usuaris. Qui controla aquestes tecnologies?
- Moltes tecnologies se'ns ofereixen de manera aparentment gratuïta a canvi de cedir les nostres dades. Però, on van a parar, en quin país estan, qui en té el control? Hi ha la possibilitat que l'empresa em negui l'accés al meu compte i a les meves dades associades en qualsevol moment.
- Però la sobirania tecnològica no afecta només a les dades, també implica el programari i la infraestructura.
- Implica quin us en podem fer, qui n'és el propietari, com hi accedim, quines relacions genera. Fent servir eines de les quals el propietari és un tercer, perdem el control.
- Tindrem sobirania tecnològica quan els sistemes i els codis siguin oberts, lliures i reproduïbles.

Cooperativisme i sobirania tecnològica.

- La tecnologia ha de servir a les cooperatives per créixer i equiparar els seus serveis als de les empreses capitalistes. Podran fer-ho si intercooperen i satisfaran el client que té sensibilitat, però necessita un servei equiparable.
- Segons la llei de cooperatives catalanes, els consells rectors són responsables davant la llei de custodiar les dades de la cooperativa; de facilitar informació i fer convocatòries públiques de la cooperativa a través de la web; de facilitar l'accés i garantir la seguretat, gratuïtat i autenticitat de les comunicacions amb les sòcies; en les assemblees virtuals, ha de garantir les identitats i assegurar que la reunió es pugui desenvolupar i garantir la participació; que el vot sigui confidencial i secret...
- La tecnologia implica canvis: amb les assemblees virtuals es facilita l'assistència, però es perd la proximitat entre els socis i els consells rectors agafen més pes. Els grups de Whatsapp poden funcionar com a mitjans d'expressió social i són participació, però preocupen els consells rectors, ja que incideixen en la governança.

Portar a la tecnologia la idea del consum conscient.

- Quin tipus de proveïdor contracto? Qui em proveeix?
- Quan comprem no ho fem només pel producte, ho fem tenint present si és local, quin impacte té, el procés de producció, si es respecten uns drets laborals... Això no és aliè a les tecnològiques, tenen valors diferents, podem triar les que els tinguin alineats als nostres, qui respecti les nostres dades.
- Prendre consciència que estem pagant amb les nostres dades, que nosaltres som "el producte" quan ens donen accés "gratis". Qui ens tracta com a client i qui com a producte?
- Disminuir el consum de dades i aparells.

CONCLUSIONS

REPTES DE FUTUR
I VIES DE SOLUCIÓ

Detecció i possibles col·laboracions que s'han portat a terme o s'hagin de fer.

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

I si ens proposem impulsar la intercooperació, compartir el coneixement i prioritzar contractar els serveis tecnològics dins del cooperativisme? Ja existeixen cooperatives que ofereixen eines de treball alternatives a les de les grans corporacions capitalistes, i donen servei amb la mateixa o millor qualitat. Una altra opció és col·lectivitzar els desenvolupaments tecnològics que necessitem, que són molt semblants i es podrien fer de manera mancomunada. Cal buscar espais de trobada que ho facilitin. Actualment, cadascú munta el seu sistema, quan es podrien compartir aquests recursos i coneixement amb un estalvi de recursos important, tot replicant el que ja existeix. Això impulsaria la sobirania tecnològica i l'economia local, i és un camí per a créixer.

Des del punt de vista legal els riscos principals de la dependència de la tecnologia propietària són la pèrdua de privacitat i sobirania. I en això el dret va sempre amb retard a l'hora de protegir-nos, cal que ho fem nosaltres mateixes.

Un dels grans reptes del sector tecnològic és l'esclatxa de gènere, es tracta d'un sector molt masculinitzat i cal veure com revertir-ho, però no sembla haver-hi propostes clares.

Un repte crucial de les cooperatives tecnològiques és l'accés a professionals qualificats "no activistes" i a recursos econòmics per desenvolupar les eines i això pot fer que les eines no siguin prou bones o usables i els clients les abandonin. Les cooperatives competeixen amb grans plataformes tecnològiques propietàries que tenen inversors de risc i que poden aguantar més de vint anys de pèrdues continuades. Com dèiem a l'inici del paràgraf, la intercooperació pot ser una via per plantar-hi cara.

Cal influir en el sector públic per tal que impulsi el programari lliure i que dissenyi les licitacions o programes com el Kit Digital pensant també en el programari lliure i obert. Actualment, ens trobem plecs redactats pensant en eines propietàries concretes i això ens fa difícil competir i ajustar-nos als requisits o a les justificacions (per exemple: es demana comprovants d'adquisició de llicències, cosa que en el programari lliure no existeix).

En el mateix sentit cal sensibilitzar l'administració pública i la societat en general que la digitalització de les escoles s'ha fet a mercè de les grans corporacions tecnològiques i de manera obligatòria, i tots els nens hi estan sotmesos, no hi ha alternativa possible. Es generen dades de menors que van fora del país i de la UE i queden fora del control de la família i dels governs. Això és molt preocupant i una responsabilitat col·lectiva. Pitjor encara, els infants es converteixen en usuaris d'aquestes tecnologies propietàries, a les quals s'acostumen i no en coneixen d'altres, amb la qual cosa tenen una percepció molt limitada d'internet i les eines possibles, amb conseqüències sobre l'aprenentatge. Aquest és un gran meló que és urgent d'encetar i ningú posa sobre la taula.

Fer aquest canvi tecnològic demana voluntat i implicació (l'univers Google enganya). Cal exigir incentius a l'administració que facilitin fer el canvi, cal intenció i molts recursos per fer-ho possible. I també cal fer un salt d'escala a través de la intercooperació, SomIT ja ho està fent, les necessitats són compartides.

UNIVERSITAT I COOPERATIVISME RECURSOS PER A LA TRANSFERÈNCIA DE CONEIXEMENT

SESSIÓ	ITINERARI	DIA	HORA	LLOC	PONENTS
12	CREIXEMENT I INNOVACIÓ	6/07/2023	10.45 - 12.15 H	AULA 112	5

PONENTS I PONÈNCIES

•• Jordi Rojas

Membre del CR de la CoopCat i vicepresident de CoopsConsum – Moderador

•• Simona Cerri

Sòcia treballadora de la cooperativa Arqbag i formadora universitària a l'ETSAV-UPC

•• Héctor Sala

Catedràtic del Departament d'Economia Aplicada de la UAB

•• Enrique Ortega

Tècnic de l'Observatori del Consell Comarcal del Vallès Occidental

•• Yolanda Montegut

Universitat de Lleida. Fundació Roca i Galès

SINOPSI

La nova llei d'universitat (LOSU, o Ley Orgánica 2/2023, de 22 de marzo, del Sistema Universitario) incorpora, per primer cop, l'economia social i solidària (ESS) com un element de formació i transferència al territori que han de fer les universitats. Fins ara, la transferència de les universitats només es contemplava cap a l'economia mercantil i ara en canvi també es contempla cap a l'ESS.

CRIT-ETSAV-UPC, Centre de Recerca i Transferència de Tecnologia a Sant Cugat

En la seva funció formadora, les universitats fomenten l'economia social i solidària a través de diferents vies: incloent continguts d'economia social en el temari dels graus; creant cursos específics sobre ESS convalidables per crèdits; organitzant jornades específiques; i fomentant treballs de final de grau sobre economia social i solidària, inclús amb metodologia APS (aprenentatge – servei).

En l'àmbit de la transferència, s'explica l'experiència del campus ETSAV-UPC a Sant Cugat, que és un espai que integra i intervincula activitats de recerca i cooperatives i on també s'imparteix una assignatura sobre cooperativisme.

Es mostra també l'experiència del Visor de dades de l'economia social i solidària del Consell Comarcal del Vallès Occidental, fruit de la cooperació entre administració pública i universitat. El visor de dades és una eina clau per a la recerca en ESS.

EXPERIÈNCIES INSPIRADORES

Les exposades i si s'ha aportat alguna més en el debat.

#EXPERIÈNCIA 1

Campus ETSAV-UPC a Sant Cugat: un exemple integrat de recerca, cooperativisme i formació en ESS.

L'ETSAV (Escola Tècnica Superior d'Arquitectura del Vallès) de la UPC és un edifici ubicat a Sant Cugat que acull activitats de recerca i, des de 2017, cooperatives vinculades als grups de recerca. Actualment hi ha a l'ETSAC-UPC sis cooperatives (d'arquitectura i comunicació) que han establert entre elles projectes d'intercooperació.

Tant els grups de recerca com les cooperatives han establert també col·laboració amb el teixit associatiu del barri de Les Planes.

L'ETSAV imparteix a la universitat una assignatura sobre ESS, que es caracteritza per tenir una estructura participativa i vivencial, a través de debats, visita a projectes reals, tutories...

#EXPERIÈNCIA 2

Treballs de final de grau i màster en ESS a la Facultat de Dret de la Universitat de Lleida: una fórmula significativa de formació.

Els treballs de recerca són un element formatiu significatiu perquè impliquen fer una recerca i defensar-la posteriorment davant d'un tribunal. A la Facultat de Dret, Economia i Turisme de la Universitat de Lleida es proposa a les estudiants temàtiques d'ESS per als seus treballs de recerca. Es fa aquesta proposta perquè, d'entrada, l'ESS és un àmbit que les estudiants no es plantegen per desconeixement. Lleida té, en canvi, una important economia cooperativa, per exemple en l'àmbit rural.

Es proposa, a més, que aquests treballs de recerca es facin amb metodologia APS, connectant les estudiants amb entitats col·laboradores que els traslladen les seves necessitats i amb qui la estudiant treballarà braç a braç per arribar a formular possibles solucions aplicables a aquestes necessitats.

A més, es promou que els treballs de recerca en ESS es postulïn als premis sobre economia social i cooperatives de la Fundació Roca Galès, per donar-los un major reconeixement.

#EXPERIÈNCIA 3

Visor de dades de l'economia, l'emprenedoria i la innovació social del Consell Comarcal del Vallès Occidental: una eina clau per a la recerca en ESS.

El Visor de dades de l'economia, l'emprenedoria i la innovació social és un projecte compartit entre el grup de recerca CREIS (Centre d'Estudis de Recerca en Emprenedoria i Innovació Social) de la UAB, el Consell Comarcal del Vallès Oriental, el Consell Comarcal del Vallès Occidental i la Diputació de Barcelona.

Sorgeix per la constatació de manca de dades sistematitzades i de qualitat sobre l'ESS. Si bé fa temps que es publiquen alguns anuals, es notava a faltar una eina digital de consulta de dades que integrés les fonts disponibles.

El Visor s'ha convertit en un punt de referència per a la recerca sobre l'ESS. Visualitza dades a un nivell de desagregació municipal, per a tots els sectors de l'ESS i per a totes les formes d'entitats. És una eina de lliure accés.

El visor és un exemple de cooperació exitosa entre universitat i administració pública.

IDEES CLAU EXPOSADES

EINES ATERRADES A PARTIR DE LA REFLEXIÓ

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Flexibilitat de l'oferta formativa per incloure continguts d'ESS.

- Les universitats tenen tres grans funcions interrelacionades que són la docència, la recerca i la transferència. En l'àmbit de la formació, les universitats imparteixen graus oficials, programes de doctorat, màsters i postgraus universitaris i cursos d'especialització.
- Els graus oficials tenen plans d'estudis predeterminats que fan difícil integrar continguts d'ESS, més enllà de moments puntuals.
- L'organització de cursos específics, postgraus, màsters i jornades donen més flexibilitat de continguts i és aquí on es treballen amb més profunditat continguts d'ESS.

La nova llei d'universitats com a nou marc d'oportunitat per a la vinculació de les universitats amb l'ESS.

- La nova llei d'universitat (LOSU, o Ley Orgánica 2/2023, de 22 de marzo, del Sistema Universitario) incorpora, per primer cop, l'ESS com un àmbit sobre el que les universitats han de fer formació i transferència. Això ha de facilitar a les universitats connectar-se amb aquest àmbit de l'economia productiva, del que fins ara han estat força allunyades.
- Està encara per veure com vehicular els continguts d'ESS en les assignatures dels graus i també com desenvolupar tot el sistema de microcredencials (títols específics i flexibles de curta durada) que preveu la LOSU.
- Fins ara, la inclusió de continguts d'ESS en l'oferta formativa de les universitats ha depès sobre tot de la motivació personal de cada docent. La LOSU obligarà a revisar els plans d'estudis i és una oportunitat per garantir uns continguts mínims d'ESS a totes les universitats i graus.

Mesurar l'ESS per poder visibilitzar-la.

- L'ESS no disposa de registres unificats d'informació ni està representada en l'estadística oficial. No es pot mesurar l'ESS i per tant tampoc es pot visibilitzar.
- Sense indicadors de mesura i sense visibilització, tampoc es poden fonamentar demandes polítiques i socials.
- Cal aconseguir que l'ESS sigui reconeguda en l'estadística oficial.

CONCLUSIONS

REPTES DE FUTUR I VIES DE SOLUCIÓ

Detecció i possibles col·laboracions que s'han portat a terme o s'hagin de fer.

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Hi ha tres grans reptes a abordar de manera immediata:

Aprofitar el marc de la LOSU per desenvolupar els continguts d'economia social i solidària dels graus universitaris.

Ara per ara, les persones que es graduen a la universitat només es plantegen sortides laborals en el mercat privat i públic i pràcticament mai en el social. Cal aconseguir que les graduades hagin adquirit un coneixement mínim sobre l'ESS que faci factible que es plantegin treballar, associar-se o emprendre en aquest àmbit.

La LOSU és un marc d'oportunitat per vehicular continguts d'ESS a les universitats i fer-ho de manera flexible i dinàmica. Les microcredencials permeten molta flexibilitat de continguts i formats per adaptar-se a la realitat canviant del context.

És necessari tendir ponts de comunicació per tal que els agents de l'ESS transmetin a les universitats quines són les seves necessitats i reptes i aquestes puguin integrar-se en la seva recerca i formació.

No només això, calen mecanismes per tal que entitats d'ESS imparteixin part de la formació universitària de microcredencials. Encara no estan definides les formes i requisits que pot tenir aquesta intervenció dels agents de l'ESS en la formació universitària.

La formació en economia social i solidària ha de ser engrescadora i pràctica per als alumnes, ha de facilitar-los un marc per tal que s'agrupin i cooperin amb un acompanyament.

Cal impulsar la transferència de coneixement des dels grups de recerca de les universitats cap a l'economia cooperativa.

Continuar consolidant i integrant dades sobre l'economia social i solidària.

És necessari aconseguir una estadística oficial sobre l'economia social i solidària, integrant bases de dades. D'aquesta manera, es podrà mesurar i fer seguiment d'indicadors bàsics que permetin visibilitzar el valor i contribució d'aquest sector productiu. Només mesurant podem visibilitzar i només visibilitzant podem ser reconeguts políticament i socialment.

Fer una política local de suport a l'ESS

Ara per ara, pocs ajuntaments tenen departaments específics d'ESS i el personal del que disposen té bastanta rotació i no disposa de places consolidades en l'administració pública. Cal aconseguir que més ajuntaments disposin de personal qualificat per fer suport a les iniciatives d'economia social i solidària dels seus territoris.

Encara ara gran part de la compra pública conté requisits que exclouen a entitats de l'ESS. És urgent corregir aquesta discriminació, ja que la compra pública és el principal mecanisme que tenen les administracions per recolzar l'ESS del seu territori. Per això, cal aconseguir que els plecs de condicions de la compra pública no continguin clàusules que exclouen a les ESS, com per exemple determinats requisits de solvència tècnica i econòmica.

TRANSICIÓ ENERGÈTICA ESTRATÈGIES I FORMES POSSIBLES

SESSIÓ	ITINERARI	DIA	HORA	LLOC	PONENTS
13	EQUIPS I ORGANITZACIONS	6/07/2023	12.30 - 14.00 H	LA CAPELLA	5

PONENTS I PONÈNCIES

•• **Arnau González**
Moderador, soci d'Aiguasol
i membre de Batec

•• **Fèlix Galimany**
President de COVIDES SCCL

•• **Pau Pañella**
Tècnic de Comunitats
Energètiques a Agència Local de
l'Energia d'Osona, OECOOP

•• **Moisès Martínez**
Soci d'Azimut 360 SCCL

•• **Micaela Villaverde**
Tandem Social, membre de
Som Comunitats

SINOPSI

Entitats coordinadores de comunitats energètiques posen en comú les necessitats i dificultats per enxarxar-les, acompanyar-les i impulsar-les per una implementació efectiva als territoris i afavorir un canvi de model energètic.

El paper de les coordinadores de comunitats energètiques és cabdal per implementar-les als territoris i fomentar un canvi de model energètic

Per fer front a l'emergència climàtica global, és vital l'organització de persones a escala local en comunitats energètiques. Cal estendre un model energètic diferent, que permeti deixar de consumir combustibles fòssils, deixi pas al consum d'energies renovables i reconegui una sobirania energètica en mans de la ciutadania. Però construir, gestionar i escalar una comunitat d'aquest estil és un procés lent i feixuc, en què no n'hi ha prou amb l'agrupació voluntària de persones.

El paper de les entitats coordinadores de comunitats energètiques és fonamental per sostenir-les, representar-les i acompanyar-les en àmbits com el tecnològic, el jurídic o el comunitari, així com l'adopció d'un posicionament d'incidència política per afavorir canvis legislatius i socials que permetin desenvolupar-les.

Les comunitats energètiques s'agrupen en un inici pensant en un auto-consum compartit. Més fermes, s'afegeixen altres serveis que propiciïn un consum responsable i avancin cap a una transició energètica.

EXPERIÈNCIES INSPIRADORES

Les exposades i si s'ha aportat alguna més en el debat.

#EXPERIÈNCIA 1

Osona Energia Cooperativa (OECOOP).

Organització de segon grau constituïda l'estiu del 2022. Agrupa actualment a vint-i-quatre comunitats energètiques de la comarca d'Osona i alguna de fora de la comarca. Malgrat tenir la possibilitat de crear una única comunitat a escala comarcal, van considerar pertinent mantenir els nodes municipals, ja que d'aquesta manera s'afavoreix la implicació, la participació i la incidència de les usuàries en el seu entorn més immediat.

Ha estat necessari crear l'OECOOP per professionalitzar les comunitats energètiques, transferir coneixement i facilitar el camí en processos jurídics, tècnics, de digitalització i de gestió comunitària.

Una de les claus de l'èxit la situen en l'estructura i governança públicoprivada amb la triangulació entre l'administració pública —Consell Comarcal d'Osona i els ajuntaments municipals—, les cooperatives d'usuàries i les entitats de professionals que hi donen suport.

#EXPERIÈNCIA 2

Som Comunitats.

Projecte intercooperatiu entre set cooperatives de l'economia social unides per capitalitzar sabers de cara a l'impuls de comunitats energètiques, desenvolupament de programari i la consultoria: Som Energia, Som Mobilitat, ePlural, EPI, Suno i Tandem Social i Coopdevs.

L'aliança neix amb el propòsit de compartir coneixement i experiència en un camp emergent i on cal investigació per accelerar tecnologia i governances d'àgil gestió des de l'ESS. El coneixement i el bagatge de les entitats que formen Som Comunitats permet acompanyar el desenvolupament de comunitats energètiques segons les característiques del territori i les agents participants, amb la intenció de replicar-les i escalar-les, de moment amb incidència a Catalunya, però amb la visió d'estendre's arreu del territori espanyol.

#EXPERIÈNCIA 3

COVIDES SCCL.

Primera cooperativa vinícola de primer grau de Catalunya, nascuda als anys seixanta amb l'objectiu de donar sortida a la producció dels seus socis i sòcies i generar valor afegit a la verema amb l'elaboració i la comercialització de vi i cava. Actualment, compta amb 650 persones associades actives, al voltant de 2000 hectàrees de vinya conreada en més 50 nuclis rurals del Penedès.

A partir d'un projecte singular, van incloure en la cooperativa una comunitat energètica per produir i, en un primer moment, autoabastar-se d'energia pròpia. Aquesta iniciativa va implicar modificar els estatuts, ja que entrava en joc una nova activitat econòmica que no hi estava contemplada. COVIDES defensa que l'objecte social que són i continuaran sent és com a cooperativa agrària i la comunitat energètica ajuda, complementa i innova en aquesta labor.

Un dels serveis addicionals que estan creant és un procés d'economia circular amb la llenya de la vinya.

#EXPERIÈNCIA 4

Sectorial Comunitats Energètiques Locals (CELs) de la FCTC.

CELs és el nom de la Sectorial creada en el si de la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya (FCTC), que s'han agrupat diverses entitats per activar estratègies comunes per tal d'afavorir el funcionament i l'arrelament local de comunitats energètiques en forma cooperativa.

#EXPERIÈNCIA 5

BATEC.

Pol cooperatiu per a la transició energètica, format per una xarxa d'intercooperació com un referent d'un model sostenible, just i democràtic promogut des de l'ESS a la ciutat de Barcelona. El formen cinc entitats cooperatives i associatives: Aiguasol, Azimut360, SEBA, Societat Orgànica i La COL.

Fomenten projectes focalitzats per un canvi de model energètic. Promouen un Observatori per incidir en aquest canvi sobre la base de l'experiència tècnica i l'anàlisi crítica, coneixement que apliquen i transfereixen en la xarxa de comunitats que aglutinen. Ser un pol cooperatiu els permet adoptar un rol d'incidència política, augmentant la capacitat individual per representar una veu col·lectiva que, a voltes, actua com a lobby. BATEC prioritza el sector públic, cooperatiu i comunitari.

**IDEES CLAU
EXPOSADES****EINES ATERRADES A
PARTIR DE LA REFLEXIÓ**

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Paper de les coordinadores de comunitats energètiques.

- Ofereixen un marc d'actuació i acompanyament en els processos tècnics, jurídics i de gestió de la comunitat.
- Faciliten mancomunar recursos, coneixement i costos comuns.
- Professionalitzen les comunitats energètiques.
- Interlocutores i portaveus de les comunitats en la construcció de les polítiques públiques i marcs legislatius a escala regional i estatal.
- Capitalitzadores i transmissores de coneixement, entre comunitats, a escala supralocal, estatal i receptores d'experiències internacionals.
- Encarregades de replicar i donar a conèixer les claus d'èxit o de dificultat entre les comunitats energètiques, posar-ho en comú i redirigir la informació per a aquelles que ho necessiten.
- Defensa en l'aposta per una propietat col·lectiva, amb la construcció de mecanismes per democratitzar l'accés i el consum energètic.

Necessitats latents en les comunitats energètiques.

- Inversió en R+D: és un sector emergent i cal finançament per a la investigació i el desenvolupament de propostes i la transferència d'èxits i millores per accelerar tecnologia i governances d'àgil gestió.
- Digitalització de processos i eines de gestió eficient.
- Acompanyament dels processos de participació, implicació, gestió de conflictes i presa de decisió horitzontals.

Finançament i acompanyament de l'administració pública.

- Suport, finançament en la inversió i aposta en R+D en un sector emergent, sobre projectes de llarg termini.
- Caldrà observar com gestionar els recursos provinents dels fons Next Generation, quan els terminis d'execució de propostes tècniques són més llargs que el d'aplicació d'aquests fons.
- Facilitadora en l'obertura de marcs legislatius per accelerar la implementació i arrelament de comunitats energètiques a escala local.
- Una de les claus d'èxit que apuntava OECOOP és la creació d'una governança tripartida: administració pública, usuàries i professionals de suport.

Serveis addicionals per una transició energètica, del local a escala global.

- Un dels propòsits és també que aquestes comunitats puguin compartir l'organització i la producció de més recursos a part de l'energia com l'alimentació, la mobilitat, l'habitatge o les cures, generant impactes positius a escala local arreu del territori. Serveis i activitats que impulsen el canvi de model energètic.
- Interessant la singularitat de la cooperativa COVIDES integrant una comunitat energètica per millorar i innovar en la seva labor com a cooperativa agrària, a més d'afavorir nous serveis d'economia circular, com la recollida de llenya.

CONCLUSIONS

REPTES DE FUTUR
I VIES DE SOLUCIÓ

Detecció i possibles col·laboracions que s'han portat a terme o s'hagin de fer.

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

El desplegament cap a un canvi de model energètic i com transitar en aquesta transformació social i estructural, implica descentralitzar la producció i l'abastament de l'energia en forma de comunitats locals, des del marc cooperatiu i de l'economia social i solidària.

Les comunitats energètiques locals són majoritàriament formades per ciutadania local, compromeses en incidir en un canvi de model energètic en el seu entorn més immediat, però que no sempre van acompanyades d'una professionalització o especialització en tots els aspectes d'aquest camp emergent: innovació tècnica i tecnològica, digitalització, jurisprudència o en polítiques públiques. Les comunitats energètiques necessiten aprendre una de les altres i en aquesta transferibilitat de coneixement i saber professional, les agrupacions de segon grau hi juguen un paper cabdal.

Les coordinadores de comunitats energètiques exerceixen diferents rols, a banda l'enxarxament entre nodes i de l'acompanyament professionalitzador. Són capitalitzadores de coneixement, no només en la transferència de bones pràctiques, sinó també com investigadores i analistes d'aquest model. En aquest sentit, reivindiquen la necessitat de desplegar fons de finançament i d'inversió en recerca i desenvolupament de projectes que no tenen resultats immediats, però que obren possibilitats cap a un canvi real del model energètic. Els fons Next Generation és una font interessant per invertir-la en aquest camp i revertir els efectes del canvi climàtic, però és paradoxal que hi hagi un decalatge en la temporalitat d'execució de projectes, que són llargs, i els terminis marcats per aquestes subvencions.

Sovint prenen el rol d'interlocutores amb l'administració pública o d'incidència politico-social, precisament per provocar canvis en el marc jurídic i de política pública que contemplin el degut desplegament de les comunitats energètiques locals. Una via facilitadora seria tenir governances politico-comunitàries, amb el suport dels i les professionals externes.

És important la participació de les usuàries en la presa de decisions de les comunitats energètiques. Adquirir la sobirania energètica en mans de la ciutadania, és també objectiu en aquest nou model. Però és ben sabut que en processos de participació ciutadana sobre projectes a llarg termini i complexos com el que es presenta, cal aplicar recursos pel desenvolupament comunitari, de gestió de conflictes i processos de cura que facilitin l'entesa i les relacions saludables entre els membres de la comunitat. La cobertura de la qual també s'han de contemplar en els pressupostos d'execució de projectes.

Les comunitats energètiques serien la primera llavor amb la qual desplegar altres serveis addicionals que acceleren la transformació del model energètic, com projectes de mobilitat, habitatge, alimentació, gestió de residus, projectes d'economia circular, etc.

L'experiència de COVIDES permet observar la implementació de la comunitat energètica en el desenvolupament de l'activitat agrícola de la cooperativa, generant una obertura del sector i d'innovació.

MODELS DE FINANÇAMENT ENFORTIR ELS RECURSOS PROPIS DE LES COOPERATIVES

SESSIÓ	ITINERARI	DIA	HORA	LLOC	PONENTS
14	CREIXEMENT I INNOVACIÓ	6/07/2023	12.30 - 14.00 H	SALA JOAN MARAGALL	5

PONENTS I PONÈNCIES

• **Mariana Vilnitzky**
Sòcia de Alternatives Econòmiques SCCL

• **Miguel Linde**
Director de la Fundació Seira

• **Jordi Ibáñez**
Director de la Fundació Finances Ètiques

• **Ester Vidal**
Directora de serveis d'economia cooperativa de l'Ajuntament de Barcelona

• **Ricard Jornet**
Membre d'E-plural, soci fundador de Som Mobilitat

SINOPSI

 El cooperativisme té dificultats per incorporar el capital socialment disponible

Cal augmentar els recursos propis de l'economia cooperativa com a condició necessària per donar resposta al repte de la transició socioeconòmica. Estem en un bon moment de suport dels poders públics al cooperativisme, reflex de l'esforç previ de la societat civil. Creixen les finances ètiques i cooperatives. Però també hi ha indicadors de decreixement del cooperativisme. Cal capital extern per poder aprofitar el moment i créixer.

La banca ètica i cooperativa i altres actors financers, acompanyats per les administracions públiques, han creat diversitat d'instruments. Algunes administracions contribueixen a crear nous instruments de la mà dels actors financers ètics: cobrir risc, dotar fons, capital pacient. Entitats financeres ètiques es fan sòcies de les cooperatives i contribueixen amb capital i expertesa financera, també fan inversions pacients o amb voluntat de permanència. El cooperativisme de treball s'ha dotat d'una fundació que fa acompanyament financer i inversions pacients quan no hi ha alternativa en la banca ètica, cooperativa o capitalista. Les persones també responen a través dels títols participatius. Serem capaços d'aprofitar aquest moment per fer el salt d'escala?

EXPERIÈNCIES INSPIRADORES

Les exposades i si s'ha aportat alguna més en el debat.

#EXPERIÈNCIA 1

Suport al finançament a través de la Fundació Finances Ètiques.

La Fundació disposa de dos fons per aportar capital social a les cooperatives, un d'àmbit estatal i un altre d'àmbit barceloní. A través d'aquests fons aporta capital i Fiare esdevé soci col·laborador aportant a la cooperativa finançament, plans de viabilitat i assistència tècnica. Es desenvolupa amb l'Ajuntament a la ciutat de Barcelona i en solitari a la resta de l'estat. A través d'aquest fons d'impacte per enfortir el desenvolupament de l'economia social i solidària de Barcelona han entrat a Alternatives Econòmiques, Sostre Cívic, la Qperativa...

Tenen una altra línia de préstecs subordinats o participatius de capital pacient a través de Seira, que esdevé sòcia col·laboradora.

Dos vehicles d'inversió no especulativa de la Fundació Seira.

Seira inversió social és un fons d'inversió social que fa aportacions micro, petites o mitjanes, entre 20 000 i 400 000 €, fins a deu anys de termini, sense garanties, amb carència i amb acompanyament estratègic, entre d'altres. Seira esdevé sòcia de la cooperativa. La inversió no es fa si hi ha una alternativa equivalent en la banca comercial, ètica o cooperativa. Es preveia fer de 20 a 30 estudis l'any i se n'estan fent uns 150. El fons té l'objectiu d'invertir 5 milions d'euros en cinc anys, a raó d'un milió cada any. És un projecte viable, autogestionat i sostenible, no té pèrdues.

Més espais és un fons per permetre accedir a equipaments salvant el problema de no disposar de recursos propis, impulsat per Teb, Grup Sant Pere Claver, Suara Cooperativa, Previsora General i Seira, Més espais adquireix els immobles i els lloga a preus no especulatius. Disposen de 10 milions d'euros per invertir.

Seira ha generat més de 14 milions d'euros d'impacte sumant els dos vehicles. També acompanyen i deriven.

#EXPERIÈNCIA 2

Dos instruments de Coop57 per capitalitzar les cooperatives.

Préstecs per la capitalització de les cooperatives finançant les aportacions addicionals dels socis. Va començar com una subvenció pública de la Generalitat i ara ho continua fent Coop57. Han fet més de 400 préstecs per valor de dos milions d'euros.

Préstecs per a projectes singulars amb impacte social que facilitin la capitalització de les cooperatives que necessiten un import elevat i que es fa amb voluntat de permanència. No s'estableix un termini de retorn, es pacta quan fer-lo. No hi ha control polític de la cooperativa per part de Coop57. Aquest fons ha finançat dotze projectes.

#EXPERIÈNCIA 3

L'Ajuntament de Barcelona impulsa l'ESS amb tres línies.

Fomenta la formació i compartir bones pràctiques que permetin generar una cultura del finançament extern i perdre la por a endeutar-se, tot mantenint la sostenibilitat i possibilitar el creixement. Les finances ètiques i cooperatives són un aliat natural.

Contribueix a l'ecosistema de les finances ètiques i cooperatives per tal que puguí respondre i facilitar préstecs. L'Ajuntament de Barcelona s'ha fet soci de Fiare, Coop57, Seira i Caixa d'Enginyers per tal d'impulsar el crèdit. Es fan jornades de banca amb valors i assegurances ètiques amb FETS.

Contribueix a crear nous instruments per donar resposta a les necessitats del cooperativisme a través de dos acords de col·laboració amb Coop57 i Fiare:

- S'ha generat un fons municipal de garantia amb el qual, per cada milió d'euros que aporta una entitat de crèdit, l'Ajuntament n'aporta un altre, amb un efecte multiplicador que ha activat línies de crèdit per valor de 8 milions d'euros, a través de 180 operacions i creant 1200 llocs de treball. Aquests avals s'han concedit a projectes que no cobreix la banca capitalista i la valoració és molt positiva, ja que l'índex de morositat és molt baix, per sota del de mercat. Altres ajuntaments l'han replicat i ara el repte seria generar-ne un de més gran a escala catalana.
- S'ha creat un vehicle d'inversió amb criteris de capital pacient dotat amb 2 M€ per a l'ESS, amb duracions d'entre 10 i 15 anys i amb poca expectativa de devolució, però que posa l'accent en el retorn social. Hi ha pocs fons com aquest a Catalunya, però pot tenir caràcter exemplar.

IDEES CLAU EXPOSADES

EINES ATERRADES A PARTIR DE LA REFLEXIÓ

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Hem d'aprofitar el bon moment polític i social del cooperativisme.

- Vivim un moment excepcional de suport al cooperativisme des de les administracions públiques: XMESS, Ateneus Cooperatius, Programa d'Economia Social de la Generalitat, Secretaria d'Estat d'Ocupació i Economia Social, Estratègia ESSBCN2030, resolució de l'ONU sobre ESS i informe sobre les Cooperatives... com a reflex de l'esforç esmerçat per la societat civil i els moviments socials.
- El cooperativisme surt a la premsa i els periodistes i la ciutadania el coneixen, l'hem incorporat a l'agenda pública al costat del feminisme i el medi ambient. S'impulsen cooperatives d'habitatge i de consum, així com les finances ètiques i cooperatives que donen resposta a les necessitats del cooperativisme mentre la banca capitalista intenta rentar la seva imatge a través de l'ecoblanqueig i la RSC.
- Però no aprofitem prou el moment. L'ocupació cooperativa ha baixat a la UE i també a l'estat, a Catalunya han aparegut noves cooperatives, però també n'han tancat i s'han perdut llocs de treball.

L'activisme com a impulsor del cooperativisme.

- Les cooperatives actüen en sectors estratègics, com el financer, però des de l'activisme cal propiciar que esdevinguin líder o, si més no, actors clau.
- Els projectes col·lectius ambiciosos sovint s'arrenquen des de l'activisme, el sacrifici i la inversió personals. És el cas de les iniciatives en el mercat elèctric, la mobilitat o les economies de plataforma, que necessiten recursos ingents per agafar volum i poder competir i s'han aixecat amb les hores i la "creativitat" d'impulsors i voluntaris. Les subvencions acaben dirigint els projectes i marcant els tempos. No tenim accés al capital especulatiu ni a diners filantròpics per arriscar i que estiguin disposats a la possibilitat de ser perduts. També trobar sol per construir és un repte.

El cooperativisme té aversió al risc i al crèdit?.

- Moltes cooperatives es constitueixen amb els 3 000 € de capital social mínims i amb això no es pot garantir l'estabilitat de la cooperativa i els llocs de treball.
- Com podem comunicar que hi ha risc i incertesa, però també responsabilitat, utilitat i millora social per tal de mobilitzar capitals i convertir estalvi en inversió, assumint aquest risc? Finançament, avals, garanties, préstecs retornables, hi ha una diversitat de maneres d'implicar-se.
- Quan fem una campanya de títols participatius les persones posen els seus estalvis malgrat el risc que suposa.

CONCLUSIONS

REPTES DE FUTUR I VIES DE SOLUCIÓ

Detecció i possibles col·laboracions que s'han portat a terme o s'hagin de fer.

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Capitalitzar les cooperatives és un repte fonamental i ara mateix disposem d'una diversitat d'instruments per fer-ho i així poder accedir més fàcilment a fonts de finançament diferents que ens permetin créixer, per aconseguir-ho cal fer encara molta pedagogia i superar les reticències o limitacions culturals que tenim. Ara és l'hora.

- Un informe de la UPF de 2018 recull les dades d'un estudi de les finances de les cooperatives i el 90% comparteixen tres característiques: són molt petites pel que fa al volum de facturació, el capital social o els recursos propis no superen els 20 000 € i estan molt endeutades. Tot això en limita l'accés al crèdit per cobrir les seves necessitats de finançament extern i n'impedeix el creixement.
- Amb aquest marc, les cooperatives necessiten intercooperar, augmentar el seu capital social, créixer i millorar la seva estabilitat gràcies al crèdit, els títols participatius i la inversió pacient. Malgrat estar endeutades i ser reticents a l'endeutament, les cooperatives tornen el crèdit en major proporció que les altres empreses.
- Pot semblar que molts d'aquests moviments només es donen a Barcelona, però a fora també hi passen coses com la Xarxa de Municipis per l'economia Social i Solidària que agrupa diversos ajuntaments i consells comarcals que estan treballant en aquesta direcció o els programes impulsats per la Generalitat o pel govern de l'estat. En el cas de les cooperatives d'habitatge estan aconseguint fer col·lectiu sol que era privat, a través de la cessió d'ús. I una part dels programes que hem recollit a Experiències inspiradores són accessibles des de tot Catalunya.

NOVES FORMES DE COOPERATIVISME DE CONSUM UNA MIRADA ESTRATÈGICA CAP AL FUTUR

SESSIÓ	ITINERARI	DIA	HORA	LLOC	PONENTS
15	FUTURS I ESTRATÈGIES	6/07/2023	12.30 - 14.00 H	AULA 112	6

PONENTS I PONÈNCIES

• **Enric Berenguer**
Soci de Germinal SCCL i membre del Consell Rector de la Federació de Cooperatives de Consumidors i Usuaris de Catalunya. — Moderador

• **Joan Arévalo**
Comunitat Minera Olesana SCC

• **Ramon Roig**
Osona Energia

• **Jordi Respecta**
El Rebost

• **Engràcia Valls**
L'Artiga

• **Mercè Botella**
Som Connexió

SINOPSI

Les cooperatives de consum permeten a les consumidores reapoderar-se d'espais de consum, especialment de bens i serveis essencials que tendeixen a estar en mans d'oligopolis. Son una manera de cobrir, per elles mateixes les seves necessitats.

Per a les cooperatives de consum, la consumidora és quelcom més que això: és part de la cooperativa, és una usuària corresponsable.

La sessió presenta diferents experiències de cooperativisme de consum en l'àmbit de l'alimentació, l'energia, les telecomunicacions i l'aigua.

A les cooperatives de consum les persones assumeixen el poder i la responsabilitat de cobrir les seves necessitats.

EXPERIÈNCIES INSPIRADORES

Les exposades i si s'ha aportat alguna més en el debat.

#EXPERIÈNCIA 1

El Rebot: una cooperativa de consum agroecològic de creixement lent, amb 40 anys d'experiència.

El Rebot va sorgir en els anys 80. Inicialment era un grup de persones conscienciades amb el medi ambient i la conservació del territori que va decidir organitzar-se, sense constituir-se formalment, com a grup de consum. Compraven producte fresc de productores properes de Girona i una tarda a la setmana feien el repartiment en un petit local.

La iniciativa va créixer en nombre de consumidores i més enllà del cercle inicial d'amistats. Això va fer també necessari fer el repartiment més d'un dia a la setmana.

El creixement va portar a constituir formalment la cooperativa de consum, l'any 1987.

L'any 2004 van començar a obrir el local al públic general (no només persones sòcies) i posteriorment van mudar-se a un local més ampli. Actualment abasteixen a 689 unitats de convivència i la cooperativa de consum és sostenible econòmicament.

#EXPERIÈNCIA 2

L'Artiga: una cooperativa de consum de creixement ràpid, impulsat per les subvencions.

La Cooperativa de Consum L'Artiga va néixer l'any 2018 a partir de la iniciativa de diferents cooperatives, que van voler crear un supermercat cooperatiu autogestionat de consum responsable. Els primers passos es van accelerar perquè les cooperatives al capdavant de la iniciativa van acollir-se a un projecte Singulars.

La cooperativa es va constituir formalment amb 65 sòcies i va requerir una gran inversió inicial per remodelar un local en el nucli d'Olot on ubicar el supermercat. La remodelació va requerir cercar finançament, a través d'una cooperativa de crèdit que va ajudar a aconseguir un ajut Leader i cofinançament a través del micromecenatge.

L'obertura al públic del local va arribar el 2021, amb la particularitat que en aquell moment les sòcies ja havien assumit un gran compromís legal, econòmic i social, arrel dels crèdits, les obres i el micromecenatge.

Actualment, L'Artiga té 200 sòcies consumidores i 2 sòcies de treball.

Les sòcies consumidores dediquen hores de voluntariat a la botiga i participen en les comissions de treball.

L'acceleració dels processos que han comportat els ajuts suposa una major dificultat per cuidar la integració de les usuàries en la cooperativa.

#EXPERIÈNCIA 3

Comunitat Minera Olesana: la gestió cooperativa d'un bé comú essencial

La responsabilitat de la gestió de l'aigua recau en els ajuntaments, els quals fan en alguns casos una gestió directa a través d'empreses municipals i en d'altres casos fan una gestió indirecta a través d'empreses concessionàries. Així, l'aigua és un bé comú, però en canvi se'n fa una distribució comercial, amb afany de lucre, i a més sense que la usuària pugi escollir proveïdor (mercat captiu).

La Comunitat Minera Olesana és un exemple únic de cooperativa per a la gestió local de l'aigua. El model que representen està a l'abast d'altres municipis, en la mesura que els ajuntaments estiguin disposats a apostar per aquest model (cosa que no passa).

#EXPERIÈNCIA 4

Som Connexió.

Per un consum conscient i responsable de les telecomunicacions.

Les telecomunicacions han esdevingut un recurs col·lectiu essencial. Però aquest recurs està en mans d'oligopolis internacionals que promouen un ús irresponsable, inconscient i abusi de les telecomunicacions.

La cooperativa Som Connexió surt de la voluntat d'aglutinar consumidors que volen fer un ús responsable i conscient de les telecomunicacions, sabent els impactes mediambientals, els costos reals que té el servei i els usos que es dona a la informació que generem amb l'ús de les telecomunicacions.

Actualment acumulen 10 anys de trajectòria i 20.000 consumidores.

#EXPERIÈNCIA 5

Osona Energia: Una cooperativa de 2n grau de comunitats energètiques.

Osona Energia aglutina 20 comunitats energètiques locals i 23 més que estan en procés d'adhesió. El radi territorial que abasten sobrepassa Osona. Osona Energia contribueix a la transició energètica del país fent-la viable a escala local.

En aquesta transició energètica, les plaques solars són només un primer pas. Cal fer més passos promovent comunitats de vehicles compartits com a nova forma de mobilitat, comunitats de xarxes compartides de fred i calor que reemplacen les calderes individuals, etc.

La viabilitat de les comunitats energètiques és molt complicada sense el suport expert que els pot donar una cooperativa de 2n grau, que facilita la gestió administrativa i el suport tècnic.

Les comunitats energètiques permeten fer un contrapès als oligopolis energètics i, a més, treballen amb un objectiu d'estalvi energètic i contra la pobresa energètica de les persones vulnerables.

IDEES CLAU EXPOSADES

EINES ATERRADES A PARTIR DE LA REFLEXIÓ

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Consumidora, usuària i responsable: una mateixa categoria a les cooperatives de consum.

- Per a les cooperatives de consum, la persona que consumeix és una usuària responsable, que a més participa a la cooperativa. Quant més s'amplia la cooperativa de consum i més s'amplia el cercle, més difícil és mantenir aquest esperit entre totes les consumidoros.
- Les cooperatives de treball també poden involucrar les seves usuàries/ consumidoros.

Construir un "nosaltres".

- Una cooperativa de consum ha d'aconseguir crear un "nosaltres" i això només s'aconsegueix posant en pràctica la corresponsabilitat de les sòcies en la gestió de la cooperativa.

Confiança per aconseguir un consum conscient i responsable.

- Fer un consum conscient i responsable en tots els àmbits de la vida és una tasca pràcticament impossible. No podem implicar-nos en totes les esferes de consum. Sempre hi ha una part que no podem controlar i hem de deixar-la en mans de cooperatives en les que podem confiar que ho fan bé.

Les cooperatives de consum com a forma predominant de cooperativisme.

- El cooperativisme català és tradicionalment de consum, si bé la sensació és que la majoria de cooperatives són de treball.

Les cooperatives de consum: projectes amb moltes probabilitats de fracàs.

- L'èxit d'una cooperativa de consum és quasi un miracle perquè es requereix superar moltes dificultats inicials i disposar d'un grup motor molt entregat i perseverant.

El poder d'assumir la resposta a les pròpies necessitats.

- Les cooperatives de consum són una fórmula en la qual les persones assumeixen el poder i la responsabilitat de cobrir les seves necessitats.

CONCLUSIONS

REPTES DE FUTUR I VIES DE SOLUCIÓ

Detecció i possibles col·laboracions que s'han portat a terme o s'hagin de fer.

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Les cooperatives de consum tenen davant sí reptes essencials, com:

- **Involucrar a les usuàries més enllà del consum:** Involucrar realment les usuàries en la cooperativa, és un repte que augmenta a mesura que la cooperativa augmenta en nombre de consumidoros. Generalment, només una petita part s'implica a nivell de governança i se sent realment partícip de la cooperativa.
- **Protegir-se dels riscos de les subvencions:** Algunes subvencions i ajuts obliguen a posar en marxa projectes de forma ràpida per adaptar-se als terminis i requisits, sense una evolució lenta, més pròpia de les cooperatives de consum i d'un model participatiu. Les subvencions poden, per això, ser una oportunitat però són també un risc.
- **Agrupar grups de consum per fer força conjunta:** sovint apareixen noves iniciatives de cooperatives de consum en comptes de sumar-se a iniciatives existents. Això pot estar justificat en alguns casos però en d'altres dificulta la viabilitat dels projectes i debilita la força conjunta que pot fer-se davant d'oligopolis.
- **Aconseguir que més ajuntaments creguin en la gestió cooperativa de bens essencials:** bens comuns i essencials com l'aigua són gestionats arreu per empreses privades. Paradoxalment, els ajuntaments no aposten per models cooperatius que corresponsabilitzin a la ciutadania en la seva gestió.
- **Aconseguir canvis d'hàbits:** les cooperatives de consum tenen, com a repte final, contribuir a canvis d'hàbits dirigits a un consum més sostenible. És important no perdre de vista aquesta finalitat.

PLA D'ACCIÓ DE COMUNITATS ENERGÈTIQUES ALIANCES EUROPEES PER ABORDAR NECESSITATS LOCALS

SESSIÓ	ITINERARI	DIA	HORA	LLOC	PONENTS
16	EQUIPS I ORGANITZACIONS	7/07/2023	9.00 - 10.30 H	LA CAPELLA	6

PONENTS I PONÈNCIES

-- Andrea Lizana

Membre de Tandem Social
– Moderadora

-- Maria Solans

Membre d'E-plural i sòcia de
Tàndem Social

-- Roser Hernández

Subdirectora de la Direcció General
d'Economia Social, el Tercer Sector i
les Cooperatives

-- Guillem Llorens

President de la Confederació
de Cooperatives de Catalunya

-- Ulrick Boe Kjeldsen

Consultor de cooperació a
Koperationen

-- Chiara Brogi

Tècnica de comunitats d'energia
renovable i projectes de comunicació
a Ènostra

SINOPSI

El projecte Europeu RESPONDET ha unit representants de Catalunya, Bèlgica, Itàlia i Polònia. (Font: CoopCat)

Per fomentar una transició verda i digital es necessita la implicació de la diversitat d'agents socials. Projectes europeus faciliten espais de reflexió i diàleg compartits, des de la intercooperació.

La transició cap a un canvi de model energètic és qüestió d'ordre internacional, que afecta a escala regional i local i en el que cal intervenir tant en l'àmbit jurídic, polític i de participació ciutadana. Les experiències estrangeres en fases més avançades, faciliten el previ coneixement que cal enfrontar i superar.

Des del maig de 2022, Catalunya ha participat juntament amb representants de Polònia, Bèlgica i Itàlia en el projecte europeu RESPONDET (*Regional Social Economy Policies for Sustainable Community-Driven Environmental Transition*). Un any més tard, amb el col·laboratge dels socis de Catalunya, la Generalitat i CoopCat, s'ha treballat per un Pla d'Acció Regional de Comunitats Energètiques que ha de permetre posar les bases estratègiques pel seu desenvolupament i arrelament al territori català.

EXPERIÈNCIES INSPIRADORES

Les exposades i si s'ha aportat alguna més en el debat.

#EXPERIÈNCIA 1

Energia Cooperativa a Dinamarca.

Dinamarca ha estat pionera en la transició cap a la generació d'energia renovable, sobretot en energia eòlica. En dies de vent, poden produir un 130% de l'energia. Trobar-se en aquest punt d'avenç ha estat gràcies a la implicació històrica de la ciutadania i el suport de l'estat danès:

1902. Es construeix la primera turbina eòlica, quan l'energia fòssil estava en auge i era molt barata.

1914. L'organització ciutadana va poder construir la primera xarxa elèctrica formada per petites comunitats locals, moltes en forma de cooperativa, algunes encara vigents en dia d'avui, potser en una altra forma jurídica.

1975-1978. Època de grans manifestacions contra l'energia nuclear. Amb finançament ciutadà i el suport d'institucions de recerca danesa, es construeix una gran turbina eòlica.

Durant els anys 80 i 90. S'estén el pensament que, per afavorir la sostenibilitat ambiental, econòmica i social, és important l'autoconsum amb energies verdes i renovables. Política del govern danès d'ajudar a construir petites turbines al voltant de comunitats locals i arrelades al territori. L'any 1997, el govern de Dinamarca va promoure un concurs per trobar un territori que deixés de dependre del combustible fòssil i volgués funcionar completament energies renovables. Aquest concurs el va guanyar l'illa de Samsø i ara és tot un exemple mundial.

Durant els anys 2000 creix, el mercat privat d'invertir en grans extensions de turbines. L'estat no vol arriscar tant i es retrau. Desapareixen gran part de les cooperatives i creixen moviments d'oposició amb efectes NIMBY (Not In My Back Yard). Provoca desvinculació de la ciutadania amb la perspectiva que està prenent el país en el desenvolupament d'energia verda.

Actualment, el repte més gran és generar de nou la participació i implicació ciutadana, impulsant les comunitats energètiques i planificar degudament les grans extensions de turbines eòliques, a terra i a mar. En els darrers anys, el govern danès està canviant la legislació i obrint línies de finançament per afavorir el creixement de comunitats energètiques locals. D'altra banda, també té sobre la taula l'ambició projecte de creació d'illes artificials exclusivament per generar energia, per abastir la població danesa i part d'Europa.

#EXPERIÈNCIA 2

Ènostra, la transició energètica des de la comunitat, Itàlia.

En el marc del projecte europeu RESCoop 20-20-20, l'any 2014 neix Ènostra, la primera cooperativa energètica d'Itàlia que produeix i subministra als socis energia sostenible, ètica i 100% renovable, a través d'un model de participació i compartició. Neix amb la voluntat d'aplicar una experiència concreta afavoridora de la transició energètica, on les persones usuàries són sòcies de la cooperativa.

El 2016, plantegen impulsar Comunitats Energètiques Locals, per fomentar la missió d'Ènostra de baix a dalt, des de la ciutadania, a les polítiques públiques. La primera no es materialitza fins al 2021, com a principal trava la manca de marc normatiu per fer-la possible; s'ha anat creant a poc a poc i enfrontant els vaivens legislatius, que a vegades, van en contra. Ha estat una fita important per a altres comunitats energètiques i alleugerir la càrrega que comporta participar en processos llargs i innovadors com la creació d'una CEL, temps que necessiten des de la idea a la implementació.

Actualment, les administracions públiques, nacional, regional i local faciliten l'obertura a la ciutadania de diferents zones. És un model comunitari, que afecta a tots els agents del territori.

#EXPERIÈNCIA 3

Pla d'Acció Regional de Catalunya de Comunitats Energètiques (CE) en el marc del projecte europeu RESPONDET.

L'any 2022 i 2023, la Confederació de Cooperatives de Catalunya i la Direcció General d'Economia Social, el Tercer Sector i les Cooperatives participen en colideratge del soci català en un projecte europeu RESPONDET, on hi ha participat partners de Bèlgica, Itàlia i Polònia. La finalitat és conèixer i compartir altres realitats i aterrar el coneixement en un Pla d'Acció a Catalunya pel desenvolupament de les CELs.

En la construcció del Pla han participat cinquanta cooperatives en debats via webinars. El Pla respon a les necessitats del sector i està dividit per cinc àmbits d'actuació:

- Articulació i posicionament de l'ecosistema de les comunitats energètiques
- Legislació de les comunitats energètiques i el sector elèctric
- Sostenibilitat i finances
- Capacitació i recerca
- Enfortiment i creixement del model

Àmbits que agrupen deu objectius estratègics i trenta-una accions.

**IDEES CLAU
EXPOSADES****EINES ATERRADES A
PARTIR DE LA REFLEXIÓ**

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Articulació i enxarxament de les Comunitats Energètiques Locals.

- Els projectes europeus són espais que afavoreixen el diàleg, la reflexió, l'intercanvi d'idees i la intercooperació per construir propostes útils i compartides, ajustades a les necessitats de cada territori.
- Permet entreveure clars i obscurs en la construcció d'estratègies, que sovint són comunes entre països. Sobretot les centrades en el desenvolupament d'un marc normatiu, polític i d'implicació i participació ciutadana.
- Les agrupacions o xarxes de CELs permeten enfortir el sector i, si s'escau, actuar com a lobby.
- És important implicar diferents agents: l'administració pública, el Tercer Sector, la universitat i recerca, les comunitats usuàries i els i les professionals de suport. Però també és crucial la definició de rols de cadascú, qui fa què, i la comunicació interna en què s'interrelaciona els membres de la xarxa.

Sensibilització i difusió per generar implicació i compromís de la ciutadania.

- Informació suggerent que atregui a la implicació ciutadana. Crear models atractius per a la ciutadania i difondre'ls de manera que s'entenguin.
- Cal promoure models accessibles i inclusius, que hi tinguin cabuda ciutadania no professionalitzada. Una de les maneres és concretar la informació que sovint es demana quan les persones s'acosten per primera vegada. Les primeres preguntes solen ser d'interès personal, tipus: Quanta quantitat d'energia es pot consumir? Quanta energia es pot compartir? Què se'n fa dels excedents? Quant em costa? Què em retornarà?
- La comunitat fomenta el sentiment d'estar en una proposta de participació col·lectiva i d'incidència global, d'impacte ambiental i socialment sostenible, sobre un tema que preocupa com a societat com és el canvi climàtic i la crisi energètica. En aquest sentit, és cabdal el relat de què s'informa, que a la vegada cohesiona la comunitat en un mateix discurs.
- S'hauria de promocionar les CELs com a projectes d'interès general per afrontar els reptes d'emergència climàtica.

Marc normatiu àgil i flexible que afavoreixi les CELs i línies de finançament.

- Foment de formes cooperatives com a figures jurídiques de les CELs.
- Actualment, inversió en una comunitat energètica significa endeutament. Per impulsar-les, cal un marc normatiu i de finançament, especialment en les fases d'arracada i en les infraestructures.
- Cal alinear la disparitat de normativa que hi fan referència en un únic marc.

- És necessari el compromís de l'administració pública com a impulsora en l'activació i desenvolupament de les comunitats energètiques en un marc cooperatiu i de l'economia social i solidària. La voluntat i implicació política accelera processos que solen ser llargs i costosos.

Capacitació i transferència del coneixement.

- La gran majoria de CELs són organitzacions ciutadanes que requereixen de coneixement transversal en diferents camps: legislatiu, tècnic, de participació...
- És necessari impulsar accions formatives per la capacitació i tecnificació de membres implicades en les CELs, o complementar coneixement en graus de cicles formatius o universitaris.
- La intercooperació ens dona possibilitat la transferibilitat i compartir coneixement generat.
- Un dels temes bàsics per materialitzar les CELs és la digitalització de processos i treballar sobre eines col·laboratives.

CONCLUSIONS

**REPTES DE FUTUR
I VIES DE SOLUCIÓ**

Detecció i possibles col·laboracions que s'han portat a terme o s'hagin de fer.

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Els projectes europeus són un espai idoni per fomentar la transferència de coneixement, la reflexió i el debat distès, necessari en un camp innovador com són les comunitats energètiques. No només a escala internacional, que et permet veure les possibilitats i obstacles en les experiències estrangeres en estadis més avançats, sinó també enforteix la xarxa regional, la del territori.

En aquest sentit, el projecte europeu RESPONDET per una transició verda i digital, el soci de Catalunya liderat per la Generalitat i CoopCat ha mobilitzat a una cinquantena de cooperatives per construir les línies estratègiques per un Pla d'Acció Regional de Comunitats Energètiques al país. Precisament, amb aquest projecte, es treballa ja en el primer àmbit d'actuació, l'articulació i posicionament de l'economia de les comunitats energètiques, sobre el qual és fonamental la implicació de la diversitat d'actors implicats. També, però, cal aprofundir en el paper i rol de cadascú, qui fa què, que facilita la relació interna de la xarxa i la cohesiona, tenint més musculatura en situacions que requereixen fer front comú.

Els principals reptes detectats, aquí i en les experiències estrangeres, és en la disparitat de normativa que hi ha en referència al tema i fins i tot els buits legals que dificulten impulsar i sostenir tot el cicle de vida d'una comunitat energètica, des de la ideació a la posada en funcionament. La creació i arrancada d'una CEL significa endeutament, perquè cal invertir en instal·lacions, recursos humans, temps de dedicació, formació, etc. Per tant, la primera dificultat la trobem en aquesta disposició de capital inicial.

És lògic que els membres les primeres comunitats energètiques siguin formades per persones implicades en projectes alternatius i convençudes que participen des del local en la lluita global contra el canvi climàtic. Persones avesades i sensibilitzades en la perspectiva cooperativista i de l'economia social i solidària. Però si es pretén que sigui un model extensiu per a la població en general, cal pensar en les formes de difusió per comunicar propostes suggerents, atractives i sensibles per transformar grups de persones en col·lectivitats cohesionades i actives. La normativa també ha de permetre el foment de vida comunitària i l'autonomia de les CELs en la presa de decisions horitzontals.

Així mateix, la capacitat i la transferència de coneixement, en un camp innovador i poder-la aplicar en àmbits educatius formals, com són màsters, cicles formatius o graus universitaris.

SÒL COMUNITARI I HABITATGE EN CESSIÓ D'ÚS PRINCIPALS REPTES PEL SALT D'ESCALA

SESSIÓ	ITINERARI	DIA	HORA	LLOC	PONENTS
17	CREIXEMENT I INNOVACIÓ	7/07/2023	9.00 - 10.30 H	SALA JOAN MARAGALL	4

PONENTS I PONÈNCIES

· Marina Berga

Membre de l'Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona i sòcia de Col·lectiu Ronda – Moderadora

· Glòria Rubio

Coordinadora de projectes de La Fundació Dinamo

· Raimon Gassiot

Soci de Coop57

· Yabel Pérez

Tècnic a Sostre Cívic, SCCL

SINOPSI

L'habitatge cooperatiu en cessió d'ús és aquell en el qual la propietat correspon a una cooperativa sense ànim de lucre. Les sòcies de la cooperativa hi poden viure de forma indefinida i tenen poder de decisió col·lectiva sobre la gestió. La convivència en habitatges cooperatius té generalment un component de projecte comunitari i transformador de l'entorn.

L'habitatge cooperatiu en cessió d'ús està esdevenint una oportunitat per desmercantilitzar sòl que actualment està en mans privades i transformar-lo en sòl col·lectiu. En els darrers anys, aquesta experiència ha crescut gràcies al suport públic i al finançament i compromís de la banca ètica i cooperativa del país. Actualment, hi ha uns 800 habitatges cooperatius en procés de promoció i consolidació.

La sessió presenta diferents iniciatives d'habitatge cooperatiu portades a terme per Fundació La Dinamo, Sostre cívic i finançades per Coop57.

Cooperativa d'habitatge La Diversa (Font: Fundació La Dinamo)

EXPERIÈNCIES INSPIRADORES

Les exposades i si s'ha aportat alguna més en el debat.

#EXPERIÈNCIA 1

Coop57, finançament d'habitatge cooperatiu.

Coop57 ha finançat i acompanyat varis projectes d'adquisició de sòl comunitari, traspasant-lo del mercat privat a l'ús comunitari amb criteris de sostenibilitat.

Ha finançat projectes diversos, amb la voluntat de poder extreure models que es puguin replicar:

- La Titaranya (Valls)
- Can Bofill (Molins de Rei)
- La Diversa (Hostafrancs, Barcelona)
- La Morada (Nou Barris, Barcelona)
- Cal Blanxart (Berga)
- Copsant (Baix Pallars)
- Katakarak (Iruña)

#EXPERIÈNCIA 2

Fundació La Dinamo, projectes de cura.

A través de diferents projectes, la Fundació la Dinamo està alliberant sòl privat per fer-lo cooperatiu i ubicar-hi habitatge assequible. Els projectes d'habitatge es basen en xarxes de solidaritat i suport mutu que també impulsen o recolzen altres projectes d'economia social i solidària de l'entorn.

A Barcelona, la majoria de projectes en fan sobre sòl públic cedit per l'Ajuntament. En canvi, fora de Barcelona, la majoria de iniciatives es fan en sòl privat que es treu del mercat lliure.

Els habitatges que es creen es qualifiquen en el 80% dels casos com a HPO (habitatge de protecció oficial).

Alguns projectes d'habitatge cooperatiu de La Dinamo, són:

- La Bombeta (Badal, Barcelona)
- La Closca (Cappont, Lleida)
- Cal Blanxart (Berga)
- La Corba (Sant Celoni)

#EXPERIÈNCIA 3

Sostre Cívic, comunitats inclusives.

Sostre Cívic es caracteritza per tenir projectes destinats a crear comunitats inclusives i llars per a persones amb alt risc d'exclusió social. Els seus projectes creen opcions d'habitatge per a joves extutelats, persones amb discapacitat, persones real·lotjades a través de la Mesa d'Emergència, persones derivades de Serveis Socials, etc.

No es tracta de projectes específics per a aquests col·lectius sinó de la inclusió d'aquests en comunitats d'habitatge cooperatiu més àmplies.

Exemples de cooperatives d'habitatge que integren perfils amb exclusió social són:

- La Balma (Barcelona)
- Grup cooperatiu TEB (Barcelona)

IDEES CLAU EXPOSADES

EINES ATERRADES A PARTIR DE LA REFLEXIÓ

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Crear models replicables.

- Posar en marxa projectes d'habitatge cooperatiu requereix un procés llarg de planificació i organització inicial. En la mesura que les cooperatives promotores assoleixen experiència, poden crear models transferibles que faciliten la creació de nous grups des de la replicabilitat, contribuint a l'augment en escala de l'habitatge cooperatiu.
- Estandaritzar models facilita aconseguir finançament, ja que les entitats financeres fan valoracions a partir de l'estandarització. El primer projecte costa molt de ser acceptat per un banc però un cop obert el camí, és més fàcil per als següents projectes.

Voluntat d'impacte en l'entorn social i natural.

- L'habitatge cooperatiu té en comú una dimensió comunitària molt arrelada. Els projectes tenen un voluntat d'impacte en l'entorn, sigui social, a nivell de dinamització, o natural, a nivell de conservació.

Assegurar la propietat comunitària del sòl.

- Obtenir la propietat del sòl és un dels aspectes més difícils per la capacitat inversora que requereix.
- L'adquisició de sòl es fa via compra directa, ús del dret de tempteig i retracte sobre sòl públic i per acords de cessió de llarga durada, amb posterior dret a compra preferent.
- La dificultat del finançament dona lloc a vies mixtes de compra entre empreses privades i cooperatives, amb acords que preveuen el dret de compra preferent de la cooperativa al % de propietat de l'empresa. D'aquesta manera, es preveu que la cooperativa pugui anar ampliant en el futur el seu percentatge de propietat.
- Hi ha projectes d'habitatge cooperatiu que aposten per la rehabilitació d'edificis qualificats com a bé d'interès cultural. L'experiència demostra que això té avantatges i desavantatges. Per una banda, permet accedir a ajuts públics i dona un valor afegit de transformació i impacte al projecte. Però també és un factor que encareix molt el projecte (pot fins a duplicar el cost), augmenta els riscos que s'assumeixen perquè durant la construcció es poden malmetre bens patrimonials i pot limitar els usos permesos.

CONCLUSIONS

REPTES DE FUTUR I VIES DE SOLUCIÓ

Detecció i possibles col·laboracions que s'han portat a terme o s'hagin de fer.

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Aconseguir un marc legal que defineixi què és i què no és habitatge cooperatiu.

Les cooperatives en cessió d'ús no tenen un marc legal propi. Van obrint camí a base d'experiències que van creant formalització i normativització però cal definir un marc legal propi que ajudin a consolidar i protegir els projectes a llarg termini.

Cal desenvolupar un marc jurídic que recolzi l'habitatge cooperatiu, en faci un reconeixement públic i, alhora, doni cabuda a la diversitat de models vàlids que co-existeixen.

Aquest marc normatiu ha de definir els límits de què és i què no és habitatge cooperatiu i, a partir d'aquí, regular l'accés als ajuts públics. Per ara no hi ha una definició regulada de què és habitatge cooperatiu.

Accedir a finançament.

Un gran repte és l'adquisició de sòl que està en mans privades, per l'alt cost econòmic. El finançament propi que poden aportar les sòcies és insuficient i calen línies de finançament addicionals. Els bancs no sempre entenen la filosofia del projecte, o no la tenen prevista en les seves línies de finançament. La seva política de garanties no té en compte la finalitat d'inclusió i això exclou a determinats col·lectius.

D'aquí la importància d'estandaritzar models que han funcionat i que puguin arribar a ser acceptats de manera normalitzada per les entitats bancàries.

Arribar a perfils amb risc exclusió però sense cultura participativa i dificultats de finançament

Hi ha trets definidors bàsics de l'habitatge cooperatiu que limiten el seu potencial d'escalabilitat i expliquen que continuï sent un model molt minoritari:

- Component ideològic: L'habitatge cooperatiu neix de grups on hi ha una forta motivació ideològica i amb una llarga experiència de militància. Això és una fortaleza però suposa una dificultat per atraure persones alienes a aquesta militància. Per tant, és una limitació per escalar aquest model d'accés a l'habitatge.
- Requisit de participació: l'autogestió requereix molta inversió de temps per participar i prendre decisions. Hi ha col·lectius en situació precària que no tenen aquesta cultura de participació assumida i tampoc tenen disponibilitat de temps per participar. Per això, cal incorporar en el projecte una vessant formativa en participació.
- Costos: L'habitatge cooperatiu es repercuteix sobre les sòcies a preu de cost. Però això no significa que sigui assequible per a persones amb baixos ingressos. Els projectes són cars, especialment si comporten rehabilitacions d'edificis antics o tenen components d'innovació.

Pel que fa als costos, hi ha algunes estratègies per aconseguir que el cost sigui assequible per a col·lectius amb risc d'exclusió, com l'accés a préstecs de banca ètica, micropréstecs i microdonacions, mecanismes de solidaritat interna entre els membres de la cooperativa o beneficis fiscals.

Atraure població jove.

La població jove no se sent gaire atreta per l'habitatge cooperatiu, que requereix un compromís a llarg termini, ja que encara no saben quin projecte vital desenvoluparan.

Mantenir l'habitatge creat en mans de la cooperativa a llarg termini.

Un repte de l'habitatge cooperatiu ve quan, al amb el temps, comencen a canviar les sòcies i una majoria d'elles pot arribar a la decisió de vendre els habitatges i traspasar-los al mercat privat. Això passa especialment si la part comunitària es deixa de treballar.

De fet, històricament hi ha experiència d'habitatge cooperatiu que s'ha acabat dividint i privatitzant completament.

Hi ha mecanismes per protegir-se d'aquesta possibilitat, preveient la possibilitat de blindatge per part d'entitats terceres que poden intervenir en el procés de venda.

EL PAPER DEL COOPERATIVISME A LA CULTURA ESTRATÈGIES I MODELS DE LA CULTURA

SESSIÓ	ITINERARI	DIA	HORA	LLOC	PONENTS
18	FUTURS I ESTRATÈGIES	7/07/2023	9.00 - 10.30 H	AULA 112	4

PONENTS I PONÈNCIES

-- Esteve Plantada

Professor del Màster de Periodisme Literari de la UAB, de l'Escola Bloom i del Laboratori de Lletres i director del Congrés de Cultura Catalana

-- Laura Arau

Membre de KULT

-- Eloi Aymerich

Director audiovisual i productor cultural, soci de la cooperativa Clack Audiovisual, SCCL i doctor en comunicació

-- Neus Altisent

Cap de redacció del *Jornal.cat*

SINOPSI

Quin és el paper del cooperativisme en l'articulació de models culturals? El model d'indústries culturals compta nombre de visitants que atreuen els esdeveniments culturals multitudinaris, llocs de treball, volum de facturació i impacte econòmic en el territori; posant més l'ull en l'empresa que en la cultura.

Hi ha una alternativa en la gestió cooperativa capaç de generar una cultura transformadora i no privativa, o ens sumem a aquesta cultura de masses i volums?

El cooperativisme cultural ha de fomentar democratització de la cultura, la participació activa i inclusiva de tots els ciutadans i transformar-ne la governança. Com ens ho fem per canviar a indicadors, potser qualitatius, com a quins públics hem arribat?

La dependència de les subvencions és un problema clau a l'hora de fer cultura cooperativa i transformadora

EXPERIÈNCIES INSPIRADORES

Les exposades i si s'ha aportat alguna més en el debat.

#EXPERIÈNCIA 1

Literal. Fira d'idees i llibres radicals.

Literal va néixer com un espai petit i militant i ha crescut, potser massa, no pot continuar creixent, va contra el model, però les editorials reclamen caps de cartell i la fira acaba competint amb el CCCB per atreure'n. Tensió entre el model ideal i fer que la fira funcioni. Per informar, per exemple, estan a xarxes socials i plataformes tipus YouTube (grans eines del capitalisme, extractivisme de dades) on tenen un públic i els cal ser-hi, però voldrien no haver de fer menció d'aquests canals. Alhora també informen a Telegram (codi obert). És un model de transició i transitar es fa difícil. El pressupost de Literal és de 150 000 € i la subvenció no s'entrega abans de la fira, cal avançar els diners. D'altra banda, tots els proveïdors possibles són cooperatives.

#EXPERIÈNCIA 2

Un nou Congrés de Cultura Catalana, l'any 2025.

La funció i objectiu d'aquest nou congrés serà fer tot un any de debats i aterrar-ne les conclusions buscant aplicacions factibles i reals, que ajudin a la transformació sociocultural. A tall d'exemple, del primer Congrés en va sorgir l'AELC o la Unió de Pagesos de Mallorca. El model organitzatiu és confederal, horitzontal i es desenvoluparà en xarxa a tots els Països Catalans. De moment s'ha convocat una trobada informativa per buscar col·laboradors que sàpiguen treballar en equip, en xarxa, de manera comunitària, amb dinàmiques de confrontació d'idees. L'organització del congrés interpel·la el cooperativisme. S'hi tractaran temes com on volem viure, comunicacions, cultura en sentit ampli...

#EXPERIÈNCIA 3

Abacus versus La Gralla? Cal aquesta dicotomia?

El model cooperatiu també és molt vàlid per generar riquesa i llocs de treball dignes i Abacus n'és un bon exemple, però quan les cooperatives arriben a aquestes mides poden fer ombra a altres iniciatives i són vistes amb suspicàcia.

La Gralla dels anys 80 també és un exemple de cooperativa que alhora és un negoci i té impacte local, enxarxada amb associacions i amb l'ecosistema cultural de la ciutat i lligada al progressisme de Granollers.

#EXPERIÈNCIA 4

Tigre de paper.

És una editorial cooperativa que contribueix a desenvolupar el pensament crític i a teixir identitat col·lectiva en l'àmbit català. Podrien ser els llibres que es passen els obrers que deia Gramsci o les obres intel·lectuals que defensen el que estem fent als carrers.

#EXPERIÈNCIA 5

Tickétic.

És una eina de gestió i venda d'entrades cooperativa sense ànim de lucre i de codi obert, adreçada al sector cultural. Els costa arribar a clients que no siguin de l'ESS. Poden aprofitar la necessitat de polítiques de RSC de les grans empreses culturals? Això suposaria blanquejar-les?

#EXPERIÈNCIA 6

Xarxa KULT coop.

És una comunitat de cultura radical que es planteja el gran repte de connectar cooperatives, associacions, casals, ateneus i espais polítics, amb la idea de deixar de mirar endins i ser útils per la gent, tenir un retorn social. Cal alliberar persones pel projecte i això implica sous, diners, temps...

#EXPERIÈNCIA 7

Festival Cruïlla.

Neix a Mataró com a cooperativa, però marxa a Barcelona per poder créixer. Abandona la ciutat per manca d'espais que li permetin aquest creixement. El creixement no és innocu.

#EXPERIÈNCIA 8

L'Agulla Daurada.

Editorial de transició ecosocial, que fomenta valors, autors transgressors, que fa de contrapès als discursos hegemònics.

#EXPERIÈNCIA 9

El grup Cultura Coop, nova sectorial de cultura de la FCTC.

Un grup autoorganitzat de cooperatives de l'àmbit cultural es transforma en la Sectorial de Cultura de la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya. Necessitem treballar en xarxa i intercooperar.

IDEES CLAU EXPOSADES

EINES ATERRADES A PARTIR DE LA REFLEXIÓ

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Què és cultura?.

- Hi ha dues maneres de definir la cultura: la restrictiva, que seria el que s'entén per "alta cultura" i la comprensiva, que ho inclou tot: un dinar, els acudits, les converses, el que ets i comparteixes amb els altres, també l'oci, l'entreteniment, les cures, la cohesió social, les festes majors, les representacions del gènere, l'urbanisme...
- La cultura és el ciment que cohesiona la societat.

Cultura cooperativa i transformadora.

- Una forma senzilla i amplia de definir què és la cultura cooperativa seria dir que és "la que fan les cooperatives". Però la cultura cooperativa parteix d'un marc mental amb vocació comunitària, d'impacte, de ser oberta i compromesa. De tota manera, no és l'únic agent que fa cultura transformadora, alternativa, lliure, social...
- La "moda" de la cultura cooperativa inquieta el sector; la pressió per fer el salt d'escala fa respecte a les petites cooperatives culturals.
- Importància de fer cultura arrelada al territori, local... Però si no ho fas a Barcelona, no surts a TV3. Important evolucionar cap a un policentrisme.
- Els mitjans haurien de tenir la cura d'oferir els espais que no poden comprar.
- La cultura cooperativa es planteja transformar, trencar discursos hegemònics i generar impacte, però l'entreteniment pur també té impacte.
- Una cooperativa cultural també pot ser una manera digna de guanyar-se la vida, no ha d'imposar-se salvar el món.

Ansietat cultural.

- Hi ha gent que compra les entrades sis mesos abans que es faci el gran festival sense saber-ne encara el cartell. L'entrada avançada és una estratègia de màrqueting per tal que vegis estalvi on hi ha despesa, et crea la necessitat.
- Quan no pots pagar la cultura que vols apareix l'angoixa cultural. Els joves senten que han de mostrar que hi van, és la seva manera reforçar la pertinença.
- Els macrofestivals són una "experiència" lúdica, d'oci i consum; no tant una activitat cultural, no es para atenció a la música o no és el principal; el més important és ser-hi, beure, consumir, penjar-ho a les xarxes
- Educar els nostres fills amb l'exemple, ells faran el que ens hagin vist fer.
- La primera activitat cultural en nombre d'usuaris a Catalunya són les biblioteques, consum primari. La cultura micro treu l'ansietat: ningú pateix per anar o no a la biblioteca.

La cultura no és només economia.

- El cooperativisme i l'associacionisme culturals defineixen el nostre país. Des del segle XIX i amb el parèntesi del franquisme, afegim-hi ateneus, casals, cinemes autogestionats per les classes populars...
- La cultura defineix la nostra manera de parlar, la nostra manera d'estar, els Estats Units construeixen la seva hegemonia mundial a través de l'imaginari, de l'art, del cinema, de Netflix: Halloween, White Christmas...
- La cultura local és sobirania cultural, governança del nostre imaginari. Si volem proposar una cultura transformadora que trenqui amb el capitalisme i ens porti a altres llocs, el cooperativisme pot fer-ho.
- Transformar la idea generalitzada de cultura com a producte de consum per convertir-la en espais de creació per a la comunitat. Crear grups proactius interconnectats a tot el territori, que creïn vincles. Aquesta no és la idea de l'ICEC i l'ICUB on se centren en les "indústries culturals" i fins fa un temps les cooperatives no hi podíem participar, hem pogut revertir-ho.
- Ens arrossega la cultura del fer i no generem espais per aturar-nos a pensar, amb la qual cosa el que és urgent ens fa deixar enrere el que és important. En un sector precaritzat, amb retribucions sovint baixes i absència de drets laborals, i encara ens autoexplotem per activisme i militància. I si treballem quatre dies a la setmana?

Grans festivals vs. Cultura arrelada i transformadora.

- Es tracta de dos sistemes diferents. Els grans festivals volen tenir guanyar molts diners fent servir el nostre territori i recursos de tots.
- La cultura cooperativa vol crear coneixement, creixement personal, generar impacte, transformar i crear comunitat.
- Els grans festivals no estan interessats en el territori, no hi promouen la participació, fan un gran esdeveniment musical, però sense saber què passa al lloc on el fan, no impulsen espais ni bandes locals.
- Els preus de les entrades dels grans festivals no estan en línia amb la transició ecosocial. La petjada ecològica és molt gran per quantitat de persones que desplacen, molts d'ells en avió, fan servir espais públics, se centralitzen a Barcelona, hi ha un monopoli del management d'artistes.
- Hi ha gent que no se sent còmoda amb les coses tan grans o que vol anar a esdeveniments petits.

- Hi ha bona part de la població que no participa de cap activitat cultural, infants sense cap formació artística i això és una emergència. Hem de fer cultura per a tota la gent, no només per a universitaris. Arribar també als que no se senten interpel·lats per una idea comunitària i els acaba "atenent" l'extrema dreta. Aquest és el nostre públic, hem d'adreçar-nos a les classes populars i per fer-ho és fonamental parar atenció al lloc on ho fem, la mida de l'esdeveniment i el preu.
- Per què els festivals amb beneficis reben grans subvencions? Podem limitar els beneficis dels grans festivals? Qui pot pagar les entrades?

Subvencions i justificacions. Quantitatiu vs. qualitatiu.

- Els festivals es valoren pel nombre de persones que hi ha anat i s'han de comptar per centenars de milers.
- Hi ha altres opcions per valorar iniciatives més petites: percentatge de dones en cartell o de grups locals, si va dirigit a famílies de poc o nul consum cultural... es pot fer qualitatiu. Cal explicar-nos millor.
- Ha d'haver-hi un equilibri entre el finançament públic, el privat i el comunitari. Les subvencions depenen dels canvis de govern, dirigeixen i marquen com fer les coses, fins i tot en aspectes tan bàsics com el calendari. Les justificacions són delirants. No es garanteix el dret a la cultura ni la cadena de producció.
- Hi ha un excés de lideratge de les institucions, canviar la mirada: protegir espais per deixar que hi passin coses, no induir-les, acompanyar, no definir el que ha de ser.

Un magatzem de materials per a la cultura cooperativa.

- Cada festival té el seu mobiliari i materials que es passa la major part del temps guardat. Es podria compartir. L'exemple de la Nau Ivanow.

CONCLUSIONS

REPTES DE FUTUR I VIES DE SOLUCIÓ

Detecció i possibles col·laboracions que s'han portat a terme o s'hagin de fer.

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Moltes cooperatives fan cultura al territori, local, d'àmbit reduït. L'enxarxament i les aliances amb altres actors són eines per aconseguir un major impacte i sostenibilitat. Podem treure múscul i ser alternativa si intercooperem, però també hi ha sentit i bellesa en les coses petites. En aquest sentit, la nova sectorial de cultura cooperativa és una bona notícia.

Els models de negoci poden ser diversos i aporten avantatges diferents: les petites cooperatives de tres a deu socis arrelades al territori poden respondre millor a les necessitats locals; d'altra banda, també són necessàries grans cooperatives que puguin donar resposta a les necessitats de tot el territori, oferir llocs de treball estables i bones condicions laborals i competir amb les empreses capitalistes.

Cal parlamentar amb l'administració per fer que les subvencions siguin menys dirigistes i que les justificacions siguin més senzilles. També cal buscar altres vies de finançament, tant col·lectiu com privat, que impliquin major independència, però sense oblidar la nostra funció social i assegurar l'accés a la cultura de poblacions desfavorides o marginades.

LES PERSONES ADULTES DEL FUTUR LA VISIÓ DE LES NOVES GENERACIONS

SESSIÓ	ITINERARI	DIA	HORA	LLOC	PONENTS
19	EQUIPS I ORGANITZACIONS	5/07/2023	10.45 - 12.15 H	AULA 112	4

PONENTS I PONÈNCIES

•• **Marta Rebollar**
Presidenta d'EscolesCoop
– Moderadora

•• **Francesca Burriel**
Inspectora d'educació a Barcelona i
professora al Màster de Professorat
d'Ensenyament Secundari de la UAB

•• **Daniel Codina**
Estudiant d'Enginyeria Aeroespacial
de la UPC

•• **Anna Garrigó**
Estudiant de Ciències Polítiques
i Administració. Expresidenta
d'AlumnesCoop

SINOPSI

→ Sessió sobre "Les persones adultes del futur: la visió de les noves generacions" a la UESCOOP

L'educació té un gran impacte econòmic i social en infants i joves sobre les persones que seran en el demà. La perspectiva cooperativista les acompanya en el camí cap a l'adulesa, desenvolupant competències laborals amb valors humanístics.

Tota persona adulta ha estat adolescent, han passat per les seves dificultats i, qui més qui menys, amb contradicció i discrepàncies de pensament amb els referents adults que llavors havia tingut. Aquesta tensió continua existint, el que ha canviat són els temes de discussió. Però per arribar a l'adulesa, hi ha referents en el camí que marquen la manera de ser, i el pas per l'educació té impactes, tant si són positius com negatius.

Es fa necessària una inversió en educació que permeti oferir els camins de creixement per infants i joves en equitat i en igualtat d'oportunitats. Que puguin créixer per satisfer les necessitats individuals, però també les de com a societat, més justa, solidària i democràtica. La visió cooperativista ofereix el desenvolupament de persones completes, però no és una visió compartida ni majoritària i amb diverses etiquetes a trencar.

EXPERIÈNCIES INSPIRADORES

Les exposades i si s'ha aportat alguna més en el debat.

#EXPERIÈNCIA 1

La Federació de cooperatives d'alumnes de Catalunya, AlumnesCoop.

L'any 2016, EscolesCoop va impulsar la Federació de Cooperatives d'Alumnes de Catalunya, AlumnesCoop. Poden federar-se qualsevol cooperativa d'alumnes formada en el si d'un centre educatiu, tant si són centres públics, concertats o cooperatius. Es tracta d'una iniciativa desenvolupada dins del marc del programa d'Economia Social de la Generalitat de Catalunya.

Les escoles cooperatives foren les primeres a impulsar les cooperatives d'alumnes com l'estratègia pedagògica òptima d'acostar a l'alumnat la realitat de l'economia social i solidària, i fer-los viure'n l'experiència en primera persona. S'organitzen al voltant d'una activitat econòmica i n'hi ha de tota mena: fer pastissos per amortitzar el cost del viatge de final curs; gestionar un hort urbà; realitzar els continguts audiovisuals per tenir material de festes i esdeveniments; organitzar un servei d'atenció de la gent gran al barri; redissenyar mobiliari de l'escola o tot el pati per fer un entorn més sostenible, etc. Però l'important no és definir a què dedicar-se, sinó com es desenvolupa el projecte, el camí cap a l'autogestió i l'autoorganització. Són projectes vivencials i holístics, als que es poden vincular tant aspectes curriculars com les competències transversals o habilitats toves: la comunicació, el lideratge, l'empatia, la negociació, la convicció...

Actualment, les cooperatives d'educació i activitats socioculturals Doble Via i Escola Lliure El Sol dinamitzen AlumnesCoop.

IDEES CLAU EXPOSADES

EINES ATERRADES A PARTIR DE LA REFLEXIÓ

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

L'aportació del cooperativisme en les vides futures dels joves.

- Ofereix una visió educativa completa, no només en la transmissió de coneixements i d'aprenentatges, sinó també en la dimensió de desenvolupament humà per fomentar el diàleg, el pensament crític, el treball col·laboratiu, etc.
- Fomenta la responsabilitat i la corresponsabilitat, el compromís i l'empatia per a una societat més justa, equitativa i solidària i a créixer en consciència social.
- Per algunes joves, la minoria, la visió cooperativista és més que treballar en una organització de funcionament horitzontal; és una forma de vida, d'entendre el món i incidir en una transformació social.
- Per altres, consideren que no és una forma per guanyar-se la vida. "Amb els valors humanistes, no n'hi ha prou per viure". També un terme associat a pobresa econòmica. Aquesta visió és la més freqüent.
- Entre el jovent, impera la visió capitalista i individualitzada. El cooperativisme s'associa per a persones "alternatives, hippies i carregades de bonisme".

L'aprenentatge en el món cooperatiu.

- En les etapes d'educació obligatòria i postobligatòria, és important oferir espais d'experiència per viure en entorns cooperatius, com AlumnesCoop, la creació de cooperatives d'alumnes dins l'aula o transmissió de coneixement de l'ESS, com per exemple, en les classes d'economia.
- L'acompanyament al món cooperatiu és fonamental. Un aprenentatge de "saber estar" en un entorn laboral i basat en principis cooperatius i enfocat en l'aprenentatge competencial.
- Sovint s'arriba al món laboral sense coneixement de què significa ser-hi. Després d'una carrera, els i les joves es troben amb el buit que no saben desenvolupar-se dins les empreses.
- Hi ha la tendència en separar els conceptes entre competir o cooperar, més per un raonament capitalista. En una visió cooperativista, competitivitat no és el guany d'algú en detriment d'algú altre, sinó l'esperit d'ambició, la palanca que ajuda a superar adversitats, a guanyar-se la vida amb el que un necessita. Davant d'una licitació, per exemple, és més interessant treballar en aliança que competir entre empreses.
- El conflicte pot ser un entorn de creixement i no de bloqueig.
- En un lloc on només es treballa, on queden els espais de cura i de conciliació?

Els joves d'ara, són o no com els d'abans?

- Potser no són els joves que han canviat, sinó el món, els nous reptes socials que ara s'han d'afrontar. Temes que posen a debat dilemes ètics, socials i d'ordre mundial: Creixement o decreixement? Sostenibilitat i emergència climàtica? Intel·ligència artificial? Tots aquests temes creuen que no només els han de resoldre com si els caigués una herència. Són temes que s'han de resoldre amb corresponsabilitat, joves i adults.
- Es posa en qüestió els models d'aprenentatge actuals i que cal fomentar el pensament crític a partir de la formulació d'unes altres preguntes: preguntar diferent per qüestionar el model de vida.
- El jovent sap que potser treballaran en feines que potser ara no existeixen, que hauran de continuar-se formant durant el llarg i ample de la vida. L'aprenentatge en el món cooperatiu, permet adquirir eines que ajuden a adaptar-se a entorns canviants i incerts.
- A vegades, es posa en qüestió comportaments juvenils quan és l'entorn que pressiona. Se sent sovint, per exemple, "són pessimistes", "no volen treballar" o "no volen estudiar". Potser no poden treballar a la seva ciutat i han de viure a fora; potser encara no tenen definit el què desitgen i el cost de la vida no les permet independitzar-se com voldrien.

CONCLUSIONS

REPTES DE FUTUR I VIES DE SOLUCIÓ

Detecció i possibles col·laboracions que s'han portat a terme o s'hagin de fer.

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

L'educació condiona actituds i hàbits socials que tenen impacte sobre l'economia d'un país. Diversos estudis apunten que les persones amb estudis universitaris aporten de mitjana al sistema gairebé el triple que les persones sense estudis. La despesa en inversió pública educativa a l'Estat espanyol és de les més baixes de tot el territori europeu i, a Catalunya, la despesa pública en educació és menor que la mitjana espanyola.

L'educació acompanya no tan sols en l'aprenentatge i adquisició de coneixements, també el que significa el desenvolupament humà, en aquelles actituds i aptituds que han de servir per funcionar en diferents entorns laborals i vitals. El que planteja es refereix a "anar per la vida" o un "saber estar". En entorns educatius es refereix a l'aportació de competències i habilitats toves, com el diàleg, la comunicació, el treball col·laboratiu, el pensament crític, l'empatia, la presa de decisions col·lectives, la complementarietat, etc. Encara més, en un món incert, on els i les joves saben que treballaran en feines que encara no existeixen, que el món viu en la incertesa del demà, és cabdal prendre la direcció de l'"aprendre a aprendre". En aquest sentit, les habilitats i competències toves poden acompanyar en el desenvolupament de persones que hauran de moure's en diferents terrenys. Moltes d'aquestes experteses es troben entroncades en el cooperativisme. L'aprenentatge en el món cooperatiu, permet adquirir eines que ajuden a adaptar-se a entorns canviants i incerts.

Però la visió de la major part del jovent sobre el món cooperatiu encara és esbiaixat, intermediat i confós per una ideologia capitalista imperant en la vida. L'associen per entorns de voluntariat, de bondat altruista i referenciat exclusivament per valors humanistes i no pas per un model on desenvolupar-se econòmicament i laboral. Hi ha força joves amb l'obsessió de guanyar més diners, sense tenir una posició crítica que significa "més" en lloc del "suficient" per viure. Són poques i pocs que associen el cooperativisme en espais on guanyar-se la vida.

L'aprenentatge i introducció al món cooperatiu ha de ser ja en edats petites, tant per l'aportació competencial com s'ha ressaltat, com per transmetre que són models de desenvolupament econòmic i laboral, diferenciats d'altres en el valor humanista necessari per a un món més just i solidari. Per això és important impulsar experiències com les cooperatives d'alumnes o AlumnesCoop, com tots aquells projectes de transmissió de coneixement que permeten aprendre a aprendre en alternatives econòmiques, socials i solidàries.

CREACIÓ DE POLÍTICA PÚBLICA INTERCOOPERACIÓ ENTRE ADMINISTRACIONS

SESSIÓ	ITINERARI	DIA	HORA	LLOC	PONENTS
20	FUTURS I ESTRATÈGIES	7/07/2023	10.45 - 12.15 H	SALA JOAN MARAGALL	4

PONENTS I PONÈNCIES

· Guillem Perdrix

Director de la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya – Moderador

· Betlem Parès

Gerent de l'Institut de Desenvolupament de l'Erm de l'Ajuntament de Manlleu, secretaria de l'XMESS

· Xavi Rubio

Tècnic de l'Ajuntament de Barcelona, presidència de l'XMESS

· Elisa Segués

Coordinació de la XMESS

SINOPSI

La XMESS (Xarxa de Municipis per l'Economia Social i Solidària) és una entitat sense ànim de lucre formada per administracions locals amb l'objectiu de reforçar i consolidar l'economia social i solidària (ESS).

A través de la XMESS, els ajuntaments es donen suport mutu per impulsar polítiques de foment del cooperativisme en els seus territoris.

En aquesta sessió, es va presentar la trajectòria i forma de treballar de la XMESS i es va debatre sobre les dificultats que es troben per aconseguir l'impacte desitjat amb la seva activitat.

La XMESS ha compartit espais de reflexió amb els diferents agents de l'ESS i col·laborat en esdeveniments de l'ESS. (Font: XMESS)

EXPERIÈNCIES INSPIRADORES

Les exposades i si s'ha aportat alguna més en el debat.

#EXPERIÈNCIA 1

XMESS (Xarxa de Municipis per l'Economia Social i Solidària), una experiència d'intercooperació entre administracions locals.

La XMESS està formada per 65 municipis molt diversos quant a dimensions, comarca, color polític i trajectòria en polítiques de foment de l'ESS. Així, a la XMESS cooperen entre sí municipis com Barcelona, Manlleu, Cambrils, Sobremont...

La diversitat política de la XMESS és valuosa perquè li aporta estabilitat: l'adhesió d'un ajuntament a la XMESS es manté encara que hi hagi canvis de govern, justament perquè és una xarxa no associada a cap partit o color.

Les participants de la XMESS acostumen a ser tècniques de promoció econòmica però també n'hi ha d'altres àrees i també hi ha participació de representants polítics.

En la XMESS conviuen amb total respecte formes i propostes diferents de fer política de suport a l'ESS.

La XMESS dona suport a través de dos grans eines:

- Assessorament, a través d'un servei de mentories entre ajuntaments.
- Grups de treball sobre temàtiques específiques d'interès per als membres: per exemple, compra pública i contractació responsable. Els ajuntaments s'apunten als grups de treball en funció dels seus interessos.

La XMESS està formada per una assemblea, una comissió executiva i una comissió tècnica. Cada ajuntament té un vot a l'assemblea, independentment del seu volum de població i de la quota que pagui per l'adhesió a la XMESS, la qual sí va en funció del volum de població.

Les reunions són itinerants en les seus dels diferents ajuntaments membres.

La XMESS ha anat establint aliances amb actors diferents de l'ecosistema de l'ESS. Per exemple, ha establert relació amb els Ateneus i actualment està participant en la redacció de la futura Llei d'Economia Social i Solidària de Catalunya.

La XMESS té previst signar un conveni de col·laboració amb la Generalitat, que aportarà finançament, si bé implicarà haver-se d'ajustar als requisits i prioritats que marqui la Generalitat.

Gràcies a la XMESS, els ajuntaments fan passos concrets en la millora de les polítiques de suport a l'ESS, més enllà de les declaracions de principis i les mocions de suport, que sovint és el nivell en el que es queden alguns ajuntaments.

IDEES CLAU EXPOSADES

EINES ATERRADES A PARTIR DE LA REFLEXIÓ

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Qui fa ESS són les persones que s'organitzen, no les administracions públiques.

La funció de les administracions públiques és potenciar, recolzar i ajudar a consolidar l'ESS que ja existeix però en cap cas l'administració pública ha de crear ESS, doncs una característica fonamental de l'ESS és que sorgeix de l'autoorganització de les persones i és independent dels poders públics.

Les administracions públiques han de recolzar l'ESS perquè contribueix a reduir les desigualtats socials dels seus territoris.

En la nostra societat existeix la desigualtat socioeconòmica i aquesta s'expressa en els municipis. L'ESS treballa per revertir la desigualtat socioeconòmica i en aquest sentit és d'interès públic recolzar-les.

La compra pública responsable, una batalla pendent.

Un dels primers reptes dels ajuntaments per donar recolzament a l'ESS és aconseguir que les licitacions no incorporin requisits de solvència tècnica o econòmica que exclogui l'ESS. El personal de serveis jurídics dels ajuntaments hauria de tenir formació en ESS per evitar la redacció de plecs tècnics discriminatoris. Per tant, la primera batalla a guanyar és interna, no externa.

CONCLUSIONS

**REPTES DE FUTUR
I VIES DE SOLUCIÓ**

Detecció i possibles col·laboracions que s'han portat a terme o s'hagin de fer.

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Aconseguir una participació activa de tots els membres de la XMESS.

L'adhesió a la XMESS comporta un compromís obligatori de participar activament. Però en la pràctica, el cert és que no tots els membres de la XMESS ho fan. Una de les raons té a veure amb la major o menor especialització del personal tècnic delegat a la XMESS. Una minoria es dedica plenament a l'ESS però la majoria combinen aquesta funció amb moltes altres temàtiques i per tant tenen una dedicació i motivació secundària.

Aconseguir que tot el personal del consistori tingui una mirada sensible a l'ESS.

Més enllà de la política específica de suport a l'ESS, és fonamental aconseguir que tot el personal del consistori conegui i reconegui aquesta realitat, i la tingui en compte en les seves intervencions. Per exemple, és imprescindible que el personal de serveis jurídics es formi i sensibilitzi en el suport a l'ESS perquè hi ha molts casos de requisits de compra pública que són discriminatoris per a les entitats d'ESS.

Evitar sobrecarregar i forçar la tasca de les entitats d'ESS.

Les administracions públiques donen suports a les entitats d'ESS però amb un cost per a elles a voltes massa alt, doncs acceptar aquests ajuts suposa haver d'acceptar l'agenda de prioritats de l'ajuntament i carregar amb tots els seus requisits i procediments burocràtics.

A més, a vegades les mesures polítiques aplicades s'han orientat a crear noves iniciatives d'ESS (inclús de forma forçada) en comptes de consolidar les que ja existien. Forçant la creació de noves iniciatives se subverteix el principi de què ha de ser la iniciativa de les persones que s'autoorganitzen el motor de l'ESS.

Experiències negatives amb els "ajuts" de les administracions expliquen perquè algunes entitats d'ESS no volen col·laborar més amb les administracions i volen mantenir-se'n al marge.

LA INTEL·LIGÈNCIA ARTIFICIAL (IA) LA CÀRREGA ÈTICA DE LA TECNOLOGIA

SESSIÓ	ITINERARI	DIA	HORA	LLOC	PONENTS
21	CREIXEMENT I INNOVACIÓ	7/07/2023	10.45 - 12.15 H	AULA 112	4

PONENTS I PONÈNCIES

-- Vicent Costa

Científic titular de l'Institut d'Investigació en Intel·ligència Artificial del Consell Superior d'Investigacions Científiques (IIIA-CSIC)

-- Pilar Dellunde i Clavé

Catedràtica de Lògica i vicerectora d'Investigació a la UAB

-- Jose Manuel Luna

Membre de l'Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona i soci i responsable de la direcció tècnica a Durán-Sindreu

-- Alexis Jimenez

Soci de Reflexes, SCCL

SINOPSI

Tingueu present que aquesta xerrada va tenir lloc a principis de juliol de 2023 i algunes apreciacions poden haver quedat obsoletes

Cada cop més, la intel·ligència artificial (IA) està present en el nostre dia a dia, sovint sense ser-ne conscients. Té una incidència notable en sectors vinculats amb la gestió de dades o la creació de contingut, però també és aplicable en productes i serveis que poden facilitar la gestió d'algunes tasques. Com abordem la responsabilitat i la transparència per garantir un ús ètic i beneficiós de la intel·ligència artificial en la tecnologia?

Com ens afecta la intel·ligència artificial ara i com afectarà les generacions futures? Podem garantir la mirada humana en educació o quan es tracta de demostrar el saber i el saber fer, com podria ser en una avaluació o en presentar-nos a una licitació, assistides per intel·ligència artificial? Quins valors del cooperativisme podem posar en joc per afrontar aquest repte? Es defensa que la intel·ligència artificial estigui supervisada per persones, però per quines persones i amb quines intencions? Quin és l'estat de la qüestió pel que fa a la normativa específica?

EXPERIÈNCIES INSPIRADORES

Les exposades i si s'ha aportat alguna més en el debat.

#EXPERIÈNCIA 1

Intel·ligències artificials en obert.

Hi ha alguns intents de desenvolupar intel·ligències artificials basades en tecnologia oberta i aquest no és un tema banal.

Les universitats tenen problemes per estudiar la intel·ligència artificial a causa de l'alt consum energètic que suposa i que ho fa molt car.

Obrir els sistemes propietaris és una oportunitat que ha de fer possible incloure-hi els valors i augmentar la transparència d'aquests sistemes. Tanmateix, la propietat de les dades dels diferents sistemes de gestió i ús han d'estar en mans d'organitzacions ciutadanes, associacions cooperatives o altres entitats de l'ESS.

Les intel·ligències artificials principals, avui, no són obertes.

Alguns assoliments de les intel·ligències artificials.

Les intel·ligències artificials s'han fet servir per l'anàlisi de dades sobre diversitat funcional, recollint l'expertesa mèdica per tal de transmetre-la a altres professionals.

Una de les coses que fan bé les intel·ligències artificials és analitzar quantitats ingents de dades, però no hi ha aprenentatge automàtic.

Tenen visió per ordinador que, junt amb altres tecnologies, permet el cotxe autònom, robots logístics o robots per a persones amb necessitat de cures concretes. Atenció al client. Traducció automàtica.

IDEES CLAU EXPOSADES

EINES ATERRADES A PARTIR DE LA REFLEXIÓ

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

No hi ha una (gran) intel·ligència artificial.

- Ara mateix, no hi ha una superintel·ligència artificial, hi ha diferents intel·ligències artificials entrenades per a fer tasques concretes, de manera eficient.
- Per poder pensar la intel·ligència artificial hem de situar-nos en les tecnologies del present, no sabem com es desenvoluparà en el futur i no podem centrar el debat en les pors que genera la nostra imaginació del que seria possible i que encara no existeix ni sabem si existirà.

ChatGPT, ara com ara, és un lloro.

- No és una base de dades, però genera totes les seves respostes a partir d'un fons documental concret que algú ha seleccionat.
- Darrere hi ha persones que l'entrenen, que li marquen com ha de respondre, quines respostes són correctes i quines no, té un reforç constant.
- No argumenta, no et pot convèncer, més enllà de repetir o reorganitzar les dades que té.
- Té una gran potència de resolució matemàtica, però no té creativitat ni raonament. Als escacs sí que ha descobert estratègies que no coneixíem els humans, perquè hi ha patrons, és un llenguatge. Té semàntica relacional, però no representacional: no sap com és el món més enllà del que diuen els textos.
- Ens han deixat jugar amb el ChatGPT per saber com hi interaccionaríem, han guardat totes les nostres entrades, però no l'hem entrenat nosaltres, no integra la nostra informació, el nostre m'agrada no fa que repeteixi la resposta que ens ha donat.
- L'empresa que l'ha creat té intencionalitat, el xat no. És l'empresa la que decideix quina informació és la bona.
- En algun moment ens voldran vendre alguna cosa.

Canvis al món laboral a causa de la intel·ligència artificial.

- Des del punt de vista laboral, és un gran repte, que ens pot fer respecte, però no por. Afecta tasques, relacions, disponibilitat, expectatives, producció, treball...
- Hi haurà una pèrdua de llocs de treball. Això no és trivial: molts llocs de treball d'avui no existien en el passat i molts no existiran en el futur. Afectarà perfils creatius, com els programadors informàtics, més que als treballadors manuals.
- Cal identificar les oportunitats que es crearan i preparar-se per donar-hi resposta, amb això, hi ha qui augura una absència d'impacte o un de positiu.

- En el cas d'un futur sense treball per a totes les persones, totes seríem felices dedicant-nos a la contemplació o la creativitat? Aquest futur desitjable amaga pressuposicions. Caldria establir una renda bàsica o reduir les jornades laborals per tal de compartir-les. Què passa amb els treballs no remunerats?
- Es fa palesa la necessitat de desenvolupar marcs legals que protegeixin els drets universals de les persones front les noves TIC.

Incorporar els valors a la intel·ligència artificial.

- Incorporar els valors des de l'inici del desenvolupament les de les intel·ligències artificials és imprescindible.
- La intel·ligència artificial beneficiarà a les persones que hi tinguin accés i les sàpiguen fer servir en detriment de les que no. Si no ho evitem, farà els rics més rics i els pobres més pobres.
- Les intel·ligències artificials són propietat de les empreses que les han desenvolupat, però hi ha també una aportació pública a través de la formació de les persones que les han desenvolupat i de la recerca pública.
- Els drets a la privadesa i a la pròpia identitat, els drets humans, la dignitat de les persones s'haurien d'avançar al dret a la propietat, al control i a la manca de privacitat que impliquen els sistemes autoritaris, siguin polítics o empresarials.
- Les intel·ligències artificials han de ser inclusives més enllà de donar servei a la diversitat, cal que tinguin en compte la diversitat ja des del disseny.

La intel·ligència artificial no és inevitable.

- La intel·ligència artificial és una creació humana, que puguem desenvolupar-la, no vol dir que ho hàgim de fer.
- Podem decidir no ser atesos per una intel·ligència artificial.
- El desenvolupament de les intel·ligències artificials no es pot fer des d'un punt de vista individualista i antropocèntric, ja que té impacte en el medi i en la vida no humana.

El marc legal de la intel·ligència artificial.

- El dret és l'última disciplina que intervé i ho fa tard, sempre va per darrere dels canvis socials, no és capaç d'adaptar-se, de regular al ritme actualment necessari.
- Es regula la ciència-ficció i la por, no la realitat: no sabem què passarà, es vol evitar que se'ns en vagi de les mans.

- Hi ha unes recomanacions de la UNESCO amb caràcter no obligatori, que reconeix els avantatges d'aplicar la intel·ligència artificial en la ciència, la medicina o la climatologia, però alhora reconeix que és un repte sense precedents que pot causar perjudicis com els derivats de biaixos.
- Les recomanacions de la UNESCO destaquen com a reptes que suposa la intel·ligència artificial: protegir els drets humans i la sostenibilitat mediambiental. Cal que els sistemes puguin rendir comptes, explicar com funcionen per dins, que totes les dades es puguin eliminar.
- El reglament en matèria d'intel·ligència artificial de la Unió Europea està en fase de desenvolupament i no es preveu poder aplicar-lo abans de 2026. Es proposa garantir sistemes d'intel·ligència artificial segurs, transparents, traçables, no discriminatoris i respectuosos amb el medi ambient. S'haurà d'advertir quan es facin servir, s'haurà de revelar com se'ls ha entrenat, no podran crear continguts il·legals o vulnerar els drets d'autor, no podran ser totalment automatitzats i hauran d'estar supervisats per persones.
- El reglament la Unió Europea serà d'aplicació a productors i usuaris, i obligarà a avaluar el risc per tal de garantir que sigui mínim, establint tres categories:
  - Risc inacceptable (prohibit al públic, les autoritats se'l reserven) - exemples: manipulació cognitiva, joguines activades per veu, classificar persones o aplicar-los una puntuació social, identificació biomètrica en temps real i a distància...
  - risc elevat (que caldrà registrar)
  - i risc limitat (que podrà ser revisat a posteriori).
- La innovació tecnològica no és un fet innocu, sinó que pot causar una permanent lesió de drets. La discriminació i la garantia dels drets són molt complexos i no depèn d'un dissenyador o un supervisor o del sistema judicial, això no s'arregla dins del món tecnològic, sinó que cal una reflexió social, ja que intervenen factors econòmics, culturals o de classe. Cal que els juristes treballin braç a braç amb els desenvolupadors per evitar lesió de drets. La falta de garanties és habitual i el cooperativisme sap com plantar-hi cara. Aquest aspecte ha d'entrar a l'agenda quan es parla d'intel·ligència artificial.

CONCLUSIONS

REPTES DE FUTUR
I VIES DE SOLUCIÓ

Detecció i possibles col·laboracions que s'han portat a terme o s'hagin de fer.

Enriquides amb les aportacions i reflexions fruit del debat participat.

Per tal de mitigar les amenaces potencials que es deriven de les intel·ligències artificials cal participar en el seu disseny i desenvolupament des d'una perspectiva dels valors, des de l'inici. També cal que el codi, les dades amb què s'han alimentat i les pautes d'ensinistrament siguin públics i oberts i, sobretot, cal una supervisió humana constant del seu ús. I finalment, cal que sapiguem en tot moment si un producte ha sortit d'una intel·ligència artificial o si estem interactuant amb una IA, en lloc d'una persona.

Pot semblar una perspectiva molt amenaçadora, però les intel·ligències artificials també poden aportar-nos grans beneficis com a usuaris, especialment, si participem de la seva generació i esdevenim també productors des d'una perspectiva dels valors o supervisors d'aquestes tecnologies.

La tecnologia no és ni bona ni dolenta, però el seu desenvolupament específic sí que pot ser-ho, i el seu ús sempre té un impacte. No és el mateix una tecnologia que una altra, i els valors i principis cooperatius s'han d'incorporar des del principi del disseny d'aquestes tecnologies.

Plantegem que les persones són la garantia per tal que les intel·ligències artificials no facin reals totes aquestes amenaces, però és que també són persones les que alimenten i conformen aquests sistemes. Per tant, caldrà veure quines persones les controlen i validen, amb quines intencions, amb quins valors i amb quines mirades?

Algunes tasques, com l'educació, no poden quedar en mans de les intel·ligències artificials. Les competències socials i emocionals s'han d'aprendre de les persones.

El desplegament normatiu al voltant de la intel·ligència artificial és un gran repte que ha de contemplar els drets de l'usuari i les obligacions dels productors d'intel·ligència artificial, amb la incertesa que no sabem què serà la intel·ligència artificial del futur. Com és habitual, el seu desplegament va molt per darrere del que és necessari a dia d'avui.

De moment, el marc regulador és pràcticament inexistent:

- La "Recomanació sobre l'ètica de la intel·ligència artificial" de la UNESCO de novembre de 2021, adoptada per 193 estats membres. No obligatòria.
- La Proposta de reglament en matèria d'intel·ligència artificial de la Unió Europea (esborrany). En desenvolupament, encara s'ha d'aprovar, no aplicable abans de 2026.
- L'Estat espanyol ha anunciat que, en un futur, crearà una agència que s'ocuparà de la intel·ligència artificial.

Impulsat i promogut per:

Finançat per:

